

Α Π Λ Η Κ Α Τ Η Χ Η Σ Η

«Μορφώστε τόν λαό ἐν σιωπῇ. Αὐτός θᾶναι ὁ μοναχικός σας ἄθλος.
Γιατί αὐτός ὁ λαός εἶναι θεοφόρος» (Ντοστογιέφσκυ, ἀπό τίς διδασχές τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ)

Δεκέμβριος 2007 – Ἀριθμ. 12, Χριστουγεννιάτικη Ἔκδοση

Συντάκτης: Ἐπίσκοπος Ἱερεμίας Φούντας, Μητροπολίτης Ἱ. Μ. Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως
Δημητσάνα Τ.Κ. 220 07 ἢ Μεγαλόπολη Τ.Κ. 222 00

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ (1,1 – 2,23)

Πρόλογος: Ἡ γενεαλογία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (1,1-17)

1,¹Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυΐδ, υἱοῦ Ἀβραάμ.

²Ἀβραάμ ἐγέννησε τόν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δέ ἐγέννησε τόν Ἰακώβ, Ἰακώβ δέ ἐγέννησε τόν Ἰούδα καί τούς ἀδελφούς αὐτοῦ, ³Ἰούδας δέ ἐγέννησε τόν Φαρές καί τόν Ζαρά ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρές δέ ἐγέννησε τόν Ἐσρώμ καί τόν Ζαρά ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρές δέ ἐγέννησε τόν Ἐσρώμ, Ἐσρώμ δέ ἐγέννησε τόν Ἀράμ, ⁴Ἀράμ δέ ἐγέννησε τόν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδάβ δέ ἐγέννησε τόν Ναασών, Ναασών δέ ἐγέννησε τόν Σαλμών, ⁵Σαλμών δέ ἐγέννησε τόν Βοός ἐκ τῆς Ραχάβ, Βοός δέ ἐγέννησε τόν Ὠβὴδ ἐκ τῆς Ρούθ, Ὠβὴδ δέ ἐγέννησε τόν Ἰεσσαί, ⁶Ἰεσσαί δέ ἐγέννησε τόν Δαυΐδ τόν βασιλέα.

Δαυΐδ δέ ὁ βασιλεύς ἐγέννησε τόν Σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, ⁷Σολομῶν δέ ἐγέννησε τόν Ροβοάμ, Ροβοάμ δέ ἐγέννησε τόν Ἀβιά, Ἀβιά δέ ἐγέννησε τόν Ἀσά, ⁸Ἀσά δέ ἐγέννησε τόν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δέ ἐγέννησε τόν Ἰωράμ, Ἰωράμ δέ ἐγέννησε τόν Ὀζιαν, ⁹Ὀζίας δέ ἐγέννησε τόν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δέ ἐγέννησε τόν Ἀχαζ, ¹⁰Ἀχαζ δέ ἐγέννησε τόν Ἐζεκίαν, Ἐζεκίας δέ ἐγέννησε τόν Μανασσῆ, Μανασσῆ δέ ἐγέννησε τόν Ἀμών, Ἀμών δέ ἐγέννησε τόν Ἰωσίαν, ¹¹Ἰωσίας δέ ἐγέννησε τόν Ἰεχονίαν καί τούς ἀδελφούς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.

¹²Μετά δέ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησε τόν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δέ ἐγέννησε τόν Ζοροβάβελ, ¹³Ζοροβάβελ δέ ἐγέννησε τόν Ἀβιούδ, Ἀβιούδ δέ ἐγέννησε τόν Ἐλιακίμ, Ἐλιακίμ δέ ἐγέννησε τόν Ἀζώρ, ¹⁴Ἀζώρ δέ ἐγέννησε τόν Σαδώκ, Σαδώκ δέ ἐγέννησε τόν Ἀχείμ, Ἀχείμ δέ ἐγέννησε τόν Ἐλιούδ, ¹⁵Ἐλιούδ δέ ἐγέννησε τόν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δέ ἐγέννησε τόν Ματθάν, Ματθάν δέ ἐγέννησε τόν Ἰακώβ, ¹⁶Ἰακώβ δέ ἐγέννησε τόν Ἰωσήφ τόν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.

¹⁷Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυΐδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καί ἀπὸ Δαυΐδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καί ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Στὴν πρώτη μας αὐτὴ περικοπὴ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου ἔχουμε ἓνα γενεαλογικό κατάλογο. Ἔχει εἰπωθεῖ, καί πολύ σωστά, ὅτι ὁ παρῶν γενεαλογικός κατάλογος ἀποτελεῖ μιά προσπάθεια ἐνώσεως τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὁ κατάλογος αὐτός εἶναι ἀπόλυτα αὐθεντικό ἔγγραφο καί εἶναι δανεισμένος ἀπὸ ἐπίσημες πηγές, ἀπὸ αὐθεντικά ἔγγραφα, στὰ ὁποῖα ὁμοίως ὁ ἱερός Εὐαγγελιστὴς παρεμβάλλει ἐδῶ καί ἐκεῖ πολὺ σπουδαῖες προσωπικὲς σκέψεις.

Αὐτό πού θέλει νά κάνει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὁ Ματθαῖος εἶναι νά ἀποδείξει ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστός, εἶναι ὁ Μεσσίας πού περιμέναν οἱ Ἰουδαῖοι. Καί τό ἀποδεικνύει αὐτό στὴν παρούσα μὲν παράγραφο παρουσιάζοντας τὴν δαυϊτικὴ καταγωγὴ τοῦ Ἰησοῦ, στὴν ἐπόμενη δέ παράγραφο μιλώντας γιὰ τὴν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ παρθένο Μητέρα (1, 18-25).

Οἱ Ἰουδαῖοι περιμένοντες τόν Μεσσία ἀπὸ τὴν φυλὴ τοῦ Ἰούδα καί ἀπὸ τὴν οἰκογένεια

του Δαυΐδ, ὅπως ἦταν προφητευμένο στήν Παλαιά Διαθήκη (βλ. Γεν. 49,10. Β΄ Βασιλ. 7, 12.13. Α΄ Παραλ. 17, 11.12. Ψαλμ. 88,30. Πράξ. 2, 29.30 κ.ά.), κρατοῦσαν στόν ναό τους ληξιαρχικά βιβλία, στά ὁποῖα καταγράφονταν ὅλοι κατά φυλές καί οἰκογένειες (βλ. π.χ. Α΄ Ἔσδρ. 5,39). Τά βιβλία αὐτά χρησιμοποιοῦν ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστής Ματθαῖος γιά νά ἀποδείξει ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὁ υἱός τῆς Μαρίας, τῆς μνηστῆς τοῦ Ἰωσήφ, κατάγεται ἀπό τήν φυλή τοῦ Ἰουδα καί τήν οἰκογένεια τοῦ Δαυΐδ, ὅτι δηλαδή ὁ Ἰησοῦς εἶναι «Υἱός Δαυΐδ» καί «Υἱός Ἀβραάμ», ὅπως πίστευαν οἱ Ἰουδαῖοι τόν ἀναμενόμενο Μεσσία. Ὁ Ματθαῖος, λοιπόν, ἀποδεικνύει ἐδῶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ «Χριστός», δηλαδή ὁ Μεσσίας, γιατί αὐτό σημαίνει ἡ λέξη «Χριστός». (*Meschiach* = ὁ Χριστός, ὁ χρισμένος).

Στούς χρόνους τῆς Π. Διαθήκης ὁ ἀρχιερεὺς (Ἔξοδ. 30,30), ὁ βασιλεὺς (Β΄ Βασιλ. 5,3. βλ. Α΄ Βασιλ. 24,6) καί μερικὲς φορές καί οἱ προφῆτες (Γ΄ Βασιλ. 19,16) χρίονταν, ὅταν ἀνελάμβαναν τά ἱερά τους καθήκοντα, καί ἦταν λοιπόν «χριστοί» (Λευϊτ. 4,3. Α΄ Βασιλ. 24,6. Α΄ Παραλ. 16, 21.22). Ὁ ὄρος «Χριστός» ἐφαρμόζεται κυρίως στόν Μεσσία, ὁ ὅποιος ὡς προφήτης (Δευτ. 18,15), ὡς Ἀρχιερεὺς (Ζαχ. 6, 11-14) καί ὡς Βασιλεὺς (Ἠσ. 9, 6.7) εἶναι ὁ μοναδικός χρισθεὶς γιά νά γίνει Λυτρωτὴς μας (Ἠσ. 61,1. Δαν. 9, 25.26). Ὡς προφήτης ἔφερε τήν τέλεια ἀποκάλυψη, ὡς Ἀρχιερεὺς πρόσφερε θυσία τόν ἑαυτό Του στόν Θεό γιά τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μας καί ὡς Βασιλεὺς μᾶς ἐλευθέρωσε ἀπό τό κράτος τοῦ Σατανᾶ καί μᾶς ἔκανε πολίτες τῆς δικῆς Του Βασιλείας. Ἡ ὀνομασία, λοιπόν, τοῦ Ἰησοῦ ὡς «Χριστοῦ» ὑπαινίσσεται τό τριπλοῦν ἀξίωμα Του: Τό προφητικό, τό ἀρχιερατικό καί τό βασιλικό. – Ἡ ἔκφραση **Ἰησοῦς Χριστός** συνιστᾶ μία ὁμολογία πίστεως στήν ἐνότητα τῆς θείας καί ἀνθρώπινης φύσης σέ ἓνα πρόσωπο, τήν πίστη ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀπό Ναζαρέτ, ὁ Υἱός τῆς Μαρίας, ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι πραγματικά ὁ Χριστός, ὁ Μεσσίας, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ (βλ. Πράξ. 2,38 κ.ά.).

Τά δύο ἱερά ὀνόματα **Ἰησοῦς Χριστός** μᾶς μεταφέρουν ἀμέσως σέ μία χριστιανική καί ὑπερφυσική ἀτμόσφαιρα. Ἀντιλαμβανόμεστε

ἐδῶ τήν ἠχώ τῆς θέριμης μέ τήν ὁποία προφέρονταν οἱ λέξεις αὐτές μεταξύ τῶν ἐτῶν 30-70. Ὁ Ματθαῖος τίς ἔγραψε ἐπί κεφαλῆς τοῦ βιβλίου του ἀπό πίστη καί ἀγάπη. Καί ὁ πιστός χριστιανός πρέπει νά προσφέρει τίς λέξεις αὐτές μέ τά ἴδια αἰσθήματα. Τά δύο αὐτά ἱερά ὀνόματα τά προσφέρουμε οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί συχνά στήν λατρεία καί στήν σύντομη προσευχή «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱέ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με». Συμβαίνει ὁμως νά τά προσφέρουμε ἐπιπόλαια καί ἔτσι χάνουμε τήν συνείδηση τοῦ νοήματος, πού αὐτά περιέχουν.

Ἡ περικοπή μας, λοιπόν, ἐδῶ εἶναι ἓνας γενεαλογικός κατάλογος τῆς ἀνθρώπινης καταγωγῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι, ὅπως ἀκριβῶς τό λέει ὁ ἴδιος ὁ Εὐαγγελιστής, «βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυΐδ, υἱοῦ Ἀβραάμ». Θά μπορούσαμε νά λέγαμε, ὅπως ἐρμηνεύει ὁ Χρυσόστομος, ὅτι αὐτός ὁ ὠραῖος τίτλος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἀρμόζει καί σ' ὅλο τό βιβλίό του. Πῶς ὁμως νά ποῦμε ὅλο τό Εὐαγγέλιο ὡς «βιβλίό τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», ἀφοῦ αὐτό διηγῆται ὀλόκληρη τήν ζωή τοῦ Χριστοῦ καί ὄχι μόνο τήν γέννησή Του ἀπό τήν Παρθένο; Σ' αὐτό ἀπαντᾶ ὁ Χρυσόστομος ὅτι ὁ Εὐαγγελιστής κάλεσε τό βιβλίό ἔτσι, γιατί ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, τό ὅτι δηλ. ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ἔγινε ἄνθρωπος, αὐτό εἶναι τό πᾶν, ἡ συγκεφαλαίωση ὅλου τοῦ οἰκονομικοῦ λεγόμενου σχεδίου τοῦ Θεοῦ.¹

Ὁ γενεαλογικός κατάλογος τοῦ Χριστοῦ πού παρουσιάζει ἐδῶ ὁ Ματθαῖος εἶναι σύντομος, γιά νά εἶναι ἔτσι εὐκολομνημόνευτος. Σύντομους γενεαλογικούς καταλόγους βρίσκουμε στήν Π. Διαθήκη, ὅπως π.χ. στό Β΄ Ἔσδρ. 7, 1.5. Αὐτός ὁ σύντομος γενεαλογικός κατάλογος θεωρήθηκε σάν μιᾶ ἐπαρκῆς ἀποδείξη γιά τήν καταγωγή τοῦ Ἔσδρα ἀπό τόν Ἀαρών, σέ χρόνο πού ἄλλοι ἀποκλείστηκαν ἀπό τήν ἱερωσύνη, γιατί δέν εἶχαν ἐπαρκῆ ἀπόδειξη τῆς γενεαλογίας τους. (Β΄ Ἔσδρ. 2,62. Νεεμ. 7,64). Ὁ Ἰουδαῖος φιλόσοφος Φίλων καί ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικός Ἰώσηπος, καί οἱ δύο σύγχρονοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔδωσαν σύντομες καί αὐτοί τίς γενεαλογίες τους, γιά νά εἶναι ὡς ἀποδείξεις τῶν γενεῶν τους. Ἕνας Ἀραβας σήμερα λέει συνήθως τήν γενεαλογία του μνημονεύοντας λίγα ὀνόματα,

1. «Τίνος δέ ἔνεκεν **Βίβλον** αὐτήν **γενέσεως** καλεῖ **Ἰησοῦ Χριστοῦ**; Καίτοιγε οὐ τοῦτο ἔχει μόνον τήν γέννησιν, ἀλλά πᾶσαν τήν οἰκονομίαν. Ὅτι πάσης τῆς οἰκονομίας τό κεφάλαιον τοῦτο, καί ἀρχή καί ρίζα πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν γίνεται. Ὡσπερ οὖν βιβλίον οὐρανοῦ καί γῆς καλεῖ Μωϋσῆς, καίτοιγε οὐ περί οὐρανοῦ καί γῆς διαλεχθεὶς μόνον, ἀλλά καί περί τῶν ἐν μέσῳ πάντων· οὕτω καί οὗτος ἀπό τοῦ κεφαλαίου τῶν κατορθωμάτων τό βιβλίον ἐκάλεσε. Τό γάρ ἐκπλήξεως γέμον καί ὑπέρ ἐλπίδα καί προσδοκίαν ἅπασιν, ἄνθρωπον γενέσθαι Θεόν· τούτου δέ γενομένου, τά μετὰ ταῦτα ἅπαντα κατὰ λόγον καί ἀκολουθίαν ἔπεται». (Εἰς τό κατὰ Ματθαῖον ὁμιλ. Β΄ – Ε.Π.Ε. 9, 60.11-20).

τά πίο ἔξοχα, γιατί ἔχει ὡς σκοπό ὄχι νά παραθέσει ἕνα πλήρη γενεαλογικό του κατάλογο, ἀλλ' ἀπλῶς νά ἀποδείξει τήν γενεά του, τήν καταγωγή του.

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος, γιά νά εἶναι περισσότερο εὐκολομνημόνευτος ὁ γενεαλογικός κατάλογος τοῦ Ἰησοῦ πού παραθέτει, τόν διαιρεῖ σέ τρεῖς μεγάλες ἐποχές τῆς ἰουδαϊκῆς ἱστορίας, μέ ἰσάριθμες γενεές ἢ κάθε ἐποχή. Πρώτη ἐποχή: Ἐπί τόν Ἀβραάμ μέχρι τήν βασιλεία τοῦ Δαυῖδ (περίοδος τῶν Πατριαρχῶν καί τῶν Κριτῶν). Δεύτερη ἐποχή: Ἐπί τόν Δαυῖδ μέχρι τήν αἰχμαλωσία στήν Βαβυλώνα μέχρι τόν Ἰησοῦ Χριστό (ἀπολυταρχική περίοδος – δουλεία σέ ξένους δικτάτορες καί περίοδος ἀπλῶν βασιλικῶν ἀπογόνων). Εἶναι πολύ ὠραία μιά σχετική παρατήρηση τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Στήν πρώτη περίοδο τῆς ἰουδαϊκῆς ἱστορίας, πού διαιρεῖ ὁ Ματθαῖος τόν κατάλογο, ἦταν τό δημοκρατικό πολίτευμα. Δέν διορθώθηκαν ὁμως οἱ Ἰσραηλίτες ἀπό τό πολίτευμα αὐτό· παρέμειναν μέ τά ἴδια τους πάθη. Ἦρθε τό ἄλλο πολίτευμα, ἡ βασιλεία. Τό ἴδιο! «Γενεαί δεκατέσσαρες» καί ἐδῶ! Στά ἴδια πάθη οἱ ἄνθρωποι. Ἦρθε ἔπειτα ἡ δικτατορία, ἡ ὑποταγή στούς Βαβυλωνίους, στούς Πέρσες, τούς Ἑλλήνες καί τούς Ρωμαίους. «Γενεαί δεκατέσσαρες» καί ἐδῶ! Γεννιοῦνταν-πέθαιναν ἄνθρωποι χωρίς νά βελτιώνονται πνευματικά, χωρίς νά σώζονται. Αὐτό διδάσκει ὅτι οἱ πολιτικές καταστάσεις δέν φέρνουν τήν σωτηρία. Οὔτε ἡ δημοκρατία, οὔτε ἡ βασιλεία, οὔτε ἡ δικτατορία. Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀνύψωση τῆς κοινωνίας ἐρχεται μόνο ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστό.²

Ἡ πρώτη ἐποχή τοῦ καταλόγου τοῦ Ματθαίου εἶναι σάν μιά πρωία πού ἀνατέλλει ὁ ἥλιος· ἡ δεύτερη ἐποχή εἶναι τό μεσουράνημα τοῦ ἡλίου· ἡ τρίτη ὁμως ἐποχή εἶναι ἡ δύση καί ἡ σμίκρυνση τοῦ ἡλίου καί τότε ἔλαμψε ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ δόξα τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ.

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος λέει ὅτι χωρίζει τήν γενεαλογία του σέ τρεῖς σειρές ἀπό δέκα τέσσερα ὀνόματα κάθε σειρά. Σαράντα δύο δηλαδή συνολικά ὀνόματα. Γιατί ὁμως προτιμᾷ τόν ἀριθμό δέκα τέσσερα; Μιά εὐκόλη ἀπάντηση εἶναι νά πει κανεῖς ὁ ἀριθμός 14

εἶναι διπλάσιος τοῦ ἱεροῦ ἀριθμοῦ 7. Ἀλλά, ἂν εἶχε τέτοια πρόθεση ὁ Εὐαγγελιστής, θά ἔκανε ἕξι σειρές ἀπό ἑπτὰ ὀνόματα τήν κάθε σειρά. Ἦ, ἂν ὁ Ματθαῖος ἤθελε νά ἔξαρει τόν ἀριθμό 7, θά ἦταν καλύτερο νά μὴν παραλείψει τά ὀνόματα πού παρέλειψε ἀπό τόν γενεαλογικό κατάλογο καί νά κάνει ἑπτὰ σειρές ἀπό ἑπτὰ ὀνόματα τήν κάθε σειρά. Δέν φαίνεται, λοιπόν, πολύ πιθανός ὁ λόγος αὐτός γιά τόν ὅποιο ὁ Εὐαγγελιστής προτίμησε τόν ἀριθμό 14 ὀνομάτων κάθε σειράς τοῦ γενεαλογικοῦ του καταλόγου. – Εἶπαν ἀκόμα ὅτι ὁ Εὐαγγελιστής προτιμᾷ τόν ἀριθμό 14, γιατί εἶναι ἡ ἀριθμητική ἀξία τῶν ἑβραϊκῶν γραμμάτων τοῦ ὀνόματος Δαυῖδ (דָּוִד: 4+6+4=14). Πιο σοβαρή φαίνεται ἡ ἐξῆς ἀπλή ἐρμηνεία: Κατά τά Α΄ Παραλ. 1,1 - 2, 1-15 οἱ γενεές ἀπό τόν Ἀβραάμ μέχρι τόν Δαυῖδ εἶναι δέκα τέσσερις. Ἀφοῦ τόσες εἶναι οἱ γενεές τῆς μᾶς σειράς, τῆς πρώτης τῆς γενεαλογίας του, τόσες θέλει ὁ Ματθαῖος νά κάνει καί τίς γενεές τῶν ἄλλων δύο σειρῶν του γιά τό ὁμοίμορφο καί τῶν τριῶν σειρῶν.

Μιά σοβαρή δυσκολία στήν ἀρίθμηση τῶν γενεῶν εἶναι ἡ ἐξῆς: Οἱ γενεές τῆς πρώτης καί τῆς δεύτερης σειράς εἶναι πραγματικά δέκα τέσσερις τῆς κάθε μᾶς· οἱ γενεές ὁμως τῆς τρίτης σειράς, δηλαδή ἀπό τήν αἰχμαλωσία στήν Βαβυλώνα μέχρι τοῦ Χριστοῦ, δέν εἶναι δέκα τέσσερις ἀλλά δέκα τρεῖς. Γράφουμε δέ δεκατρεῖς, γιατί ὑπολογίζουμε δύο φορές τόν Ἰεχονία: Μιά φορά στήν δεύτερη σειρά, γιατί αὐτός τερματίζει τήν περίοδο τῶν βασιλέων, καί ἄλλη μιά φορά ἐδῶ, στήν τρίτη σειρά, γιατί αὐτός ἀνοίγει τούς ἀπλούς βασιλικούς ἀπογόνους. Ἐάν δέν ὑπολογιστεῖ ὁ Ἰεχονίας γιά δεύτερη φορά, οἱ γενεές τῆς τρίτης σειράς φαίνονται δώδεκα. Ἦδη ἀπό τούς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες ὁ Πορφύριος ἔθιξε τό πρόβλημα αὐτό τῆς ἀρίθμησης τῆς τρίτης σειράς (βλ. ὑπόμνημα τοῦ Ἰερωνύμου στόν Δανιήλ). Καί ὁ Χρυσόστομος ρωτάει: «Γιατί στήν τελευταία σειρά ὁ Εὐαγγελιστής ἀναφέρει δώδεκα γενεές καί λέει ὅτι εἶναι δεκατέσσερις;» (Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ΄. – Ε.Π.Ε 9, 108.13-15. – Ἐς προσέξουμε ὅτι ὁ Χρυσόστομος βρίσκει δώδεκα τίς ἀναφερόμενες γενεές τῆς τρίτης σειράς καί ὄχι δεκατρεῖς, γιατί δέν

2. «Εἰς τρεῖς διεῖλε μερίδας τὰς γενεάς ἀπάσας, δεικνύς ὅτι οὐδέ τῶν πολιτειῶν μεταβληθειῶν ἐγένετο βελτίους, ἀλλά καί ἀριστοκρατούμενοι καί βασιλευόμενοι καί ὀλιγαρχούμενοι, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἦσαν κακοῖς· καί οὔτε δημαγωγῶν, οὔτε ἱερέων, οὔτε βασιλέων αὐτούς διεπόντων, ἔσχον τι πλέον εἰς ἀρετῆς λόγον. – Καί παρακάτω ὁ ἱερός πατέρας σχετικά μέ τήν αἰχμαλωσία λέει: Ἐναμιμνήσκει δέ καί τῆς αἰχμαλωσίας ἐκείνης καλῶς, δηλῶν ὅτι οὐδέ ἐκεῖ κατελθόντες ἐγένοντο σωφρονέστεροι ὥστε πάντοθεν ἀναγκαίαν φανῆναι τήν Αὐτοῦ παρουσίαν» (Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ΄ – Ε.Π.Ε 9, 108.7-12.20-23).

υπολογίζει τον Ίεχονία σ' αυτή). Και άλλου πάλι ο Χρυσόστομος λέει: «Ἐνῶ ὁ Ματθαῖος μίλησε γιά δεκατέσσερις γενεές, δέν τήρησε τόν ἀριθμό στήν τρίτη ὀμάδα» (Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Α' – Ε.Π.Ε. 9, 42.9-11).

Στό παραπάνω πρόβλημα δίνονται οἱ ἐξῆς λύσεις: α) Ὑποστηρίζουν ὅτι στό ἀρχικό κείμενο στόν στίχ. 11, ἐκεῖ ὅπου τώρα εἶναι τό ὄνομα Ίεχονίας, ὑπῆρξε τό ὄνομα Ἰωακείμ, τοῦ πατέρα τοῦ Ίεχονία, καί ἐξέπεσε ἀπό τό κείμενο λόγω τοῦ ὁμοῦχου Ἰωακείμ - Ίεχονίας. Ἔτσι προστίθεται ἕνα ὄνομα στήν τρίτη σειρά (στόν στίχ. 12, πού ἀρχίζει ἡ τρίτη σειρά, πρέπει ἀσφαλῶς νά ὑποθέσουμε, κατά τήν θεωρία αὐτή, τήν φράση «Ἰωακείμ ἐγέννησε τόν Ίεχονίαν» καί νά ἀριθμήσουμε πάλι τόν Ἰωακείμ). Μερικά χειρόγραφα καί μεταφράσεις μνημονεύουν πραγματικά στόν στίχ. 11 τόν Ἰωακείμ. Ἡ προτεινόμενη αὐτή ἐρμηνεῖα λύνει καί τήν ἄλλη δυσκολία τῆς ἔκφρασης τοῦ στίχ. 11 «στούς ἀδελφούς αὐτοῦ», γιατί ὁ Ίεχονίας δέν εἶχε ἀδελφούς. Ἄν ὅμως ὑποθέσουμε ὅτι ἡ ἔκφραση ἀναφέρεται στόν Ἰωακείμ, αὐτός πραγματικά εἶχε ἀδελφούς (τούς Ἰωνάν, Σεδεκίαν καί Σαούλ· βλ. Α' Παραλ. 3,15. – Ἡ παραπάνω ἐρμηνεῖα ὅμως δέν γίνεται παραδεκτή ἀπό ἄλλους, γιατί ὁ Ἰωακείμ δέν ἀπήχθη στήν Βαβυλώνα αἰχμάλωτος, ὅπως προϋποθέτει ὁ στίχ. 11, γιά τόν μνημονευόμενο ἐκεῖ βασιλιά. Κατ' αὐτούς, ὁ Ματθαῖος παρέλειψε πραγματικά τό ὄνομα τοῦ Ἰωακείμ ἀπό τόν κατάλογό του καί ἡ παράλειψη αὐτή ἐξηγεῖται πιθανόν ἀπό τό ὅτι ὁ βασιλιάς αὐτός κράτησε τόν τίτλο του στήν χώρα του ἔξαρθῶμενος ἀπό τόν Φαραῶ τῆς

Αἰγύπτου (βλ. Δ' Βασιλ. 24,1 ἔξ.). – β) Ὑποθέτουν ὅτι θά παραλείφθηκε ἕνα ὄνομα ἀπό τόν ἀντιγραφέα. Ἡ ὑπόθεση αὐτή ἔχει κάποια πιθανότητα, ἀφοῦ τά πρόσωπα τῆς τρίτης σειρᾶς εἶναι κατά τό πλεῖστον ἄγνωστα στήν ἱστορία. Τά χειρόγραφα ὅμως εἶναι ὁμόφωνα ἀντίθετα σ' αὐτή τήν ὑπόθεση. – γ) Μία σοβαρή λύση τοῦ προβλήματος εἶναι νά προσθέσουμε στό τέλος τῆς τρίτης σειρᾶς τήν Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, τήν παρθένο Μαρία, ἡ ὁποία καί μνημονεύεται. Δέν ἀναφέρεται μέν ἡ γενεαλογία τῆς Παρθένου, ἀλλά, ἀφοῦ ὁ Εὐαγγελιστής τήν μνημονεύει στό τέλος τοῦ καταλόγου του μέ τήν φράση «Ἰωσήφ τόν ἄνδρα Μαρίας» (στίχ. 16) τήν κατατάσσει καί αὐτή στόν κατάλογο.³ Μάλιστα, ἄν δέν ὑπολογίσουμε στήν τρίτη σειρά τόν Ίεχονία, στόν ὁποῖο τελείωσε ἡ προηγούμενη σειρά (ἔτσι κάναμε στήν δεύτερη σειρά· δέν ὑπολογίσαμε στήν ἀρχή τῆς τόν Δαυῖδ, στόν ὁποῖο τελείωσε ἡ πρώτη σειρά), ὅποτε οἱ γενεές γίνονται δώδεκα (ὅπως τίς ἀριθμεῖ ὁ Χρυσόστομος, καθώς εἶδαμε), μποροῦμε νά προσθέσουμε τά ὀνόματα Μαρία καί Ἰησοῦς, πού ἀναφέρονται στό τέλος τοῦ καταλόγου, καί ἔχουμε καί ἐδῶ ἀριθμό 14 ὀνομάτων. Ἡ ἐρμηνεῖα αὐτή φαίνεται πλησιέστερη πρός τήν ἐρμηνεῖα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ὁ Χρυσόστομος γιά τήν τρίτη σειρά ὡς 1η γενεά νομίζει ὅτι ὁ Εὐαγγελιστής ὑπολογίζει τόν χρόνο τῆς αἰχμαλωσίας γενικά καί ὡς τελευταία, 14η γενεά, τόν ἴδιο τόν Χριστό.⁴

Κατά τήν πιό πιθανή, λοιπόν, λύση ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος ὑπολογίζει ὡς ἐξῆς τίς τρεῖς σειρές τῆς γενεαλογίας του:

Σειρά 1η

1. Ἀβραάμ
2. Ἰσαάκ
3. Ἰακώβ
4. Ἰούδας
5. Φαρές
6. Ἐσρώμ
7. Ἀράμ
8. Ἀμιναδάβ
9. Ναασσών
10. Σαλμών
11. Βοόζ
12. Ὠβήδ

Σειρά 2η

1. Σολομών
2. Ροβοάμ
3. Ἀβιά
4. Ἀσά
5. Ἰωσαφάτ
6. Ἰωράμ
7. Ὀζίας
8. Ἰωάθαμ
9. Ἀχαζ
10. Ἐζεκίας
11. Μανασσῆς
12. Ἀμών

Σειρά 3η

1. Ίεχονίας
2. Σαλαθιήλ
3. Ζοροβάβελ
4. Ἀβιούδ
5. Ἐλιακείμ
6. Ἀζώρ
7. Σαδώκ
8. Ἀχείμ
9. Ἐλιούδ
10. Ἐλεάζαρ
11. Ματθάν
12. Ἰακώβ

3. Γιά τήν φράση «Ἰωσήφ τόν ἄνδρα Μαρίας» ὁ Χρυσόστομος λέει: «...Δεικνύς (ὁ Ματθαῖος) ὅτι δι' ἐκείνην καί τοῦτον ἐγενεαλόγησεν» (Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ' – Ε.Π.Ε 9, 114.19).

4. «Ἐμοί ἐνταῦθα δοκεῖ καί τόν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας ἐν τάξει γενεᾶς τιθέναι καί αὐτόν τόν Χριστόν πανταχόθεν συνάπτων ἡμῖν αὐτόν». Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ' – Ε.Π.Ε 9, 108.18-20).

13. Ἰεσσαί
14. Δαυῖδ

13. Ἰωσίας
14. Ἰεχονίας

13. Ἰωσήφ
14. ΜΑΡΙΑ

Ἔτσι στὸν γενεαλογικὸ κατάλογο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καταχωρεῖται μία μόνη γυναίκα, ἡ μοναδικὴ Μητέρα, ἡ ὁποία ἐγέννησε χωρὶς ἄνδρα, ἡ Μαρία, ἡ Μητέρα τοῦ Μεσσία.

«Ἀπὸ μικρὸ παιδί, ὅταν ἀκουγα τὰ ὄνόματα τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, πού εἶναι οἱ κατὰ σάρκα πρόγονοι τοῦ Χριστοῦ, αἰσθανόμουν ἀπορία καὶ ἐκπληξη. Δέν μποροῦσα νὰ καταλάβω γιατί ὅλη αὐτὴ ἡ ἀναφορά στὴν Ἑβραϊκὴ ἱστορία. Ἀργότερα ὁμως κατάλαβα ὅτι ὑπάρχει βαθύς σκοπὸς καὶ λόγος. Φαίνεται ὅτι ὅλη ἡ ἀνθρώπινη ἱστορία εἶχε κατάληξη τὴν γέννηση τοῦ προσώπου ἐκείνου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ ἐγεννᾶτο ὁ Θεάνθρωπος» (Μητροπολίτου κ.κ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ Βλάχου· κήρυγμα στὴν Κυριακὴ πρὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. ΦΩΝΗ ΚΥΡΙΟΥ 1982 σ. 201).

Σὰν πρακτικὴ διδασκαλία ἀπὸ τὸν γενεαλογικὸ πίνακα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι οἱ κατωτέρω λόγοι τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τοὺς ὁποίους παραθέτουμε στὸ κείμενο: «Ὅταν οὖν ἀκούσης ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ υἱὸς τοῦ Δαυῖδ ἐστὶ καὶ τοῦ Ἀβραάμ, μὴ ἀμφέβαλλε λοιπὸν ὅτι, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδάμ, υἱὸς ἔσῃ τοῦ Θεοῦ. Οὐδέ γὰρ εἰκῆ καὶ μάτην τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐταπείνωσεν, εἰ μὴ ἐμελλεν ἡμᾶς ἀνυψοῦν. Ἐγεννήθη γὰρ κατὰ σάρκα, ἵνα σύ γεννηθῆς κατὰ πνεῦμα· ἐγεννήθη ἐκ γυναικός, ἵνα σύ παύσῃ γυναικὸς ὡς υἱός» (Στὸ κατὰ Ματθαῖον ὁμιλ. Β' – Ε.Π.Ε 9, 19-25).

Μιά ἀπορία: Γιατί στὸν ἐδῶ γενεαλογικὸ κατάλογο ἀναφέρονται γυναῖκες, ἐνῶ αὐτὸ δέν συνηθιζόταν στοὺς Ἑβραίους; Σὰν ἐξαίρεση μόνο μποροῦμε νὰ βροῦμε ὄνόματα γυναικῶν σὲ ἑβραϊκοὺς καταλόγους. Ὁ Ματθαῖος ἐδῶ φαίνεται σχεδόν καθαρά ὅτι δέν μνημονεύει τίς γυναῖκες ὡς ἀπαραίτητες γιὰ τὴν γενεαλογία, ἀλλὰ σὰν τυχαῖα ἅς τὸ ποῦμε ἔτσι· αὐτὸ ἀκριβῶς μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἀναζητήσουμε τὸν πνευματικὸ λόγὸ τῆς μνείας γυναικῶν στὸν γενεαλογικὸ κατάλογο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πρῶτα πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι καὶ οἱ τέσσερις μνημονευόμενες γυναῖκες (Θάμαρ, Ραχάβ, Ρούθ καὶ Βηρσαβέ) εἶχαν ἐθνικὴ καταγωγή. Ἡ ἀναφορὰ αὐτῶν τῶν γυναικῶν, λοιπὸν, στὸν κατάλογό μας ἐδῶ θέλει νὰ ὑποδηλώσει ὅτι ὁ Μεσσίας ἀνῆκε καὶ στοὺς Ἐθνικοὺς καὶ ὄχι στοὺς Ἰουδαίους μόνο, ὅπως τὸν ἠθέλαν αὐτοί. Στὸν Χριστὸ δέν ὑπάρχει ἡ διαφορὰ τοῦ Ἰουδαίου καὶ τοῦ Ἑλλήνα (Γαλλ. 3,28). – Ἀπὸ τίς ἀνα-

φερόμενες τέσσερις γυναῖκες, ἂν ἐξαιρέσουμε τὴν Ρούθ, οἱ ἄλλες τρεῖς ἦταν γυναῖκες μὲ ἁμαρτωλά σκάνδαλα. Ἐνας συνηθισμένος ἱστορικός θὰ ἀπέφευγε νὰ ἀναφέρει τίς γυναῖκες αὐτές ἀπὸ φόβο μήπως ἀμαυρωθεῖ ἡ τιμὴ τοῦ Μεσσία. Ἀλλὰ ὁ Ματθαῖος λέει στὸ Εὐαγγέλιό του τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ στοὺς Φαρισαίους ὅτι «δέν ἤρθε νὰ καλέσει δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλούς σὲ μετάνοια» (9,31). Φαίνεται ὅτι ὁ Ματθαῖος ὄντας ὁ ἴδιος ἓνας τελώνης, οἱ δὲ τελῶνες ἦταν ἀνυπόληπτοι, ὅπως οἱ πόρνες (βλ. 21, 31.32), συμπαθοῦσε ὅλους ὅσοι γενικά δέν ἦταν σὲ ὑπολήψιμη θέση. Ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος λέει τὰ ἐξῆς ὠραία γιὰ τὴν μνεία τῶν ἁμαρτωλῶν γυναικῶν στὸν γενεαλογικὸ κατάλογο τοῦ Χριστοῦ: «Δέν ἀναφέρεται στὸν γενεαλογικὸ κατάλογο τοῦ Σωτῆρος τὸ ὄνομα οὔτε μιᾶς ἀγίας γυναίκας, ἀλλὰ μόνον ἐκείνων πού εἶναι ἀξιόμιμπτες στὴν Γραφή. Αὐτὸ γίνεται γιὰ νὰ ἐννοήσουμε ὅτι ὁ Σωτῆρας ἔρχεται γιὰ τοὺς ἁμαρτωλούς καὶ ὅτι ἔχοντας στὸν γενεαλογικὸ του κατάλογο ἁμαρτωλούς, θὰ ξέπλενε τὰ ἁμαρτήματα ὄλων, ut qui propter peccatores peccata deleret» (P.L. XXVI, 21). Καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέει σχετικά: «Γι' αὐτὸ ἀναφέρει τὴν Ρούθ καὶ τὴν Ραάβ, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἡ μιὰ ἦταν ἀλλόφυλη ἡ δὲ ἄλλη πόρνη, γιὰ νὰ μάθεις ὅτι ἤρθε νὰ σβῆσει τὰ ἁμαρτήματά μας. Ἦρθε σὰν γιατρός, ὄχι σὰν δικαστής. Ὅπως δηλαδὴ αὐτοὶ ἔλαβαν πόρνες γιὰ γυναῖκες τους, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἀνθρώπινη φύση μας, τὴν πορνεύσασα, ἔνωσε μὲ τὸν ἑαυτό του· πράγμα πού οἱ προφῆτες εἶπαν ὅτι αὐτὸ ἔγινε πρῶτα μὲ τὴν Συναγωγή. Ἀλλὰ αὐτὴ φάνηκε ἀγνώμων στὸν Σύνοικό της· ἡ Ἐκκλησία ὁμως, ἀφοῦ ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ τὰ ἰουδαϊκά κακά, ἔμεινε πιστὴ στὸν Νυμφίό της» (Εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, ὁμιλ. Γ' – Ε.Π.Ε 9, 92.13-21). Ἔχει, λοιπὸν, ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος εἰδικὸ σκοπὸ, πού μνημονεύει ἁμαρτωλές γυναῖκες στὸν γενεαλογικὸ κατάλογο τοῦ Ἰησοῦ. Θέλει νὰ σημάνει μὲ αὐτὸ ὅτι, ὅπως αὐτές οἱ γυναῖκες δέν ἀποκλειστήκαν τῆς τιμῆς νὰ εἶναι στὴν γραμμὴ τῶν προγόνων τοῦ Μεσσία, ἔτσι καὶ ἄλλοι, σὰν κι αὐτές ἁμαρτωλοί, δέν θὰ ἀποκλειστοῦν ἀπὸ τὸ Βασίλειό Του. Ἡ αὐστηρὴ κρίση τῶν Φαρισαίων, ἀντίθετα, ἀπέκλειε τοὺς ἁμαρτωλούς ἀπὸ τὴν συνοδεία τους. Θὰ πρέπει ὁμως νὰ ὑποθέσουμε ὅτι αὐτές οἱ ἁμαρτωλές καὶ ξένες γυναῖκες,

πού μνημονεύονται ἐδῶ ἀπό τόν Ματθαῖο, προσχώρησαν στόν λαό τοῦ Θεοῦ καί ἔσβησαν μέ τήν μετάνοιά τους τά αἴσχη τους καί ἔζησαν ἔκτοτε μιά ζωή τιμημένη· αὐτός πολύ πιθανόν εἶναι ὁ λόγος πού ὁ Ματθαῖος μνημονεύει αὐτές μόνο τίς γυναῖκες, ἐνῶ ἄλλες ξένες γυναῖκες καί περισσότερο ἁμαρτωλές, πού μνημονεύονται στήν Π. Διαθήκη, δέν τίς μνημονεύει ἐδῶ.

Μιά ἄλλη ἀπορία: Γιατί ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος παραθέτει τήν γενεαλογία τοῦ Ἰωσήφ, ἐνῶ αὐτός δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τήν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ, καί ὄχι τῆς Παρθένου Μαρίας, ἀπό τήν ὁποία καί μόνο γεννήθηκε κατὰ σάρκα; Τό ἐρώτημα αὐτό εἶναι παλαιό καί μνημονεύεται ἀπό τό ἱερό Χρυσόστομο (βλ. Β' ὁμιλία στό κατά Ματθαῖον. – Ε.Π.Ε 9, 62.25-66.1-21). Σ' αὐτό μπορεῖ ν' ἀπαντήσει κανεῖς ἀπλά ὅτι στούς Ἰουδαίους ὑπῆρχε συνήθεια νά μὴν παρατίθενται γενεαλογίες τῶν γυναικῶν. Σκοπός τοῦ εὐαγγελιστῆ Ματθαίου μέ τόν γενεαλογικό κατάλογο, πού παραθέτει, εἶναι νά ἀποδείξει ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατάγεται κατὰ σάρκα ἀπό τόν Δαυῖδ, ἀπ' ὅπου ἔπρεπε κατὰ τοὺς προφῆτες νά κατάγεται ὁ Μεσσίας· τό κάνει δέ αὐτό ἀποδεικνύοντας ὅτι ὁ Ἰωσήφ, ὁ μνηστήρας τῆς Παρθένου, κατάγεται ἀπό τόν οἶκο Δαυῖδ· ἄρα ἀπό τόν ἴδιο οἶκο κατάγεται καί ἡ παρθένος Μαρία, γιατί, κατὰ νόμο δέν ἐπιτρεπόταν ὁ ἄνδρας νά λάβει γυναῖκα ἀπό ἄλλη φυλή. Ὁ Εὐαγγελιστής, λοιπόν, ἐδῶ προτιμᾶει νά καταγράψει τόν Ἰωσήφ στόν κατάλογο καί ὄχι τήν Παρθένο, γιά νά τηρήσει τήν συνήθεια πού ὑπῆρχε νά μὴν καταγράφονται γενεαλογίες γυναικῶν. Γιά τήν Παρθένο γενεαλόγησε τόν Ἰωσήφ, γι' αὐτό καί ὅταν ἔφτασε σ' αὐτόν δέν σταμάτησε ἐκεῖ, ἀλλά πρόσθεσε «τόν ἄνδρα Μαρίας». Μπορεῖ ὅμως νά πεῖ κανεῖς ὅτι ὁ Ἰωσήφ δέν τήρησε τόν νόμο αὐτό καί ἄρα ἡ παρθένος Μαρία δέν καταγόταν ἀπό τόν Δαυῖδ. Για νά μὴν πεῖ κανεῖς κάτι τέτοιο πρόλαβε ὁ Εὐαγγελιστής, λέει ὁ Χρυσόστομος, καί γράφει γιά τόν Ἰωσήφ ὅτι ἦταν «δίκαιος» (στίχ. 19), ἐνάρετος καί ἄρα ὄχι παραβάτης τοῦ νόμου. Πῶς θά περῆβαινε τόν νόμο γιά ἡδονή καί θά λάβαινε γυναῖκα ἀπό ἄλλη φυλή, φωνάζει ὁ Χρυσόστομος, αὐτός πού ἦταν τόσο φιλόανθρωπος καί μακριά ἀπό πάθος, ὥστε μολονότι τόν βασάνιζε ἡ ὑποψία, ὅμως δέν ἤθελε νά τολμήσει τιμω-

ρία τῆς Παρθένου; Αὐτός πού φιλοσόφησε παραπάνω ἀπό τόν νόμο (γιατί τό νά σκεφτεῖ νά τήν ἐκδιώξει καί μάλιστα κρυφά φανερώνει πνευματικότητα παραπάνω ἀπό τόν νόμο) πῶς θά ἔκανε κάτι παρὰ τόν νόμο καί μάλιστα χωρίς νά τόν ἀναγκάζει καμμιά αἰτία; Ἡ παρθένος, λοιπόν, Μαρία καταγόταν ἀπό τό γένος τοῦ Δαυῖδ. Ὅτι δέ ὁ Ἰωσήφ κατάγεται ἀπό τό γένος τοῦ Δαυῖδ λέγεται πάλι καθαρά στό κατά Λουκᾶ Εὐαγγέλιο· ἐκεῖ διαβάζουμε ὅτι ὁ Θεός εἶπε στόν Γαβριήλ νά μεταβεῖ «σέ παρθένο μνηστευμένη μέ ἄνδρα, τόν Ἰωσήφ, ἀπό τόν οἶκο καί τήν πατριά τοῦ Δαυῖδ» (Λουκ. 1,27. – Βλ. καί ἄλλο βαθύτερο λόγο κατὰ τόν ἱερό Χρυσόστομο, γιά τόν ὁποῖο ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος δέν μνημονεύει τήν γενεαλογία τῆς παρθένου Μαρίας, ἀλλά τοῦ Ἰωσήφ εἰς Γ' ὁμιλία του στό κατά Ματθαῖον. – Ε.Π.Ε 9, 80.8-84.1-8).

Ἄπ' ὅλα τά ὀνόματα πού διαβάζουμε στήν περικοπή μας ἐδῶ, δύο εἶναι τά γλυκύτερα: Τό **ΙΗΣΟΥΣ** καί τό **ΜΑΡΙΑ** (στίχ. 16). – Τό ὄνομα **Ἰησοῦς** εἶναι τό προσωπικό ὄνομα τοῦ Κυρίου μας. Προέρχεται ἀπό τό **yāschà** πού σημαίνει ὁ «Γιαχβέ εἶναι σωτήρας». Ἡ ὀνομασία αὐτή στόν Μεσσία ἦρθε ἀπό τόν οὐρανό, ἐκομίσθη ἀπό τόν ἄγγελο κατὰ τόν Εὐαγγελισμό. Ἀρχικά τό ὄνομα παρουσιάζεται μέ τήν πλατεῖα μορφή **Yehoshua**. Ὅταν ὅμως ἡ Ἀραμαϊκή ἀντικατέστησε τήν Ἑβραϊκή ὡς κοινή γλώσσα τῶν Ἑβραίων, μετά τήν Βαβυλώνια αἰχμαλωσία, τό ὄνομα ἔγινε **Yeshua**, ἀπ' ὅπου προήλθε ἡ δική μας ὀνομασία **Ἰησοῦς**. Τό **Yeshua**, κατὰ συνήθεια, δινόταν στά παιδιά τῶν Ἑβραίων καί στούς χρόνους τῆς Κ. Διαθήκης, σύμφωνα μέ ἑβραϊκό ἔθιμο νά ἐκλέγονται ὀνόματα πού ἔχουν θρησκευτικές ἐννοίες. Στήν Ἁγία Γραφή τό ὄνομα ἐκλέγεται μέ πολύ μεγάλη φροντίδα, γιατί δηλώνει τήν πίστη καί εὐλάβεια τῶν γονέων, τά περιστατικά τῆς γεννήσεως ἑνός παιδιοῦ, τά προσωπικά του χαρακτηριστικά ἢ ἀναφέρεται στήν ἀποστολή του, ιδιαίτερα ὅταν τό ὄνομα δινόταν ἀπό τόν Θεό. Τό ὄνομα **Ἰησοῦς** εἶναι γέματό μέ ἱστορικές καί προφητικές ἀναμνήσεις. Ὅπως ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ὁδήγησε τόν Ἰσραήλ στήν ἐπίγεια Χαναάν, ἔτσι καί ὁ Ἰησοῦς, ὁ Ἀρχηγός τῆς σωτηρίας μας, ἦρθε νά μᾶς ἀνοίξει τίς πύλες τῆς οὐράνιας Χαναάν, τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.⁵ Ἀλλά ὁ Ἰησοῦς

5. «Καί γάρ Ἰησοῦς ὁ μετά Μωϋσέα εἰσαγαγόν τόν λαόν εἰς τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας λέγεται. Εἶδες τόν τύπον; Βλέπε τήν ἀλήθειαν. Ἐκεῖνος εἰς τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, οὗτος δέ εἰς τόν οὐρανόν καί τά ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθά· ἐκεῖνος μετά τό τελευτῆσαι Μωϋσέα, οὗτος μετά τό παύσασθαι τόν νόμον· ἐκεῖνος δέ ὡς δημαγωγός, οὗτος δέ ὡς βασιλεὺς» (Ἰωάννης Χρυσόστομος· εἰς τό κατά Ματθαῖον ὁμλ. Β' – Ε.Π.Ε 9, 60.3-8).

Χριστός δέν εἶναι μόνο ὁ «Ἀρχηγός τῆς σωτηρίας μας» (Ἐβρ. 2,10)· εἶναι καί ὁ «Ἀπόστολος καί Ἀρχιερεύς τῆς ὁμολογίας μας» (Ἐβρ. 3,1). Ὁ ἀρχιερεύς κατά τήν ἐπιστροφή ἀπό τήν Βαβυλώνια αἰχμαλωσία (Β΄ Ἑσδρ. 2,2) εἶχε τό ὄνομα Ἰησοῦς (Ζαχ. 3,8. 6, 11-15). Ὅπως ὁ προφήτης Ὡσηέ (τό ὄνομα Ὡσηέ γίνεται Ἰησοῦς στό Ἀριθμ. 13,17· βλέπε Ἑβραϊκό κείμενο) ἀγάπησε μιὰ μοιχαλίδα γυναίκα, γιά νά τήν σώσει, (Ὡσηέ κεφ. 1-3), ἔτσι καί ὁ Ἰησοῦς μας προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση, γιά νά σώσει τόν πεσμένο στήν ἁμαρτία ἄνθρωπο.

Τό ὄνομα **Μαρία** εἶναι τό ὄνομα τῆς παρθένου Μητέρας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπαντᾷ καί **Μαριάμ** (στίχ. 20. Λουκ. 1,30 κ.ἀ.), τό ὁποῖο ἐγγίζει περισσότερο πρός τό Ἑβραϊκό Miryam (Τό Ταργκούμ ἔχει Mariam). (Βλ. Ἐξοδ. 15,20. Α΄ Παρ. 4,17). Ἡ σημασία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἶναι ἀβέβαιη, ἄν καί ἔχουν δοθεῖ πολυάριθμες ἐτυμολογικές ἐρμηνεῖες ἀπό τήν ἀρχαία ἐποχή (περισσότερες ἀπό ἐξήντα). Οἱ δοθεῖσες ἐρμηνεῖες εἶναι εὐσεβεῖς, εὐφυεῖς, ἀλλά ὄχι σωστές. Μιά τέτοια ἐρμηνεία τοῦ ὀνόματος

«Μαριάμ» εἶναι ὁ συσχετισμός του μέ τό λατινικό mare, -is, ἡ θάλασσα. Ἡ Παναγία εἶναι πέλαγος χαρίτων! Ὁ συσχετισμός αὐτός θά ὀφείλεται στόν ἅγιο Ἰερώνυμο, γνώστη τῶν Ἑβραϊκῶν, πού παρήγαγε τό «Μαριάμ» ἀπό τίς Ἑβραϊκές λέξεις «μάρ γιάμ», δηλαδή «στάλαγμα θάλασσας» (stilla maris. Ἀντιγραφείας ὁμως τοῦ Ἰερωνύμου ἔγραψε τό ποιητικό stella maris καί ὀνόμασε τήν Παναγία «ἄστρο τῆς θάλασσας»). Ὁ ἅγιος Νικόδημος στόν πρόλογο τοῦ Θεοτοκαρίου του λέει: «Ἐρμηνεύεται δέ τό Μαριάμ Κυρία· παράγεται δέ τοῦτο, κατ' ἄλλους μέν ἐκ τοῦ Ἰαῖα, ὁ δηλοῖ καθ' Ἑβραίους Κύριος· κατά δέ Γεώργιον τόν Κορέσιον, εἰδήμονα τῶν Ἑβραϊκῶν, ἐκ τῆς ρίζης τοῦ Ἰεχωβᾶ, τοῦ τετραγραμμάτου, ἀκωνήτου τε πάση κτίσει καί κυριωτέρου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ καί αὐτό ἠρμηνεύεται παρά τῶν Ἑβδομήκοντα Κύριος». Ἡ καλύτερη, λοιπόν, ἐρμηνεία τῆς λέξης «Μαρία», «Μαριάμ», τοῦ ὀνόματος τῆς Θεοτόκου, εἶναι «Κυρία». Καί ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος βεβαίωνε: «Maria, sermone syro, Domina Nuncupatur». (Δηλαδή: «Μαρία, κατά τό συριακό ἰδίωμα, σημαίνει Κυρία»).

Παρθενική σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ (1,18-25)

1,¹⁸Τοῦ δέ Ἰησοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. Μνηστευθείσης γάρ τῆς μητρος αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. ¹⁹Ἰωσήφ δέ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. ²⁰Ταῦτα δέ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱός Δαυΐδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γάρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν Ἁγίου. ²¹Τέξεται δέ υἱόν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτός γάρ σώσει τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. ²²Τοῦτο δέ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ²³Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. ²⁴Διεγερθείς δέ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ²⁵καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱόν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Στὴν προηγούμενη περικοπή ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος ἀπέδειξε τὴν γενεαλογικὴ καταγωγή τοῦ Ἰησοῦ. Κάθε ἀναγνώστης ὁμως τοῦ Ἡσαΐα γνώριζε ὅτι ὁ Μεσσίας δέν θά καταγόταν μόνο ἀπὸ τὴν πατριά τοῦ Δαυΐδ, ἀλλά θά γεννηθεῖ καί ἀπὸ μητέρα Παρθένο (βλ. Ἡσ. 7,14). Αὐτό ἔρχεται τώρα νά ἀποδείξει ὁ Ματθαῖος στὴν παρούσα περικοπή: Τὴν παρθενικὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν Παναγία.

Ὁ Εὐαγγελιστής μᾶς λέει ἀπὸ τὴν ἀρχή:

Τοῦ δέ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν (στίχ. 18). Σύμφωνα μέ τὰ ὅσα λέγονται στὴν περικοπή μας θά εἶναι καλύτερα νά νοήσουμε καὶ νά μεταφράσουμε τὴν λέξη **γέννησις** ὡς «σύλληψη». Παρά τό ὅτι ὁ Εὐαγγελιστής λέει γιά τὴν σύλληψη τοῦ Χριστοῦ ὅτι ἦταν **οὕτως**, δηλαδή ὡς ἐξῆς, κατά τὸν ἀκόλουθο τρόπο, σάν νά ἐκφράζεται, ὁμως δέν μποροῦμε ποτέ νά τὴν νοήσουμε, γιατί εἶναι μυστήριον. Μυστήριον, πού λατρεύεται ταπεινά καὶ δέν ἐρευνᾶται.

Ὁ Ματθαῖος μᾶς μιλάει γιὰ τὴν μνηστεία τῆς παρθένου Μαρίας μέ τόν Ἰωσήφ: **Μνηστευθεῖσιν γάρ τῆς μητρός αὐτοῦ τῷ Ἰωσήφ** (στίχ. 18). Τό ρῆμα «μνηστεύομαι» στούς Ἑβραίους λέγεται καί γιὰ τόν ἀπλό ἀρραβώνα, τό «λογοθέσιο» πού λέμε, ἀλλά λέγεται καί γιὰ τόν καθ' ἑαυτό γάμο, τὴν συγκατοίκηση τοῦ μνηστήρα καί τῆς μνηστῆς. Ὁ μνηστήρας μποροῦσε ὅποτε ἤθελε νά καλέσει τὴν μνηστή του σπίτι του καί νά τὴν καταστήσει γυναίκα του.⁶ Τότε λέγαμε ὅτι ὁ ἄνδρας «*παρελάμβανε*» τὴν γυναίκα του ἢ καί οἱ δύο «*συνήρχοντο*» στόν ἴδιο οἶκο.⁷

Ἦταν περίοδος πού ὁ Ἰωσήφ δέν εἶχε συγκατοικήσει μέ τὴν παρθένο Μαρία («*πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς*», στίχ. 18), αὐτό πού οἱ Ἰουδαῖοι θά τό ἔλεγαν γάμο, καί ἔγινε φανερό ἢ ἐγκυμοσύνη τῆς Παρθένου. Ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς, ὅπως λέει καθαρά ὁ Εὐαγγελιστής, ἦταν «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου» (στίχ. 18).

Ἄς σταματήσουμε λίγο ἐδῶ γιὰ νά ἐξηγήσουμε μερικές ἀπορίες: α) Γιατί ἡ παρθένο Μαρία μνηστεύθηκε τόν Ἰωσήφ; Εἶχε σκοπό τόν γάμο μαζί του; Ὁ λόγος τῆς στόν ἀρχάγγελο Γαβριήλ κατά τόν Εὐαγγελισμό «*ἄνδρα οὐ γινώσκω*» φανερώνει τὴν ἀπόφασή τῆς νά μή γνωρίσει ποτέ τόν γάμο· γιατί διαφορετικά δέν νοεῖται ἡ ἀπορία τῆς «Πῶς θά γίνει αὐτό (νά συλλάβω καί νά γεννήσω) ἀφοῦ δέν γνωρίζω ἄνδρα;» (Λουκ. 1,34). Δέν ἀπέβλεπε στόν γάμο ἢ μνηστεία τῆς Παρθένου μέ τόν Ἰωσήφ. Ἡ μνηστεία αὐτή, λέει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, ἦταν ἓνα «τέχνασμα» τοῦ Θεοῦ γιὰ νά ξεφύγει ἡ ἀπόλυτη παρθενία τῆς Μαρίας τὴν προσοχή τοῦ διαβόλου. «*Ἐλαθεν τόν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου ἢ παρθενία Μαρίας καί ὁ τοκετός αὐτῆς, ὁμοίως καί ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου· τρία μυστήρια κραυγῆς ἅτινα ἐν ἡσυχία Θεοῦ ἐπράχθη*» (Ἰγνάτιος πρὸς Ἐφεσίους 19,1). Καί ὁ ἅγιος Βασίλειος λέει τό ἴδιο: «*Ἐπὲρ τοῦ λαθεῖν τόν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου τὴν παρθενίαν τῆς Μαρίας, ἢ τοῦ Ἰωσήφ ἐπενοήθη μνηστεία*» (Ὁμιλία 25). Θά τό ἐξηγήσουμε αὐτό μέ λίγα λόγια: Ὁ προφήτης Ἡσαΐας εἶχε προφητεύσει ὅτι ὁ Μεσσίας θά γεννηθεῖ ἀπό παρθένο Μητέρα (Ἡσ. 7,14). Ὁ διάβολος, πού δέν εἶχε συμφέρον νά γεννηθεῖ ὁ Μεσσίας, γιατί θά τοῦ συνέτριβε τό κεφάλι

(βλ. Γεν. 3,15) καί θά τοῦ καταργοῦσε τό κράτος του (Ἑβρ. 2,14) φρόντιζε νά μὴν ὑπάρξει παρθένο γυναίκα, ὥστε νά μὴν ὑπάρξει μητέρα γιὰ τόν Μεσσία. Γιὰ νά ξεφύγει, λοιπόν, τὴν προσοχή τοῦ διαβόλου ἢ παρθενία τῆς Μαρίας, μνηστεύθηκε αὐτή κατά σχέδιο Θεοῦ τόν Ἰωσήφ· ὁ διάβολος μέ τὴν μνηστεία αὐτή παραπλανήθηκε καί σκέφτηκε γιὰ τὴν Παρθένο τό ἐντελῶς φυσικό, ὅτι δηλαδή θά παντρευτεῖ πραγματικά τόν Ἰωσήφ καί ἔτσι, λοιπόν, δέν θά γίνει καί αὐτή ἢ μητέρα τοῦ Μεσσία, ἢ ὁποία κατά τὴν προφητεία τοῦ Ἡσαΐα πρέπει νά εἶναι παρθένο καί ὄχι ἔγγαμος.

Ἄλλά ἡ μνηστεία τῆς Παρθένου ἐξυπηρετοῦσε τὴν προστασία τῆς καί τὴν διαφύλαξη τοῦ Τέκνου τῆς. Γιατί, ἂν ἡ Μαρία συνελάμβανε τόν Ἰησοῦν ὡς ἐλεύθερη παρθένο καί ὄχι ὡς μνηστευμένη παρθένο, ποιός θά πίστευε ὅτι τό γεννώμενο ἦταν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου; Δέν συνέβη ποτέ αὐτό· ὅλοι θά θεωροῦσαν τὴν Παρθένο γιὰ κλεψίγαμο καί θά τὴν λιθοβολοῦσαν κατά τόν νόμο. Μέ τὴν μνηστεία τῆς ὁμοίως ὁ κόσμος νόμιζε τόν Ἰησοῦ ὡς πραγματικό τέκνο τοῦ Ἰωσήφ (δέν γνώριζαν ὅλοι στήν ἀρχὴ τὴν παρθενική σύλληψη), ὡς νόμιμο υἱό του καί ἔτσι διαφυλάχθηκε ἡ παρθένο Μητέρα.⁸ Ὅπως εἶπε κάποιος ἀρχαῖος ἐρμηνευτής, ἦταν καλύτερο νά θεωροῦν τόν Ἰησοῦ «*υἱόν τοῦ τέκτονος*» (Ματθ. 13,55), παρά νά τόν θεωροῦν ὡς τέκνο κλεψίγαμης γυναίκας. Ἔχει πολύ βάθος, λοιπόν, ἡ μνηστεία τῆς παρθένου Μαρίας, εἶναι ἓνα σοφό σχέδιο τοῦ Θεοῦ καί δέν πρέπει νά τὴν νομίζουμε ὅτι σκόπευε τόν πραγματικό γάμο τῆς μέ τόν Ἰωσήφ. Ἔτσι πιστεύουν οἱ αἰρετικοὶ χιλιαστές καί προτεστάντες. β) Ὁ Χριστός γεννήθηκε ἀπό παρθένο Μητέρα γιὰ νά τιμήσει τὴν παρθενία. Ὁ ἄνθρωπος πλάστηκε γιὰ νά ζεῖ παρθένο· τόν γάμο ἔφερε ἢ πτώση τῶν πρωτοπλάστων. Ἄν δέν ἀμάρταναν οἱ πρωτόπλαστοι θά αὐξάνονταν κατ' ἄλλον τρόπο, πού ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ θά ὑπεδείκνυε, χωρίς νά χάσουν τὴν παρθενία τους. Τό «Ἄδάμ ἐγνώ Εὐάν τὴν γυναίκα αὐτοῦ καί συλλαβοῦσα ἔτεκε τόν Καῖν» (Γεν. 4,1 γάμος μέ τὴν σημερινή μορφή) εἶναι ἀμέσως μετά τὴν πτώση καί τὴν ἔξοδο τῶν πρωτοπλάστων

6. Μποροῦσε δὲ καί ὁ ἄνδρας νά κατοικήσει στό σπίτι τῆς μνηστῆς, ὅπως ὁ Ταβίας στό σπίτι τῆς νεαρῆς Σάρας.

7. Ἑβραϊκά αὐτό λεγόταν μέ τό εἰδικό ὄνομα *hakhenâsh*, δηλαδή «συνένωση». Γενικά μεταξὺ τῶν ἀπλῶν ἀρραβόνων καί τοῦ γάμου ὑπῆρχε στούς Ἑβραίους διάστημα δέκα ἢ δώδεκα μηνῶν (βλ. Γεν. 24,55. Κριτ. 14,8). Οἱ δύο στιγμές ἀρραβόνων καί γάμου διακρίνονται καθαρά ἤδη στό Δευτ. 20,7, πού μιλάει γιὰ ἄνδρα πού μνηστεύθηκε, ἀλλά πού δέν ἔλαβε ἀκόμη τὴν μνηστή σπίτι του.

8. «*Μετά τὴν μνηστεία συνέλαβεν, ἵνα δείξῃ ἐξ αὐτοῦ κεκηκέναι· καί ἵνα ἐξ αὐτοῦ (τοῦ Ἰωσήφ) γενεαλογηθῇ καί σῆχῃ καί κηδεμόνα ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς*» (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας).

ἀπό τόν Παράδεισο. Γι' αὐτό καί ὅποιος θέλει νά ζήσει παρθενικά, ζεῖ στήν παραδείσια κατάσταση, θέλει νά ἐπανέλθει στόν Παράδεισο μέ ἄλλα, ἀρνούμενος τό πρῶτο ἐπακόλουθο μετά τήν πτώση, δηλαδή τόν γάμο. Στόν Παράδεισο, ἐπαναλαμβάνουμε, δέν θά ἦταν ἡ αὔξηση τῶν ἀνθρώπων ὅπως τώρα, μετά τήν πτώση.⁹

Μέ τήν παρθενική γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξωφλήθη τό χρέος τῆς γυναίκας στόν ἄνδρα. Γιὰ νά γίνει ἡ γυναίκα κόπηκε ἡ πλευρά τοῦ ἄνδρα Ἀδάμ. Γεννήθηκαν πολλές γυναῖκες ἀλλά καμμιά γυναίκα δέν βρέθηκε ἄξια νά ἐξωφλήσει τό χρέος αὐτό· ὅπως ὁ Ἀδάμ γέννησε γυναίκα χωρίς γυναίκα ἔτσι ἔπρεπε νά βρεθεῖ μιὰ γυναίκα πού νά γεννήσει ἄνδρα χωρίς ἄνδρα. Ἡ γυναίκα αὐτή εἶναι ἡ παρθένος Μαρία. Γιὰ νά μήν ὑπερηφανευθεῖ ὁ Ἀδάμ, λέει ὁ Χρυσόστομος, ὅτι βλάστησε γυναίκα χωρίς γυναίκα, γι' αὐτό τώρα ἡ παρθένος Μαριάμ γεννάει ἄνδρα χωρίς ἄνδρα, γιὰ νά δειχθεῖ ἀπό αὐτά τά δύο ἡ ἰσοτιμία τοῦ ἄνδρα καί τῆς γυναίκας.¹⁰

Ὁ Χριστός, ὅπως εἶπαμε, γεννήθηκε ἀπό παρθένο Μητέρα γιὰ νά τιμήσει τήν παρθενία· ἀλλά γεννήθηκε καί ἀπό μνηστευμένη παρθένο Μητέρα, γιὰ νά τιμήσει τόν γάμο. Ναί μέν, ὅπως εἶπαμε, ὁ γάμος δόθηκε κατά παραχώρηση μετά τήν πτώση, γιὰ τήν ἐπιτρεπτή κατασίγηση τοῦ σαρκικοῦ πάθους, ἀλλά εἶναι αἴρεση νά πει κανεῖς ὅτι εἶναι ἁμαρτία ὁ γάμος (βλ. Α' Τιμ. 4,3). γ) Ὁ Χριστός γεννήθηκε ἀπό τήν παρθένο Μαρία «Ἐκ Πνεύματος Ἁγίου». Ἀκόμη ὁμως δέν εἶχε ἀποκαλυφθεῖ καθαρά ἡ ἀλήθεια περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ τρίτου Προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος. Στόν Ἰωσήφ (στίχ. 20) καί σέ ἄλλους ἴσως πού ἄκουσαν τό νέο αὐτό ἀπ' αὐτόν, ἡ

φράση αὐτή θά σήμαινε μιὰ θεία δημιουργική ἐνέργεια, ἡ ὁποία θά ζωογονοῦσε ὑπερφυσικά μιὰ νέα ὑπαρξη (βλ. Γεν. 1,2. Ψαλμ. 104,30). – Ἡ σάρκωση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι μυστήριο, πού πρέπει νά προσκυνεῖται ταπεινά καί νά μήν ἐρευνᾶται. Εἶναι «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου». «Οὐ φέρεται τό μυστήριο ἐρευνα», ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας. Ἐάν τήν δική μας γέννηση, τήν φυσική, δέν μποροῦμε νά ἐρμηνεύσουμε (βλ. Ἐκκλησ. 11,5), πολύ περισσότερο δέν θά μπορέσουμε ποτέ νά νοήσουμε πῶς ὁ Ἰησοῦς σχηματίστηκε παρθενικά στήν κοιλία τῆς παρθένου Μαρίας. Ἀρκεῖ ἡ πληροφορία ὅτι αὐτή «εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου». Ὅταν ὁ Δαυῖδ θαυμάζει πῶς αὐτός ἐγενε μυστικά καί πῶς κατεργάστηκε ἀνερμήνευτα (Ψαλμ. 139 13-16 κατά τό Ἑβραϊκό) ἴσως, λέει ὁ Henry, μιλάει ἐν Πνεύματι γιὰ τήν σάρκωση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος στήν ὁμιλία τοῦ «περί τοῦ μή δημοσιεύειν τά ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν...» λέει ὅτι τό θαῦμα τοῦ τοκετοῦ τῶν στείρων γυναικῶν τῆς Π. Διαθήκης προμήνυε τό θαῦμα τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ ἀπό τήν παρθένο Μαρία. Παραθέτουμε μιὰ περικοπή ἀπό τήν ὁμιλία: «Ὅταν σέ ρωτᾷ ὁ Ἰουδαῖος πῶς γέννησε ἡ παρθένος, νά τόν ρωτᾷς καί ἐσύ, πῶς γέννησε ἡ γερόντισσα στεῖρα; Δυό ἐμπόδια ἦταν σ' αὐτή τήν περίπτωση, καί ἡ μεγάλη ἡλικία καί ἡ στειρότητα. Στήν περίπτωση ὁμως τῆς Παρθένου ἕνα μόνο ἐμπόδιο ἦταν, τό ὅτι δέν γνώρισε γάμο. Προετοίμασε, λοιπόν, ἡ στεῖρα τόν δρόμο γιὰ τήν Παρθένο... Γι' αὐτόν τόν λόγο προηγήθηκαν οἱ στείρες (στήν Π. Διαθήκη), γιὰ νά γίνει δηλαδή πιστευτός ὁ τόκος τῆς Παρθένου». Καί παρακάτω στήν ἴδια ὁμιλία ὁ ἱερός πατέρας λέει ὅτι Παρθένος καταξιώθηκε νά γεννή-

9. Ἡ ἰδέα αὐτή εἶναι πατερική. Ὁ γάμος δόθηκε κατά παραχώρηση «ἵνα μαινομένην καταστέλλῃ τήν φύσιν, ἵνα στορέσῃ τῆς ἐπιθυμίας τά κύματα» (Χρυσόστομος, Εἰς τόν Ὄζιαν ὁμιλ. Γ'. Βλ. ὁμοίως Χρυσόστομου τό ΙΣΤ' κεφ. τοῦ ἔργου του περί Παρθενίας «ὅτι συγκαταβάσεως ὁ γάμος»). Πρῶν ἀπό τήν πτώση δέν ὑπῆρχε γάμος. Ἐάν ἀκούσουμε τόν Χρυσόστομο τί λέει σχετικά: «Πλασθεῖς δέ ἐκεῖνος (ὁ Ἀδάμ) ἔμεινεν ἐν παραδείσῳ καί γάμου λόγος οὐδεὶς ἦν. Ἐδέησεν αὐτῷ γενέσθαι καί βοηθόν καί ἐγένετο καί οὐδέ οὕτως ὁ γάμος ἀναγκαῖος εἶναι ἐδόκει. Ἄλλ' οὐδέ ἐφαίνετό πού, ἀλλ' ἔμεινον ἐκεῖνοι τούτου χωρίς καθάπερ ἐν οὐρανῷ τῷ παραδείσῳ διαιτῶμενοι καί ἐντρυφῶντες τῇ πρός Θεόν ὁμιλία. Μίξεως δέ ἐπιθυμία καί σύλληψις καί ὠδίνες καί τόκοι καί πᾶν εἶδος φθορᾶς ἐξώριστο τῆς ἐκεῖνων ψυχῆς. Ὅσπερ δέ ρεῖθρον διείδες ἐκ καθαρᾶς πηγῆς προῖόν, οὕτως ἦσαν ἐν ἐκεῖνῳ τῷ χωρίῳ τῇ παρθενία κοσμοῦμενοι. Καί πᾶσα τότε ἡ γῆ ἔρημος ἦν ἀνθρώπων, τοῦτο ὁ νῦν δεδοικασιν οὗτοι οἱ τῆς οἰκουμένης μερμνηταί...»

Ἐως μέν ἦσαν ἀνάλοτοι τῷ διαβόλῳ καί δεσπότην ἠδοῦντο τόν αὐτῶν, παρέμεινε καί ἡ παρθενία κοσμοῦσα αὐτούς... Ἐπειδή δέ αἰχμάλωτοι γενόμενοι τήν βασιλικήν ταύτην ἀπεδύσαντο στολήν καί τόν οὐράνιον ἀπέθεντο κόσμον, ἐδέξαντο δέ τήν ἀπό τοῦ θανάτου φθοράν καί τήν ἀράν καί τήν ὀδύνην καί τόν ἐπίπονον βίον, τότε καί ὁ γάμος ἐπεισέρχεται... Ὅρθῶς πόθεν ἔσχε τήν ἀρχὴν ὁ γάμος; Πόθεν ἀναγκαῖος ἐδόξεν εἶναι; Ἀπό τῆς παρακοῆς, ἀπό τῆς ἀρᾶς, ἀπό τοῦ θανάτου. Ὅπου γάρ θάνατος, ἐκεῖ γάμος· τούτου δέ οὐκ ὄντος οὐδέ αὐτός ἔπεται» (Στὸ περί Παρθενίας ἔργο κεφ. ιδ'. – Εἰς Ἄπαντα Ἁγίων Πατέρων Ἰω. Χρυσ. τ. 40 σ. 149-150).

10. «Ἐπειδή γάρ ἐχρεώσεται τό γυναικεῖον γένος τοῖς ἀνθρώποις τήν χάριν, ὡς τοῦ Ἀδάμ ἄνευ γυναικός γυναῖκα βλαστήσαντος, διά τοῦτο σήμερον ἔτεκεν ἡ Παρθένος ἄνευ ἀνδρός, ὑπέρ τῆς Εὐᾶς ἐκτιννύουσα τοῖς ἀνδράσι τό χρέος. Ἴνα γάρ μή μέγα φρονήσῃ ὁ Ἀδάμ, ἄνευ γυναικός γυναῖκα βλαστήσας, διά τοῦτο καί ἡ παρθένος ἄνευ ἀνδρός ἄνδρα ἔτεκεν, ἵνα τῷ κοινῷ τοῦ θαύματος τό ὁμοίμιον δείξῃ τῆς φύσεως. (Εἰς τό Γενέθλιον τοῦ Σωτῆρος, Εἰς Ἄπαντα Ἁγίων Πατέρων Ἰω. Χρυσ. τ. 21, 396B).

σει τόν Μεσσία μέ αὐτόν τόν τρόπο «ὄχι γιατί εἶναι κακό πράγμα ὁ γάμος, ἀλλά ἐπειδή εἶναι ἀνώτερη ἢ παρθενία· ἔπρεπε, πραγματικά, ὁ ἐρχομός τοῦ Δεσπότη νά εἶναι σεμνότερος ἀπό τόν δικό μας· εἶναι βασιλικός ἐρχομός καί ὁ βασιλιάς εἰσέρχεται ἀπό μιά ἀρχοντική πύλη. Ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ ἔπρεπε νά εἶναι καί κοινή μέ τήν δική μας ἀλλά καί διαφορετική ἀπό τήν δική μας. Λοιπόν καί τά δύο αὐτά ἐγιναν κατὰ τό οἰκονομικό σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Τό μέν νά γεννηθεῖ ἀπό μήτρα εἶναι κοινό μέ τήν δική μας γέννηση· τό δέ νά γεννηθεῖ χωρίς γάμο εἶναι ἀνώτερο ἀπό τήν δική μας γέννηση... Γι' αὐτό ἐγιναν καί τά δύο αὐτά, γιά νά μάθεις καί τήν ὑπεροχή ἀπό σένα, ἀλλά καί τήν κοινωνία μέ σένα Αὐτοῦ πού γεννήθηκε...». Παρακάτω στήν ὁμιλία αὐτή ὁ Χρυσόστομος ἐπανέρχεται στήν ἴδια σκέψη του ὅτι τό θαῦμα τῆς γέννησης στίς στείρες γυναῖκες τῆς Π. Διαθήκης ἐγινε γιά νά γίνει πιστευτό τό θαῦμα τῆς γέννησης τῆς παρθένου Μαρίας. Γι' αὐτό καί ὁ Γαβριήλ ὅταν εἶπε στήν Παρθένο ὅτι θά γεννήσει τόν Μεσσία ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, γιά νά γίνει πιστευτός ὁ λόγος του, τῆς ἀνέφερε τό παράδειγμα τῆς συγγενοῦς τῆς Ἑλισάβετ, τῆς στείρας, πού συνέλαβε υἱό στά γεράματα τῆς (Λουκ. 1,36). Καί συμπεραίνει ὁ Χρυσόστομος: «Βλέπεις ὅτι στείρα ἀναφέρεται γιά τήν Παρθένο; Γιατί γιά ποιό λόγο τότε τῆς εἶπε γιά τόν τοκετό τῆς συγγενοῦς τῆς; Γιά ποιό λόγο εἶπε *στά γεράματα τῆς*; Γιά ποιό λόγο συμπλήρωσε *πού τήν λένε στείρα*;» (Εἰς Ἅπαντα Ἅγίων Πατέρων, Ἰω. Χρυσ. ἔργα τ. 20, 349D-350E).

Σέ ἄλλη του ὁμιλία ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέει ὅτι τό θαῦμα τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ ἀπό τήν Παρθένο τό προμήνυσε τό θαῦμα τῆς πρώτης βλάστησης τῆς παρθένου γῆς μέ μόνο τόν λόγο τοῦ Θεοῦ καί ὄχι μέ σπέρματα (Ὁμιλία εἰς τόν Μακάριον Ἀβραάμ. Εἰς Ἅπαντα Ἅγίων Πατέρων Ἰω. Χρυσ. ἔργα τ. 29, 746Α ἐξ. σ. 188).

Θέλουμε ἐδῶ νά παραθέσουμε καί μιά ἄλλη περικοπή τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου, ὑπομνηματισμό στήν φράση πού ἐρμηνεύουμε «*Εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου*». Ὁ ἱερός πατέρας στήν φράση αὐτή τοῦ Εὐαγγελιστῆ λέει τά ἑξῆς: «Μή λοιπόν προχωρᾶς περισσότερο, μήτε νά ζητᾶς περισσότερο ἀπό αὐτό πού λέει ὁ Εὐαγγελιστής, οὔτε νά ρωτᾶς “Πῶς ἔκανε τό Ἅγιο Πνεῦμα νά γεννήσει ἡ Παρθένο;” Γιατί, ἂν δέν εἶναι δυνατόν νά ἐρμηνεύσουμε πῶς σχηματίζεται τό ἔμβρυο στήν φυσική γέννηση, πῶς εἶναι δυνατόν νά

ἐρμηνεύσουμε αὐτά στά ὁποῖα θαυματουργεῖ τό Ἅγιο Πνεῦμα; Γι' αὐτό ὁ Ματθαῖος, γιά νά μὴν κουράξεις τόν κήρυκα, οὔτε νά τόν ἐνοχλεῖς συνέχεια μέ τίς ἐρωτήσεις σου σ' αὐτό τό θέμα, ἀφοῦ εἶπε ποιός ἔκανε τό θαῦμα, προχώρησε. Τίποτε δέν ξέρω περισσότερο, λέει, παρὰ μόνο ὅτι αὐτό ἐγινε μέ τήν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἄς ντραποῦν ὅσοι ἐξετάζουν τήν ἄνω γέννηση (τήν γέννηση ἀπό τόν Πατέρα). Γιατί, ἂν δέν μπορεῖ κανεὶς νά ἐρμηνεύσει αὐτή τήν γέννηση (ἀπό τήν Παρθένο), πού ἔχει μύριους μάρτυρες καί ἀνακηρύχθηκε πρὶν ἀπό τόσα χρόνια καί φάνηκε καί ψηλαφήθηκε, πόση παραφροσύνη δείχνουν αὐτοὶ πού περιεργάζονται καί πολυξετάζουν τήν ἀπόρρητη ἐκείνη γέννηση (ἀπό τόν Πατέρα);

Οὔτε ὁ Γαβριήλ, οὔτε ὁ Ματθαῖος μπόρεσαν νά μᾶς πῶν περισσότερο, παρὰ μόνον ὅτι γεννήθηκε ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα· τό πῶς ὅμως γεννήθηκε ἀπό τό Πνεῦμα καί μέ ποιό τρόπο, κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς δέν μπόρεσε ποτέ νά τό ἐρμηνεύσει· γιατί δέν εἶναι δυνατόν. Καί οὔτε νά νομίσεις ὅτι τά ἔμαθες ὅλα ἀκούοντας ὅτι ἡ γέννηση ἐγινε ἐκ Πνεύματος Ἁγίου· γιατί καί αὐτό ἀκόμα ἀκούοντας ἀποροῦμε σέ πολλά ἀκόμα· π.χ. Πῶς ὁ ἄπειρος χώρεσε σέ μήτρα; Πῶς αὐτός πού τά συνέχει ὅλα κυοφορεῖται ἀπό γυναίκα; Πῶς τίκει ἡ Παρθένο καί μένει Παρθένο; Πές μου, πῶς ἔπλασε τό Πνεῦμα ἐκεῖνο τόν ναό; Πῶς αὐξήσε καί διαμόρφωσε μέσα στήν μήτρα τό μέρος πού ἔλαβε ἀπό αὐτή; Γιατί τό ὅτι ὁ Χριστός γεννήθηκε ἀπό τήν σάρκα τῆς Παρθένου τό δήλωσε ὁ Εὐαγγελιστής λέγοντας “*Τό γάρ ἐν αὐτῇ γεννηθέν*” (στῖχ. 20)· καί ὁ Παῦλος λέει “*Γενόμενος ἐκ γυναικός*” (Γαλ. 4,4). Ἔτσι ἀποστομῶνται αὐτοὶ πού λένε ὅτι ὁ Χριστός πέρασε ἀπό τήν Παρθένο σάν ἀπό κάποια σωλήνα. Ἄν ἔτσι συνέβη, ποιά ἦταν ἡ ἀνάγκη τῆς μήτρας; Ἄν ἔτσι συνέβη, ὁ Χριστός τότε δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μέ ἐμᾶς, ἀλλά ἔχει ἄλλο σῶμα, ὄχι ἴδιο ἀπό τό δικό μας ἀνθρώπινο σῶμα. Ἄν ἔτσι συνέβη, πῶς κατάγεται ἀπό τήν ρίζα Ἰεσσαί; Πῶς ὀνομάζεται “βλαστός”; Πῶς λέγεται “Υἱός ἀνθρώπου”; Πῶς ἡ Μαριάμ εἶναι μητέρα Του; Πῶς κατάγεται ἀπό τοὺς ἀπογόνους τοῦ Δαυῖδ; Πῶς ἔλαβε μορφή δούλου; Πῶς “ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο” (Ἰω. 1,14); Πῶς ὁ Παῦλος λέει στοὺς Ρωμαίους “Ἐξ ὧν ὁ Χριστός τό κατά σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων Θεός” (Ρωμ. 9,5); Εἶναι, λοιπόν, φανερό ἀπό τά παραπάνω καί ἀπό ἄλλα πολλά ὅτι ὁ Χριστός, ὅτι τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀπό τήν ἰδική μας ἀνθρώπινη φύση καί ἀπό τήν μήτρα τῆς

Παρθένου. Δέν εἶναι ὁμως καθόλου φανερό τό πῶς ἔγινε αὐτό.

Μήν ἐρευνᾶς, λοιπόν, καί σύ, ἀλλά παραδέξου αὐτό πού μᾶς ἀποκαλύφθηκε καί μήν περιορᾶζεσαι αὐτό πού σιωπήθηκε» (Στό κατά Ματθαῖον, ὁμιλ. Δ΄. – Ε.Π.Ε 9, 118.13-120.1-24).

Ἡ Ἰωσήφ ταράχθηκε ἀπό τήν ἐγκυμοσύνη τῆς Παρθένου. Θά ἦταν ὁ τέταρτος ἢ πέμπτος μήνας μετά τόν Εὐαγγελισμό τῆς, ὅταν εἶχε ἐπιστρέψει πιά ἀπό τήν ἐπίσκεψή τῆς στήν Ἑλισάβετ. Ὁ Ἰωσήφ θά ὑπέθεσε ὅτι κατά τό διάστημα τῆς ἀπουσίας τῆς Μαριάμ θά τῆς συνέβη ἕνας πιθανός βιασμός· ἀποκλείουμε παντελῶς ὡς βλάσφημη τήν ἰδέα ὅτι ὁ Ἰωσήφ θά φαντάστηκε ἐνοχή τῆς Παρθένου. Εἶχε δεῖ, εἶχε διαπιστώσει, ὡς «δίκαιος» τήν μεγάλη τῆς ἀρετή. Κάποιος συγγραφέας ἐκφράζει καί τήν ἀντίθετη θέση ὅτι ὁ Ἰωσήφ εἶχε πληροφορηθεῖ τήν ὑπερφυσική μητρότητα τῆς Μαριίας καί ἀποφάσισε νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό αὐτή ἀπό αἰσθημα βαθεῖας ταπεινοφροσύνης. Ἡ ἐρμηνεία αὐτή φαίνεται εὐσεβής, ἀλλά δέν εἶναι σωστή, γιατί ἀντιφάσκει στήν ἀφήγηση τοῦ Ματθαίου, πού παρουσιάζει τόν ἄγγελο νά παρεμβάινει γιά νά καθουσιάσει τόν Ἰωσήφ.

Τήν ὄχι ἀπό αὐτόν ἐγκυμοσύνη τῆς Παρθένου δέν θέλησε ὁ Ἰωσήφ νά καταγγεῖλει στούς δικαστές καί νά τιμωρηθεῖ διά λιθοβολισμοῦ ἢ Μαρία, γιά τό ὑποτιθέμενο λάθος, ὅπως ὄριζε ὁ Νόμος (βλ. Δευτ. 22,23). Αὐτό σημαίνει τό **παραδειγματίσαι**, πού λέει ἡ περικοπή μας στόν στίχο 19. Δέν θέλησε νά πράξει ἔτσι κατά τόν νόμο ὁ Ἰωσήφ, γιατί ἦταν **δίκαιος**. Τήν λέξη αὐτή τοῦ στίχου μας θά τήν ἐρμηνεύσουμε «εὐσπλαγχνικός», «ἐπιεικής», ὅπως ἐρμηνεύει ὁ Χρυσόστομος (Ε.Π.Ε 9, 122.15—«ἡμερος καί ἐπιεικής» εἰς 9, 128.21). Δέν θέλησε, λοιπόν, ὁ Ἰωσήφ νά «παραδειγματίσει», νά τιμωρήσει τήν Παρθένο, ἄν καί εἶχε τέτοια ἄδεια ἀπό τόν Νόμο, ἀλλά θέλησε **λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν**. Νά διαλύσει δηλαδή τόν δεσμό του μέ τήν Μαρία κρυφά, χωρίς κρίση, κατά ἕνα ἐντελῶς ἰδιωτικό τρόπο. Ἡ, κατ' ἄλλους, ὄχι ὁμως πολύ πιθανῶς, δίνοντάς τῆς

ἕνα γράμμα διαζυγίου, στό ὁποῖο δέν θά γραφόταν ἡ αἰτία τοῦ χωρισμοῦ. Ἡ λύση αὐτή πού σκέφτηκε νά δώσει ὁ Ἰωσήφ ἦταν τρόπον τινά μεσάζουσα. Στό σπίτι δέν μποροῦσε νά ἔχει τήν Παρθένο γιά τό ὑποτιθέμενο λάθος, γιατί αὐτό νομιζόταν γιά παρανομία, ἀλλά καί δέν ἤθελε νά τιμωρηθεῖ αὐτή ἀπό τόν Νόμο, ὡς «δίκαιος» πού ἦταν, καί ἔτσι ἔδωσε αὐτή τήν λύση.¹¹

Πρέπει νά μᾶς κάνει ἐντύπωση τό ὅτι ὁ Ἰωσήφ πολιτεύεται ἀνώτερα ἀπό τόν Νόμο. «Ἐπειδή, λέει ὁ Χρυσόστομος, ἐπρόκειτο νά ἔρθει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, παρουσιάζονται πολλά σημεῖα ὑψηλῆς πολιτείας. Ὅπως, λέει μέ ἕνα παράδειγμα ὁ ἱερός πατέρας, καί προτοῦ νά λάμψει ὁ ἥλιος μέ τίς ἀκτίνες του, φωτίζει ἀπό μακρυνά μέ τό φῶς του, ἔτσι καί ὁ Χριστός· ἐπειδή ἐπρόκειτο νά λάμψει ἀπό ἐκεῖνη τήν μήτρα τῆς Παρθένου καί προτοῦ ἀκόμη νά γεννηθεῖ, φώτισε ὅλη τήν οἰκουμένη. Γι' αὐτό καί σκιροῦσαν προφήτες πρῖν ἀπό τήν γέννηση καί γυναῖκες προφήτευαν τά μέλλοντα καί ὁ Ἰωάννης, προτοῦ ἀκόμα νά βγεῖ ἀπό τήν κοιλία τῆς μητέρας του, ἀνεπήδησε μέσα στήν μήτρα τῆς. Ἔτσι καί ὁ Ἰωσήφ πολλή καί αὐτός ἔδειξε φιλοσοφία· οὔτε κατήγγειλε τήν Παρθένο στό δικαστήριο, οὔτε τήν διαπόμπευσε, ἀλλά ἐπιχείρησε μόνο νά τήν ἀπομακρύνει ἀπό τό σπίτι του» (Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ΄. – Ε.Π.Ε 9, 124.7-17).

Ἡ ἐπιεικεία τοῦ Ἰωσήφ πρέπει νά μᾶς διδάξει πολύ. Δέν θέλησε νά «παραδειγματίσει», νά διαπομπεύσει τήν Παρθένο γιά τό ἁμάρτημα τό ὁποῖο ὑπέθεσε ὅτι τῆς συνέβη. Μέ ἀφορμή τήν ἀρετή αὐτή τοῦ Ἰωσήφ συμπεραίνουμε γενικά ὅτι δέν πρέπει νά διαπομπεύσουμε τούς ἁμαρτωλούς. Ὁ «δίκαιος» ἄνθρωπος (ἡ λέξη σημαίνει γενικά τόν ἐνάρετο· «Δίκαιον ἐνταῦθα τόν ἐνάρετον ἐν ἅπασιν λέγει». Χρυσ. – Ε.Π.Ε 9, 122.10) εἶναι πάντοτε ἐπιεικής, λεπτός πρὸς τούς ἁμαρτωλούς, ὄχι σκληρός ἐπιτιμητής καί τιμωρός. Ἡ περιφρόνηση καί σκληρότητα πρὸς τούς ἁμαρτωλούς τούς πωρώνει, καί ἔτσι δέν ὑπάρχει ἐλπίδα διόρθωσής τους.¹²

Ἡ Παρθένος Μαρία παρέμεινε σιωπηλή

11. Ὁ Ἰωσήφ ἠβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν, ἵνα καί αὐτός ἀνεύθυνος ἀπό τοῦ νόμου μείνη, τοῦ κελεύοντος ἀπολύειν τάς κνούσας ἐτέρωθεν, κἀκεῖνην ἀπαθῆ κακῶν συντηρήσει, μή δημοσιεύσας τό γεγονός (Ζιγαβηνός).

12. Γιά τήν θέση αὐτή ἐναντι τῶν ἁμαρτωλῶν ἔχουμε πρόχειρες ἀρετές σχετικές περικοπῆς ἀπό τόν ἱερό Χρυσόστομο. Παραθέτουμε τίς δύο παρακάτω μόνο: «Δείξον ἀγάπην περί τόν ἡμαρτηκότα· πείσον αὐτόν ὅτι κηδόμενος καί φροντίζων, οὐκ ἐκπομπεύσαι βουλόμενος, περί τῆς ἁμαρτίας αὐτόν ὑπομιμησέως· κάτασχε πόδας, καταφίλησον, μή ἐπαισχυνθεῖς, εἶγε ἀληθῶς ἰατρῆσαι βούλει...» (Εἰς τούς Ἀνδριάντας ὁμιλ. Γ΄. – Εἰς Ἁπαντα Ἁγίων Πατέρων Ἰω. Χρυσ. 16,42 Ε ἔξ.). – «Ὅταν γάρ δημοσιεύσῃς τοῦ ἀδελφοῦ τό πταίσμα, οὐ μόνον ἐκείνον ἀναισχυντότερον καί ὀκνηρότερον εἰργάσω ἴσως πρὸς τήν ἐπινοδον τῆς ἀρετῆς, ἀλλά καί τούς ἀκούοντας ραθυμότερους κατέστησας, καί πρὸς ἀπόντοιαν ἤλειψας... Τά τῶν ἀδελφῶν συσπιάζωμεν ἁμαρτήματα, οὐκ ἵνα εἰς ραθυμίαν αὐτούς παιδοτριβήσωμεν, ἀλλ' ἵνα ταῦτα μάλιστα πλείονα αὐτοῖς ἀφορμήν παράσχωμεν τοῦ ταχέως τῆς λύμης ἐκείνης ἀπαλλαγῆναι, καί πρὸς τόν τῆς ἀρετῆς δρόμον ἐπανελθεῖν. Ὅσοπερ γάρ τό μή πολ-

στήν υπόνοια του Ἰωσήφ. Ἀλλά καί τί νά ἔλεγε; Δέν θά γινόταν πιστευτή ἀπό τόν μνηστήρα της, ἄν ἔλεγε τήν παράδοξη ἀλήθεια· καί ὄχι αὐτό, ἀλλά μάλλον, ὅπως λέει ὁ Χρυσόστομος, θά τόν ἐρέθιζε, ὅτι τάχα προσπαθεῖ μέ αὐτό τό παράδοξο πού λέει νά συγκαλύψει τήν συμβάσα τάχα ἁμαρτία. Ἄν αὐτή ἦ ἴδια ἡ Παρθένος, πού ἐπρόκειτο νά λάβει τόση Χάρη, πάσχει κάτι τό ἀνθρώπινο καί ρωτᾷ «Πῶς θά μοῦ συμβεῖ αὐτό, ἀφοῦ δέν γνωρίζω ἄνδρα», πολύ περισσότερο θά ἀμφάβαλλε ὁ Ἰωσήφ ἄν τό ἄκουγε· καί μάλιστα ἄν τό ἄκουγε ἀπό τήν ἴδια τήν γυναίκα, γιά τήν ὁποία ὑποπτευόταν ὅτι τῆς συνέβη κακό (βλ. Δ' ὄμιλ. Χρυσοστόμου στό κατά Ματθαῖον, – Ε.Π.Ε 9, 126.8-14). Γι' αὐτό καί ἡ Παρθένος σιωπᾷ.¹³ Τό μυστικό της ἦταν ἀπό τόν Θεό καί περιμένε ὁ ἴδιος ὁ Θεός νά τό ἀποκαλύψει στόν ἴδιο τόν Ἰωσήφ. Δίδαγμα αὐτό νά ἐμπιστευόμαστε στόν Θεό τήν ἀθωότητά μας σέ κάποια ἐνοχή πού μᾶς ὑποψιάζονται καί νά ἀναθέτουμε σ' Αὐτόν τήν δικαίωσή μας.

Ἡ Ἰωσήφ σκεπτόταν («ἐνθυμηθέντος», στίχ. 20). Τί πρέπει νά πράξει· ποιοῦ εἶναι τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀσφαλῶς δέν θά ἔκανε τήν προσευχή του γι' αὐτό. Καί ἔρχεται ὁ Θεός νά τοῦ ἀποκαλύψει τήν ἀλήθεια: «Ἴδού ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ» (στίχ. 20). Ὁ Ἰωσήφ μᾶς διδάσκει ὅταν εἴμαστε στενοχωρημένοι, ταραγμένοι γιά κάτι νά μὴν ἐνεργοῦμε ἀμέσως ἄτακτα, ἀλλά νά σκεπτόμαστε πρῶτα («ἐνθυμηθέντος»), νά ἐξετάζουμε μέ ὑπομονή, μέ ἡρεμία τό πράγμα γιά τό ὁποῖο στενοχωροῦμαστε καί ἰδιαίτερα νά προσευχόμαστε στόν Θεό καί Αὐτός θά μᾶς ὑποδείξει τί πρέπει νά πράξουμε (βλ. καί Ψαλμ. 24,9).

Ἡ Θεός ἀποκαλύπτει τήν ἀλήθεια στόν Ἰωσήφ μέ ἕναν ἄγγελό του. Ὁ στίχος μας λέει γενικά **ἄγγελος Κυρίου**, χωρίς ἄρθρο. Ὑποθέτουν ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ἄγγελος, ὁ Γαβριήλ, πού ἔφερε τόν Εὐαγγελισμό στήν Παρθένο. – «Ἡ ἐπικοινωνία μέ τόν οὐρανό διά μέσου ἀγγέλων, μέ τήν ὁποία εἶχαν τιμηθεῖ οἱ Πατριάρχες καί ἡ ὁποία εἶχε διακοπεῖ ἀπό καιρό, ξαναρχίζει τώρα. Γιατί ὅταν πρόκειται

νά ἔρθει στήν οἰκουμένη ὁ Πρωτότοκος, οἱ ἄγγελοι διατάχθηκαν νά τόν ἀκολουθοῦν! (βλ. Ἐβρ. 1,6). Πόσο πολύ ὁ Θεός ἐνδέχεται τώρα, κατά ἕναν ἀόρατο τρόπο, νά κάνει χρήση τῆς διακονίας τῶν ἀγγέλων, γιά νά ἐξαγάγει τόν λαό του ἀπό τίς δυσχερεῖές του, δέν μποροῦμε νά ποῦμε· ἀλλά γι' αὐτό εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι οἱ ἄγγελοι εἶναι πνεύματα εἰς “διακονίαν ἀποστελλόμενα” γιά τήν σωτηρία τοῦ λαοῦ του» (βλ. Ἐβρ. 1,14) (Henry).

Αὐτός ὁ ἄγγελος φάνηκε στόν Ἰωσήφ **κατ' ὄναρ**, στόν ὕπνο του. Πρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι ξαπλωμένος ὁ Ἰωσήφ θά σκεπτόταν τό θέμα πού τόν ἀπασχολοῦσε καί ὕπνωσε. – Τά ὄνειρα καί σέ προηγούμενα χρόνια ἦταν ἀπό τά μέσα πού χρησιμοποιοῦσε ὁ Θεός γιά νά ἀποκαλύψει τό θέλημά του ἢ νά φανερώσει στούς ἀνθρώπους μελλοντικά γεγονότα (βλ. Γεν. 37, 5-7.9. κεφ. 40. Ἄριθμ. 12,6. Ἰώβ 33, 14-17). Τά περιστατικά ὁμως τῶν ἀνθρώπων, στούς ὁποίους ὁ Θεός ἀποκάλυπτε στούς παλαιούς καιρούς τό θέλημά του με ὄνειρα ἦταν διαφορετικά ἀπό τά δικά μας, ὥστε δέν ἐπιτρέπεται νά λέμε ὅτι τά ὄνειρά μας προέρχονται ἀπό τόν Θεό, ὅτι μέ αὐτά ἀποκαλύπτει ὁ Θεός καί σέ μᾶς τό θέλημά του. Εἶναι ὑπερηφάνεια καί ἀσέβεια ἄν τό ποῦμε αὐτό. Ὑπάρχουν ἄλλοι τρόποι πού μᾶς ἔδωσε ὁ Θεός, μέ τούς ὁποίους μποροῦμε νά γνωρίσουμε τί πρέπει νά πράξουμε. Οἱ τρόποι αὐτοί εἶναι: Ἡ συμβουλή τῆς Ἐκκλησίας (τῶν ἱερέων), ἡ προσευχή, ἡ γνώση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ πού καταγράφεται στήν Ἁγία Γραφή.

Ἡ Ἰωσήφ πείστηκε μέ πολλή βεβαιότητα ὅτι τά λεγόμενα τοῦ ἀγγέλου προέρχονταν ἀπό τόν Θεό, ἀπό τό ὅτι ὁ ἄγγελος ἀπάντησε σ' αὐτά πού αὐτός μόνος σκέφτηκε, χωρίς νά πεῖ τίποτε σέ κανένα.¹⁴

Ἡ ἕνα ἐρώτημα: Γιατί ὁ ἄγγελος παρουσιάστηκε στόν Ἰωσήφ στόν ὕπνο του καί δέν παρουσιάστηκε σ' αὐτόν φανερά, ὅπως ἐμφανίστηκε στούς βοσκούς, στόν Ζαχαρία καί στήν Παρθένο;

– Παρουσιάστηκε στόν ὕπνο του, γιατί,

λοῦς ἔχειν μάρτυρας τῶν οἰκείων πλημμελημάτων ἐνκολωτέραν κατασκευάζει τῷ νήφονι τήν ἐπάνοδον· οὕτως, ἐπειδάν ἀπερριθιάση ψυχὴ καὶ ἴδῃ ὅτι οὐδένα λέληθε τὰ πονηρὰ διαπραττομένη, οὐκ ἐνκόλως ἀποστήναι ἀνέχεται, ἀλλὰ καθάπερ εἰς ὕλην τινὰ καὶ βυθὸν ἐμπεσοῦσα καὶ ὑπὸ μυρίων κυμάτων κάτω παρελκομένη δυσκόλως ἀνανεῖσαι δυνήσεται, εἰς ἀπόγνωσιν λοιπὸν ἐμπεσοῦσα καὶ πρὸς τὴν ἐπάνοδον ἀπαγορεύουσα» (Εἰς τὴν Γένεσιν ὄμιλ. ΚΘ' . – Εἰς Ἁπαντα Ἁγίων Πατέρων Ἰω. Χρυσ. 45, 286 Β ἔξ. Τὴν ἴδια ἰδέα λέει ὁ ἱερός πατέρας καί στήν ὄμιλ. εἰς τὸν ΜΘ' Ψαλμόν. Ἐνθ. ἀν. τ. 56, 239 Ε).

13. Ὁ Henry ὑποθέτει ὅτι ἡ Παρθένο θά εἶπε στόν Ἰωσήφ ὅτι συνέλαβε ἀπὸ τό Ἅγιο Πνεῦμα καί ὅτι αὐτός θά ἄκουσε τί εἶπε ἡ Ἐλισάβετ σ' αὐτήν (Λουκ. 1,43) ὅταν τὴν ὀνόμασε «Μητέρα τοῦ Κυρίου της».

14. «Τό γάρ μηδενὶ ἐξεῖπεῖν, ἀλλ' ἅ κατὰ διάνοιαν ἐνεθυμήθη, ταῦτα ἀκοῦσαι λέγοντος τοῦ ἀγγέλου, ἀναμφισβήτητον αὐτῷ παρεῖχε σημεῖον τοῦ παρὰ Θεοῦ λέγοντα ἀπίχθαι· αὐτοῦ γάρ μόνον τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας εἰδέναι ἐστίν» (Χρυσόστομος, στό κατά Ματθαῖον ὄμιλ. Δ' . – Ε.Π.Ε 9, 130.5-8).

ἀπαντάει ὁ Χρυσόστομος, «ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἦταν πολύ πιστός καί δέν εἶχε ἀνάγκη ἀπό φανερή ἐμφάνιση τοῦ ἀγγέλου. Ἡ Παρθένος, βέβαια, ἐπειδή εἰδοποιεῖτο γιά κάτι τό πολύ-πολύ μεγάλο, πολύ μεγαλύτερο ἀπό ἐκεῖνο πού εἰδοποιεῖτο ὁ Ζαχαρίας καί ἐπειδή εἰδοποιεῖτο προτοῦ νά συμβεῖ αὐτό, εἶχε ἀνάγκη ἀπό τήν θαυμαστή αὐτή ἐμφάνιση· οἱ ποιμένες πάλι εἶχαν ἀνάγκη ἀπό τήν φανερή ἐμφάνιση τῶν ἀγγέλων, ἐπειδή ἦταν λιγώτερο πιστοί» (Στό κατά Ματθαῖον, ὁμιλ. Δ΄. – Ε.Π.Ε 9, 128.23 ἐξ.).

Ἄλλο ἐρώτημα: Γιατί δέν φανέρωσε ὁ Θεός στόν Ἰωσήφ τήν ἀλήθεια περί τῆς Παρθένου, προτοῦ νά φανερωθεῖ ἡ ἐγκυμοσύνη της, ὥστε νά μή θορυβηθεῖ;

– Γιά νά μήν ἀπιστήσῃ σ' αὐτό τό παράξενο πού θά ἄκουγε καί πάθει τό ἴδιο πού ἔπαθε ὁ Ζαχαρίας, ὁ πατέρας τοῦ Προδρομοῦ. Ὅταν ἓνα παράξενο πρᾶγμα βλέπεται πρῶτα εἶναι εὐκόλο νά τό πιστέψουμε, ὅταν μᾶς τό ἐξηγήσουν. Ὅταν ὁμως μᾶς μιλήσουν γιά ἓνα περιεργό πρᾶγμα χωρίς νά δοῦμε ὅτι πραγματοποιεῖται, δέν τό παραδεχόμαστε εὐκόλα. Γι' αὐτό, λοιπόν, ὁ ἄγγελος δέν τοῦ ἀποκαλύπτει τήν ἀλήθεια περί τῆς Παρθένου, προτοῦ πρῶτα φανερωθεῖ ἡ ἐγκυμοσύνη της. Καί ἡ Παρθένος γιά τόν ἴδιο λόγο δέν εἶπε τίποτα στόν Ἰωσήφ γιά τό συμβάν. Γιατί ἤξερε ὅτι δέν θά γίνει πιστευτή ἀπ' αὐτόν, ἄν τοῦ πεί παράξενο πρᾶγμα. Ἀντίθετα μάλιστα θά τόν ἐρέθιζε καί θά νομιζόταν ὅτι προσπαθεῖ νά συγκαλύψει συμβάσα ἁμαρτία.

Γι' αὐτό, λοιπόν, ὁ ἄγγελος ἔρχεται νά φανερώσει τήν ἀλήθεια στόν Ἰωσήφ μετά τήν ταραχή του, ὅταν ἡ ψυχὴ του εἶχε ἤδη καταληφθεῖ ἀπό τήν πονηρὴ ὑποψία καί σάν δίκαιος ἦταν πρόθυμος νά μετατεθεῖ σέ χρηστές ἐλπίδες καί νά δεχτεῖ πρόθυμα μιά ἀποκάλυψη γιά τό θέμα πού τόν βασάνιζε (βλ. Ἰω. Χρυσ. Δ΄ ὁμιλ. στό κατά Ματθαῖον – Ε.Π.Ε 9, 128.1 ἐξ. 130.1 ἐξ.). Ὅταν ὁ ἄγγελος παρουσιάστηκε στόν Ἰωσήφ τόν προσφώνησε ἐπίτηδες μέ τόν βασιλικό τίτλο «*Ἰωσήφ υἱὸς Δαυῖδ*». Ἦθελε νά τοῦ ὑπομνήσει μέ τήν προσφώνηση αὐτή τήν σχέση του μέ τόν Μεσσία, ὁ ὁποῖος κατά τίς μεσσιανικές προφητείες θά ἦταν «υἱὸς τοῦ Δαυῖδ». Εἶναι σάν νά τοῦ ἔλεγε ὁ ἄγγελος: «Ἰωσήφ σκέψου τί εἶσαι καί μή ταρασσεται· εἶσαι “υἱὸς τοῦ Δαυῖδ” ἀπό τόν

ὁποῖο πρόκειται νά περάσει ἡ γενεαλογικὴ γραμμὴ τοῦ Μεσσία»· ἄν ὁ Ἰωσήφ ἦταν «υἱὸς τοῦ Δαυῖδ» ἦταν γι' αὐτό τό ὁποῖο συνέβη καί γιά τό ὁποῖο τώρα ταρασσεται. Ἡ προσφώνηση αὐτὴ τοῦ Ἰωσήφ ἀπὸ τόν ἄγγελο σκόπευε νά τόν προετοιμάσει στό ἄκουσμα ὅτι ἡ Μαρία πρόκειται νά γίνῃ Μητέρα τοῦ Μεσσία. «Τοῦ ὑπενθυμίζει ἀμέσως τόν Δαυῖδ, ἀπὸ τήν γενιά τοῦ ὁποῖου ἐπρόκειτο νά γεννηθεῖ ὁ Χριστός, καί μέ τήν προσφώνηση τῶν προγόνων, ὑπενθυμίζοντάς του τήν ὑπόσχεση πού ἔγινε σ' ὅλο τό γένος, δέν τόν ἀφήνει νά ταρασσεται. Γιατί, γιά ποιόν ἄλλο λόγο τόν προσφώνησε “υἱὸν Δαυῖδ”; (Χρυσ. Στό κατά Ματθαῖον, ὁμιλ. Δ΄. – Ε.Π.Ε 9, 130.16-20).

Ὁ Ἰωσήφ ἤθελε νά παραλάβῃ τήν Μαρία στό σπίτι του, ἀλλὰ δίσταζε, ὕστερα ἀπὸ αὐτό πού ὑποψιάστηκε γι' αὐτήν, μήπως κάνει κάτι πού δέν τό θέλει ὁ Θεός. Ἔρχεται ὁμως τώρα ὁ ἄγγελος νά τοῦ ἀναιρέσει τόν δισταγμὸ του αὐτόν λέγοντάς του «*μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκα σου*» (στίχ. 20), ἐξηγώντας καί τόν λόγο γιά τόν ὁποῖο πρέπει νά ἀναιρέσει τόν δισταγμὸ του: «*Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθέν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν Ἁγίου*». Ὅχι μόνο δέν συνέβη στήν Παρθένο παρανομία, ἀλλ' αὐτὴ κυοφορεῖ καί ὑπερφυσικά. Πρέπει, λοιπόν, ὁ Ἰωσήφ ὄχι νά διαλύσει τόν φόβο του, ἀλλὰ καί νά χαρεῖ πολύ γι' αὐτό πού βλέπει στήν Μαρία. «*Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθέν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν Ἁγίου*». – Τό **γεννηθέν** θά ἐρμηνεύσουμε «συλληφθέν», «διαπλασθέν». Λέει «γεννηθέν», ἐρμηνεύει ὁ Ζιγαβηνός, γιά νά μάθουμε ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δέν διαπλάστηκε στήν κοιλία τῆς Παρθένου σιγά-σιγά, ὅπως διαπλάσσεται κάθε ἄνθρωπος μέ σπέρμα, ἀλλὰ, ὡς πρὸς τήν ἀνθρώπινη διάπλασή του, μορφώθηκε τέλεια ἀμέσως.

Τὴν Παρθένο Μαρία ὁ ἄγγελος ὀνομάζει στόν Ἰωσήφ *γυναῖκα σου*. Ἐπίτηδες τὴν ὀνομάζει ἔτσι· δέν θά τὴν ὀνόμαζε ἔτσι, ἄν αὐτὴ εἶχε συλλάβῃ ἀπὸ ξένον ἄνδρα. Ἐπειτα ὁ ἄγγελος μιλάει κατὰ τὴν γλώσσα τῆς ἐποχῆς, πού ἡ μνηστὴ καί πρὸ τοῦ γάμου ἔθεωρεῖτο ἀπὸ τόν κόσμον γυναῖκα τοῦ μνηστήρα.¹⁵ – Τό **παραλαβεῖν**, ἔχει τὴν ἔννοια νά παραλάβῃ ὁ Ἰωσήφ τὴν Μαρία στό σπίτι του. Δυνατόν καί νά τὴν εἶχε ἐνωρίτερα παραλάβῃ σπίτι του, ἀλλὰ ἐπειδὴ μέ τὴν διάνοιά του τὴν εἶχε ἀπο-

15. «*Τὴν γυναῖκα σου*» οὐκ ἄν οὕτω καλέσας, εἰ διέφθαρτο. Γυναῖκα δὲ ἐνταῦθα τὴν μνηστὴν λέγει· ὥσπερ οὖν καί γαμβροὺς εἶωθεν ἡ Γραφή λέγειν καί πρὸ τοῦ γάμου τοὺς μνηστῆρας. (Χρυσόστ. Δ΄ ὁμιλ. στό κατά Ματθαῖον – Ε.Π.Ε 9, 132.6-9). – «Ἄνδρα» δὲ αὐτῆς εἶπε τὸν Ἰωσήφ ὡς μνηστῆρα. Καί γὰρ καὶ γυναῖκα ταύτην αὐτοῦ καλεῖ προῖών, ὡς μνηστὴν. Οὕτω γὰρ ἦν ἔθος καλεῖσθαι καί πρὸ τῆς συναφείας (Ζιγαβηνός).

βάλει («ἐβουλήθη λάθρα ἀπολυσαι αὐτήν», στίχ. 19), γι' αὐτό ὁ ἄγγελος τοῦ λέει νά τήν ,παραλάβει», δηλαδή νά τήν **κρατήσει** σπίτι του· τήν παραδίδει ὁ Θεός σ' αὐτόν διά τοῦ ἀγγέλου· καί τήν παραδίδει ὄχι γιά γάμο ἀλλά γιά συνοίκηση. Ὅπως ἀκριβῶς ἀργότερα παρέδωσε τήν Μητέρα Του στόν μαθητή Του, ἔτσι τήν παραδίδει τώρα ὁ Θεός στόν Ἰωσήφ.

Στήν φράση τοῦ στίχου μας **Τό γάρ ἐν αὐτῇ γεννηθέν ἐκ Πνεύματος ἐστίν Ἁγίου** ὁ Henry λέει τά ἑξῆς: «Ἐκ Πνεύματος Ἁγίου! Ὁχι ἀπό τήν δύναμη τῆς φύσης. Τό Ἅγιο Πνεῦμα πού παρουσίασε τόν κόσμο, τώρα παρουσιάζει τόν Σωτήρα τοῦ κόσμου καί παρουσιάζει γι' Αὐτόν ἕνα σῶμα, ὅπως ἦταν ὑπεσχημένο σ' Αὐτόν, ὅταν εἶπε: “Ἴδού, ἔρχομαι” (Ἐβρ. 10,5). Γι' αὐτό εἰπώθηκε ὅτι Αὐτός θά εἶναι “γενόμενος ἐκ γυναικός” (Γαλ. 4,4) καί παρά ταῦτα θά εἶναι ὁ δεύτερος Ἀδάμ, Αὐτός πού εἶναι ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ (Α΄ Κορ. 15,47). Αὐτός εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ καί παρά ταῦτα τόσο πολύ συμμετεῖχε στήν οὐσία (Substance) τῆς μητέρας του, ὥστε νά κληθεῖ “ὁ καρπός τῆς κοιλίας της” (Λουκ. 1,42). Ἦταν ἀπαραίτητο ἢ σύλληψή Του νά γίνει διαφορετικά ἀπό τήν συνήθη γέννηση, ὥστε ἂν καί συμμετεῖχε στήν ἀνθρώπινη φύση, παρά ταῦτα Αὐτός νά διαφύγει τήν φθορά καί τόν μολυσμό της καί νά μή συλληφθεῖ καί μορφωθεῖ μέ ἀνομία. Μύθοι μᾶς λένε γιά κάποιες, πού μάταια ἰσχυρίζονταν ὅτι ἔχουν συλλάβει ἀπό θεία δύναμη, ὅπως ἡ μητέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἀλλά σέ καμιά ποτέ δέν συνέβη αὐτό, παρά στήν Μητέρα τοῦ Κυρίου μας. Τό ὄνομά Του σ' αὐτό, ὅπως στά ἄλλα πράγματα, εἶναι “Θαυμαστός” (βλ. Ἦσ. 9,6). Δέν βλέπουμε στό κείμενο τήν Παρθένο Μαρία νά διακηρύττει τήν τιμή πού τῆς ἔγινε· ἀλλά τήν ἔκρυψε στήν καρδιά της καί ὁ Θεός, λοιπόν, ἔστειλε ἕναν ἄγγελο νά τήν φανερώσει. Ὅσοι δέν ζητᾶνε τήν δόξα τους ἔχουν τιμή πού προέρχεται ἀπό τόν Θεό· αὐτή ἢ τιμή διατηρεῖται γιά τούς ταπεινούς».

Τό ὄνομα στό νήπιο τό ἔδινε ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα (βλ. Λουκ. 1, 31.60) τήν ὥρα τῆς περιτομῆς, ὀκτώ μέρες μετά τήν γέννηση. Παίρνοντας ὁ Ἰωσήφ σπίτι του τήν Μητέρα θά κρατοῦσε ἀσφαλῶς καί τό νήπιο. Ὁ ἄγγελος πού προσκαλεῖ τόν Ἰωσήφ ν' ἀναλάβει τόν ρόλο τοῦ πατέρα τοῦ ἀπονέμει ἀμέσως καί τά καθήκοντα: **Καλέσεις τό ὄνομα αὐτοῦ** (στίχ. 21). Σάν νά λέει ὁ ἄγγελος στόν Ἰωσήφ: «Μή νομίζεις ὅτι, ἐπειδή τό Παιδί θά εἶναι ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, σέ ἀποξενώνω ἐσένα ἀπό τό νά προσφέρεις τίς ὑπηρεσίες σου ὡς οἰκογε-

νειάρχης. Γιατί, ἂν καί δέν συνετέλεσες καθόλου στήν γέννηση, ἀλλά ἡ Παρθένο παρέμεινε παρθένο, ὅμως σου παρέχω ἐκεῖνο τό ὄποιο ἀνήκει στόν πατέρα καί δέν θίγει τήν ιδιότητα τῆς Παρθένου, δηλαδή νά δώσεις τό ὄνομα στό νεογέννητο· ἐσύ, λοιπόν, θά τοῦ δώσεις τό ὄνομα. Γιατί, ἂν καί δέν εἶναι παιδί σου, ὅμως θά ἔχεις τήν κηδεμονία του σάν πατέρα. Γι' αὐτό καί ἀπό τό ὅτι θά τοῦ δώσεις τό ὄνομα σέ συνδέω ἀμέσως μέ τό νεογέννητο». Ἐπειτα, γιά νά μήν τόν ὑποπτευθεῖ κανεῖς ἀπό αὐτό γιά πατέρα του, ἄς προσέξουμε ἀκριβῶς τί λέει ὁ ἄγγελος στόν Ἰωσήφ: “Τέξεται”, λέει “υἱόν”. Δέν εἶπε: “Τέξεται σοί”, θά **σοῦ** γεννήσει, ἀλλά ἀπλῶς “Τέξεται” καί τό ἄφησε ἀόριστο· γιατί ἡ Παρθένο θά τόν γεννοῦσε γιά ὀλόκληρη τήν οἰκουμένη καί ὄχι γιά τόν Ἰωσήφ» (Χρυσόστ. Δ΄ ὁμιλ. στό κατά Ματθαῖον. – Ε.Π.Ε 9, 134.8-19).

Τό ὄνομα τοῦ Παιδίου πού ἐπρόκειτο νά γεννηθεῖ δέν θά τό διάλεγε ὁ Ἰωσήφ, ἀλλά ἀπλῶς θά τό ἀπένεμε αὐτός. Θά εἶναι τό ὄνομα **Ἰησοῦς**, πού φανέρωσε ὁ ἄγγελος στήν Παρθένο κατά τόν Εὐαγγελισμό (βλ. Λουκ. 1,31). Συγχρόνως ἐδῶ ὁ ἄγγελος δίνει στόν Ἰωσήφ καί τήν σημασία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ: **Αὐτός γάρ σώσει τόν λαόν αὐτοῦ ἀπό τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ** (στίχ. 21). Δέν λέγεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς θά σώσει τόν λαό ἀπό τόν Ἰδουμαῖο τόν Ἡρώδη τόν Μεγάλο, αὐτόν τόν μισο-ἄλλοδαπό, πού τόν κυβερνοῦσε καί τόν τυραννοῦσε σαράντα περίπου χρόνια, οὔτε ἀπό τήν Ρωμαϊκή κυριαρχία, πού ἦταν τόσο καταπιεστική. Ὁ Μεσσίας δέν ἔρχεται σάν πολιτικός ἡγέτης καί ἐπαναστάτης, ἀλλά ὡς Σωτήρας, ἐλευθερωτής μας ἀπό τήν βαρειά δουλεία τῆς ἁμαρτίας μας. Τά λόγια τοῦ ἀγγέλου φανέρωναν στόν Ἰωσήφ ὅτι τό Παιδίον, πού ἐπρόκειτο νά γεννηθεῖ ἀπό τήν Παρθένο, ἔχει ὑπερφυσική τήν γέννησή του, εἶναι Υἱός τοῦ Θεοῦ, γιατί μόνον ὁ Θεός ἔχει τήν δύναμη νά συγχωρεῖ ἁμαρτίες. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἀγγέλου στό ὄνομα τοῦ Μεσσία «Ἰησοῦς» «**Αὐτός γάρ σώσει τόν λαόν αὐτοῦ ἀπό τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ**», δείχνει τήν θεότητα τοῦ Μεσσία, ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ Γιαχβέ. **Ἰησοῦς** (ἔβρ. *Yehoshua* κατά τήν πλήρη μορφή τοῦ ὀνόματος, βλ. Ἔξοδ. 24,13· ἢ *Yeshua* κατά τήν συνεπτυγμένη μορφή, βλ. Νεεμ. 7,7) σημαίνει ὁ «Γιαχβέ εἶναι σωτήρας». Στόν Ἰωσήφ ὅμως ὁ ἄγγελος λέει ὅτι **Αὐτός**, τό Παιδίον πού πρόκειται νά γεννηθεῖ, Αὐτός θά σώσει τόν λαό ἀπό τίς ἁμαρτίες. Αὐτός θά εἶναι ὁ Σωτήρας. Ἄρα Αὐτός εἶναι Γιαχβέ. Ἐπειδή δέ τό ὄνομα «Ἰη-

σοῦς» δίνεται μέ τέτοια ἐρμηνεία ἀπό τόν ἄγγελο, γι' αὐτό καί ὁ ἄγγελος πάλι παρουσιάζει τόν **λαόν**, (πού πρόπει νά τόν νοήσουμε ὡς ὅλη τήν οἰκουμένη¹⁶), ὡς λαόν τοῦ Ἰησοῦ· «**Λαόν αὐτοῦ**», λέει (βλ. Ν. Σωτηροπούλου, Ο ΙΗΣΟΥΣ ΓΙΑΧΒΕ, Ἀθῆναι 1976 σ. 134-137). – Ἐάν ἀκούσουμε ἐδῶ καί τό σχόλιο τοῦ Henry στό ὄνομα «Ἰησοῦς»: «Ἰησοῦς εἶναι τό ἴδιο ὄνομα μέ τό Joshua (τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ), μόνο πού ἡ κατάληξη εἶναι παραλλαγμένη σύμφωνα μέ τήν ἑλληνική γλώσσα. Ἀπό τούς ἑβδομήκοντα (Ο΄) ὁ Joshua λέγεται Ἰησοῦς (βλ. Πράξ. 7,45. Ἐβρ. 4,8). Στήν Π. Διαθήκη ὑπάρχουν δύο πρόσωπα μέ αὐτό τό ὄνομα, πού καί τά δύο εἶναι ἐπιφανεῖς τύποι τοῦ Χριστοῦ: Εἶναι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, πού ἦταν ὁ πρῶτος ἀρχηγός τῶν Ἰσραηλιτῶν κατά τήν πρώτη ἐγκατάστασή τους στήν Χαναάν, καί ὁ Ἰησοῦς, πού ἦταν ὁ ἀρχιερέας τους κατά τήν δεύτερη ἐγκατάστασή τους μετά τήν αἰχμαλωσία (Ζαχαρ. 6, 11,12). Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Ἰησοῦς μας. Εἶναι καί τά δύο: Καί ὁ ἀρχηγός τῆς σωτηρίας μας καί ἀρχιερέας τῆς ὁμολογίας μας καί στά δύο Σωτήρας μας – ἕνας Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, πού ἐρχεται ἀντί τοῦ Μωυσῆ καί κάνει γιά ἡμᾶς αὐτό τό ὅποιο ἀδυνατοῦσε νά κάνει ὁ νόμος, στό ὅποιο ἀσθενοῦσε. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ὀνομάστηκε «Hosea», ἀλλά ὁ Μωυσῆς πρόταξε τήν πρώτη συλλαβή τοῦ ὀνόματος Jehonah καί ἔτσι ἔκανε τό ὄνομα «Jehoshua» (Ἀριθμ. 13,16), γιά νά ὑποδηλώσει ὅτι ὁ Μεσσίας, πού θά ἔφερνε αὐτό τό ὄνομα, θά εἶναι ὁ Γιεχωβά· ἔτσι Αὐτός εἶναι ἄξιος νά σώζει στό παντελές, οὔτε ὑπάρχει σέ κανέναν ἄλλον σωτηρία».

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος, ὅπως εἶπαμε, θέλει νά ἀποδείξει στό Εὐαγγέλιό Του, ὅτι στό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἐκπληρώθηκαν ὅλες οἱ προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περί τοῦ Μεσσία. Καί εἰδικά στήν παράγραφο αὐτή μίλησε γιά τήν παρθενική σύλληψη τοῦ Χριστοῦ, γιά νά πει τώρα ὅτι αὐτό ἐγίνε γιά νά ἐκπληρωθεῖ ἡ σχετική προφητεία τοῦ Ἡσαΐα. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας εἶχε πει γιά τήν παρθενική γέννηση τοῦ Μεσσία λέγοντας, «**Ἰδού ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καί τέξεται υἱόν, καί καλέσουσι τό ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ**» (στίχ. 21. Ἡσ. 7,14).

Τήν προφητεία αὐτή ὁ Ἡσαΐας τήν εἶπε στόν Ἰαχάζ, τόν βασιλιά τοῦ ἰουδαϊκοῦ κρά-

τους, ὅταν αὐτός ἐτοιμαζόταν γιά τόν πόλεμο ἐναντίον τῶν Ἰσραηλιτῶν καί Ἀραμαίων. Οἱ Ἀραμαῖοι μέ ἀρχηγό τόν βασιλιά τους Ρασεῖμ συμάχησαν μέ τόν βασιλιά τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ κράτους Φακεέ καί μέ πολλούς ἄλλους ἡγεμόνες Φοινικικῶν καί Φιλισταϊκῶν πόλεων καί διοργάνωσαν κίνημα ἐναντίον τῶν Ἀσσυρίων. Στό κίνημά τους προσκάλεσαν καί τόν Ἰαχάζ, τόν βασιλιά τοῦ Ἰουδαϊκοῦ κράτους, καί ἐπειδή αὐτός ἀρνήθηκε ἐξερράγη τό 734/733 π.Χ. ὁ λεγόμενος Συρο-ἐφραΐμιτικός πόλεμος. Οἱ ἐνωμένοι στρατοί τῶν Ἰσραηλιτῶν καί τῶν Ἀραμαίων εἰσέβαλαν στό ἰουδαϊκό ἔδαφος. Περίτρομος ὁ Ἰαχάζ ἤθελε νά προσκαλέσει τούς Ἀσσυρίους σέ βοήθεια γιά τήν ἀποτροπή τοῦ κινδύνου. Ἐδῶ ἐπενέβη ὁ προφήτης Ἡσαΐας, γιατί ἔβλεπε σέ κίνδυνο τήν θρησκεία τοῦ λαοῦ του καί ἤθελε νά ματαιώσει τό σχέδιο τοῦ Ἰαχάζ, συμβουλεύοντάς τον νά ἔχει πίστη στόν Θεό καί θά ἀποτραπεί ὁ κίνδυνος τοῦ ἔθνους. Ἐπειδή μάλιστα τόν ἔβλεπε δύσπιστο, τοῦ πρότεινε νά ζητήσει ἀπό τόν Θεό ὅποιοδήποτε «σημεῖον», δηλαδή θαῦμα, γιά νά ἀποδειχτεῖ ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ. Μέ τό θαῦμα αὐτό θά πιστεῦε ὁ βασιλιάς στήν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, πού θά ἀπέτρεπε καί τόν παρόντα κίνδυνο ἀπό τό ἔθνος του καί δέν θά καλοῦσε, λοιπόν, τούς εἰδωλολάτρεις Ἀσσυρίους γιά συμάχους πρὸς ἀποτροπή τοῦ κινδύνου, γιατί αὐτοί θά ἔφεραν καί τήν εἰδωλολατρία στήν χώρα. Ὁ Ἰαχάζ ὅμως προφασίστηκε τόν εὐσεβῆ, ὅτι τάχα δέν θέλει νά ἐκπειράσει τόν Θεό, καί δέν ζήτησε θαῦμα, ὅπως τοῦ πρότεινε ὁ Προφήτης. Στήν ἀρνηση αὐτή τοῦ βασιλιά, ὁ προφήτης Ἡσαΐας γιά νά δείξει τήν ἀλήθεια τοῦ κηρύγματός του, τῆς πίστεως δηλαδή στό Θεό καί στήν παντοδυναμία του, διατυπώνει τό μεγαλύτερο θαῦμα τῆς ἱστορίας, τήν γέννηση τοῦ Ἐμμανουήλ ἀπό τήν Παρθένο, διά τοῦ Ὁποίου θά σωθοῦν ὅσοι θά πιστέψουν (βλ. Ἡσ. 7, 1-16). Ἐτσι στήν διαφωνία ἐκεῖνη τοῦ Προφήτη καί τοῦ βασιλιά χρεωστοῦμε τήν περίφημη προφητεία τοῦ Ἡσαΐα περί τοῦ Μεσσία ἀπό τήν Παρθένο, τό «**ἰδού ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καί τέξεται υἱόν καί καλέσουσι τό ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ**», αὐτό πού ἀναφέρει ὁ στίχος πού ἐρμηνεύουμε.

Ἡ Παρθένος! Ἡ λέξη εἶναι μέ ἄρθρο· ἔτσι ἔχει καί στό Ἑβραϊκό (*hā 'alma*). Ἐχει τήν

16. Τίνος ἐνεκεν, φησί, «**Τό λαόν αὐτοῦ**», εἶπε καί οὐχί καί τά ἔθνη προσέθηκεν; ἵνα μή πτοήσῃ τόν ἀχροατὴν τέως. Τῶ γάρ συνετῶς ἀχροωμένῳ καί τά ἔθνη ἠνίξαντο. Λαός γάρ αὐτοῦ οὐχ οἱ Ἰουδαῖοι μόνον, ἀλλά πάντες οἱ προσιόντες καί δεχόμενοι τήν παρ' αὐτοῦ γνώσιν. (Χρυσόστ. ὁμιλ. Δ' στό κατά Ματθαῖον. – Ε.Π.Ε 9, 136.10-14).

έννοια: Ἡ ἐξαιρετική Παρθένος. Ἡ ἑβραϊκή λέξη *alma*, πού χρησιμοποιεῖ τὸ Ἑβραϊκὸ κείμενο τῆς Π. Διαθήκης, μεταφράζεται κατὰ λέξη «νεάνιδα». Τὴν χρησιμοποιεῖ ὁμοίως ὁ Προφήτης μὲ τὴν έννοια τῆς παρθένου, γιατί, ὅπως λέει ὁ Ζιγαβηνός, «τό τῆς νεανιότητος ὄνομα ἐπὶ τῆς παρθενίας ἢ Γραφή τίθησι. Καί γάρ περί κόρης ἐπιβουλευομένης διαλεγομένη φησίν, **Ἐάν φωνήση ἢ νεάνις** (Δευτ. 22,27), *τούτέστιν, ἢ παρθένος*». Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμοίως, πολέμοιοι τοῦ Χριστιανισμοῦ, πού δέν πιστεύουν στήν ὑπερφυσική γέννηση τοῦ Χριστοῦ, στηριζόμενοι καί στήν μετάφραση τοῦ Ἀκύλλα καί Συμμάχου, ἀποδίδουν ἀπό τὸ Ἑβραϊκὸ κείμενο στόν στίχ. 7,14 τοῦ Ἡσαΐα τὴν λέξη **alma** μὲ τὸ «νεάνιδα», μὲ τὴν έννοια βέβαια ὄχι τῆς παρθένου, ἀλλὰ γενικά τῆς νεαρῆς γυναίκας. Ἦδη ὁ Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος καί μάρτυς (+165;) ἐλέγχει τοὺς συγχρόνους του Ἰουδαῖους ὅτι διαστρέφουν τὸ σημαντικώτατο αὐτὸ χριστολογικὸ χωρίο τοῦ Ἡσαΐα ἐξηγώντας τὸ *alma* μὲ τὸ νεάνιδα. Καί νεώτεροι ὀρθολογιστὲς ἐρμηνευτὲς Ἰουδαῖοι καί μεταφράζουσι ἔτσι καί αὐτοί, μὲ τὸ «νεάνιδα» τὴν λέξη **alma**. Ἀλλὰ ἔχουμε τὴν παλαιὰ μετάφραση τῶν Ο' πού μεταφράζει τὴν λέξη μὲ τὸ «παρθένος» καί τὸν εὐαγγελιστὴ μας Ματθαῖο πού παραθέτει στόν στίχο μας (23) τὸ χωρίο αὐτὸ τοῦ Ἡσαΐα ἀπὸ τὴν μετάφραση τῶν Ο' ἀποδίδοντας τὸ στήν ὑπερφυσική γέννηση τοῦ Μεσσία. Ἔπειτα, τὸ νὰ γεννήσει μιά γυναίκα, ἔστω καί νεαρή, διὰ φυσικοῦ τρόπου, δέν ἀποτελεῖ τὸ σημεῖο, πού θά ἔπειθε τὸν Ἀχαζ νὰ πιστέψει στήν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ· τὸ θαῦμα εἶναι νὰ γεννήσει παρθένος χωρὶς ἄνδρα.¹⁷ Ἄς παραθέσουμε ἐδῶ τὸν σχολιασμό τοῦ Henry: «Ἡ λέξη *alma* σημαίνει μιά παρθένο μὲ τὴν αὐστηρὴ έννοια, ὅπως τὸ ὁμολογεῖ καί ἡ ἴδια ἢ Μαριὰμ ὅτι εἶναι (Λουκ. 1,34): “Δέν γνωρίζω ἄνδρα”· δέν θά ἦταν καθόλου θαυμαστὸ σημεῖο, ὅπως ἦταν πραγματικά, ἂν γινόταν διαφορετικά. Ὑπαινίχθηκε ἀπὸ παλιά ὅτι ὁ Μεσσίας θά γεννιόταν ἀπὸ παρθένο, ὅταν εἰπώθηκε ὅτι Αὐτὸς θά εἶναι “τό σπέρμα τῆς

γυναικός” (Γεν. 3,15). Θά εἶναι τὸ σπέρμα γυναίκας καί ὄχι τὸ σπέρμα ἄνδρα. Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε ἀπὸ παρθένο ὄχι μόνο γιατί ἡ γέννησή του ἔπρεπε νὰ εἶναι ὑπερφυσική καί γενικά καταπληκτική, ἀλλὰ καί γιατί ἔπρεπε νὰ εἶναι ἄσπιλη, καθαρὴ, χωρὶς καμμιά κηλίδα ἁμαρτίας. Ὁ Χριστὸς δέν θά γεννιόταν ἀπὸ μιά αὐτοκρατόρισα ἢ ἀπὸ μιά βασίλισσα, γιατί δέν συμπεριφέρθηκε μὲ ἐξωτερικὴ πομπὴ καί λαμπρότητα ἀλλὰ ἀπὸ μιά παρθένο, γιὰ νὰ μᾶς διδάξει πνευματικὴ καθαρότητα, νὰ νεκρώσουμε τίς ἡδονὲς τῶν αἰσθήσεων καί ἔτσι νὰ κρατήσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἄσπιλους ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς τοῦ κόσμου καί τῆς σάρκα καί νὰ μπορέσουμε νὰ παρασταθοῦμε “ἄγνές παρθένες” στόν Χριστό».

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας μίλησε καί γιὰ τὴν ὀνομασία τοῦ υἱοῦ τῆς Παρθένου, τοῦ Μεσσία: **Καί καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός**. Θά καλέσουν τὸν Μεσσία «Ἐμμανουήλ» οἱ ὄχλοι πού θά τὸν πιστέψουν ὡς Θεό. Τὸ ὄνομα Ἐμμανουήλ, ὅπως λέει παρακάτω ὁ στίχος μας, μεταφράζεται «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός». Ἀλλὰ ποτέ ὁ Μεσσίας δέν ὀνομάστηκε μὲ τὸ ὄνομα αὐτό. Ἐδῶ τὸ **Ἐμμανουήλ** δέν εἶναι πρᾶγματι ὄνομα τοῦ Μεσσία, ἀλλὰ ἔκφραση πού δηλώνει τὸ ἀποτέλεσμα, τὴν πραγματικότητα μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὁ Θεὸς ἦταν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Πάντοτε βέβαια ὁ Θεὸς ἦταν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ποτέ ὁμοίως τόσο καθαρὰ. Εἶναι συνήθεια στήν Ἁγία Γραφή νὰ χρησιμοποιεῖ γιὰ ὀνόματα τὰ συμβαίνοντα πρᾶγματα. Ἄς ἀναφέρουμε τρία παραδείγματα πάλι ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ἡσαΐα: α) Ὁ Θεὸς ἔδωσε ἐντολή στόν Προφήτη του νὰ ὀνομάσει τὸ παιδί του πού θά γεννιόταν «*Ταχέως σκύλευσον ὀξέως προνόμευσον*» (βλ. Ἡσ. 8,3). Ἀλλὰ ποτέ δέν δόθηκε σέ κανένα τέτοιο ὄνομα. Τί νόημα εἶχε τότε ὁ λόγος αὐτὸς τοῦ Θεοῦ; Ἐπειδὴ κατὰ τὴν γέννηση τοῦ παιδιοῦ πού λέει ὁ στίχ. Ἡσ. 8,3 ἐγίνετο ἄρπαγὴ καί διανομὴ λαφύρων, γι' αὐτό,

17. «Ἐνταῦθα (στόν στίχ. 23) κακουροῦσιν Ἰουδαῖοι προβαλλόμενοι τινες ἐρμηνευτὰς γράψαντας “Ἰδοὺ ἢ νεάνις”. Πρὸς οὗς φαιμέν, ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐρμηνευτῶν τὸ ἀξιόπιστότερον οἱ Ἑβδομήκοντα ἔχουσιν οὐ μόνον διὰ τὸ πλῆθος καί τὴν συμφωνίαν, ἀλλὰ καί διὰ τὸν χρόνον. Οὗτοι (οἱ Ο') μὲν γάρ πρὸ ἑκατὸν ἢ καί πλείονων ἐτῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐρμηνεύσαντες, πάσης εἰσὶν ὑποψίας ἀπηλλαγμένοι· οἱ δὲ γράψαντες τὸ, “Ἰδοὺ ἢ νεάνις” μετὰ τὴν ἐνανθρώπησην τοῦ Χριστοῦ ἐρμηνεύσαντες, ἀπεχθεῖα μᾶλλον, ὡς Ἑβραῖοι, συνεσκίασαν τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλως τε δέ, καί τὸ τῆς νεανικότητος ὄνομα ἐπὶ τῆς παρθενίας ἢ Γραφῆ τίθησι... Εἰ δὲ κατ' αὐτοὺς νεάνις ἢ γεγαμημένη ἐστί, τί καινὸν τὸ τὴν γεγαμημένην ἐγκυμονῆσαι καί τεκεῖν; Ὁ γάρ προφήτης πρῶτον εἶπεν, “Ἰδοὺ δώσει Κύριος σημεῖον”· εἶτα ἐπήγαγεν, “Ἰδοὺ ἢ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει”. **Σημεῖον** δὲ ἐστὶ τὸ ὑπὲρ τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐ τὸ κατὰ φύσιν» (Ζιγαβηνός). Καί ὁ Χρυσόστομος ὁμοίως λέει: «Καίτοι εἰ μὴ παρθένος ἦν ἢ μέλλουσα κτεῖν, ἀλλὰ νόμῳ γάμου τοῦτο ἐγίνετο, ποῖον ἐν εἴῃ σημεῖον τὸ γινόμενον; Τὸ γάρ σημεῖον ὑπερβαίνειν δεῖ τὴν τῶν πολλῶν ἀκολουθίαν, καί ξένον εἶναι καί παρηλλαγμένον· ἐπεὶ πῶς ἂν εἴῃ σημεῖον;» (Στὸ κατὰ Ματθαῖον ὁμιλ. Ε' . – Ε.Π.Ε 9,172· 6-10 καί σελ. 170-1).

αυτό πού θά συνέβαινε στήν πραγματικότητα δόθηκε σάν ὄνομα. β) Ὁ Θεός λέει διά τοῦ προφήτου Ἡσαΐα ὅτι ἡ πόλη Ἱερουσαλήμ θά κληθεῖ «πόλις δικαιοσύνης» (βλ. Ἡσ. 1,26). Πουθενά ὅμως δέν βρίσκουμε νά ὀνομασθῆκε ἔτσι ἡ Ἱερουσαλήμ, ἀλλά πάντα εἶχε τήν ὀνομασία Ἱερουσαλήμ. Εἶπε ὅμως ὁ Θεός ὅτι θά ὀνομαστῆ ἡ πόλη μέ αὐτό τό ὄνομα («πόλις δικαιοσύνης»), ἀπό τό πράγμα πού θά γινόταν, τήν βελτίωσή της δηλαδή.¹⁸ γ) Ὁ Ἡσαΐας λέει ὅτι ὁ Μεσσίας θά κληθεῖ «Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστός σύμβουλος, Θεός ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος» (βλ. Ἡσ. 9,6). Ποτέ ὁ Μεσσίας δέν κλήθηκε μέ τίς φράσεις αὐτές σάν ὄνομα. Τό πράγμα ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Μεσσίας ἦταν ὅ,τι οἱ παραπάνω φράσεις δηλώνουν.¹⁹ – Ἐπιμείναμε στήν ὑποστήριξη ὅτι τό Ἐμμανουήλ, πού ἐρμηνεύεται «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός», δέν εἶναι ὄνομα τοῦ Μεσσία, ἀλλά δηλώνει μιά πραγματικότητα, γιά τόν ἐξῆς λόγο: Γιατί ἀπό αὐτό φαίνεται – ἀποδεικνύεται ἡ θεότητα τοῦ Μεσσία. Ἐάν τό Ἐμμανουήλ ἦταν πραγματικά τό ὄνομα τοῦ Μεσσία ἀπό αὐτό καί μόνο δέν ἀποδεικνύεται ἡ θεότητά του. Γιατί καί τό ὄνομα Ἰεζεκιήλ ἐρμηνεύεται «ὁ Θεός ἐνισχύει», χωρίς νά σημαίνει αὐτό ὅτι ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ εἶναι «ὁ ἐνισχύων Θεός». Ἐτσι καί τό Ἐμμανουήλ ἂν θά λεγόταν ὡς κύριο ὄνομα τοῦ Μεσσία δέν θά σήμαινε αὐτό ἀναγκαιῶς ὅτι ὁ Μεσσίας εἶναι Θεός. Τώρα ὅμως πού τό Ἐμμανουήλ δέν ἀναφέρεται στόν Μεσσία ὡς ὄνομα ἀναφέρεται ἀναγκαστικά ὡς περιεχόμενο, ὡς πράγμα. Δηλώνει ὅτι ὁ Θεός πραγματικά εἶναι μεταξύ τῶν ἀνθρώπων· ἄρα ὁ Χριστός εἶναι Θεός.

Ἄς προσθέσουμε στά παραπάνω καί τά σχόλια τοῦ Henry στό ὄνομα Ἐμμανουήλ: «Ἡ ἀλήθεια πού ἀποδεικνύεται ἀπό αὐτό τό “σημεῖο” (τῆς γέννησης τοῦ Μεσσία ἀπό παρθένο) εἶναι ὅτι ὁ Μεσσίας εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ καί ὁ Μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπων: Γιατί αὐτοί **καλέσουσι τό ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ**· δηλαδή αὐτός θά εἶναι **Ἐμμανουήλ**· ὅπως καί ὅταν εἰπώθηκε, “Αὐτός θά ὀνομαστῆ” – αὐτό σημαίνει θά εἶναι – “ὁ Κύριος ἡ δικαιοσύνη μας”· **Ἐμμανουήλ** σημαίνει “ὁ Θεός μαζί μας”· ἕνα μυστήριο ὄνομα, ἀλλά πολύ πολύτιμο· ὁ Θεός σαρκώθηκε καί ἔτσι ὁ

Θεός συνδιαλλάχθηκε μέ ἡμᾶς καί ἡμᾶς ἔλαβε σέ διαθήκη καί κοινωνία μέ τόν Ἐαυτό Του. Ὁ ἰουδαϊκός λαός εἶχε τόν Θεό μαζί του κατά τύπο καί σκιά, κατοικοῦντα μεταξύ τῶν Χερουβίμ· ποτέ ὅμως δέν τόν εἶχε μαζί του ἔτσι, ὅπως ὅταν “ὁ Λόγος ἐγίνε σάρξ” – αὐτό ἦταν τό εὐλογημένο Shechinah. Τί εὐτυχισμένο βῆμα δόθηκε μέ αὐτό γιά τήν κατοίκηση τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπου, τό ὅτι οἱ δύο φύσεις ἐνώθηκαν ἔτσι στό ἕνα Πρόσωπο τοῦ Μεσσία... Ἰδοῦ, σ' αὐτό, τό βαθύτερο μυστήριο καί τό πιό πλούσιο ἔλεος, πού ἐγίνε ποτέ. Μέ τό φῶς τῆς φύσεως βλέπουμε τόν Θεό ὡς ἕνα Θεό πάνω ἀπό ἡμᾶς· μέ τό φῶς τοῦ Νόμου βλέπουμε αὐτόν, σάν ἕνα Θεό ἐναντίον μας· ἀλλά μέ τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου τόν βλέπουμε σάν **Ἐμμανουήλ**, Θεό μέ ἡμᾶς, στήν δική μας φύση, καί (αὐτό πού εἶναι περισσότερο) στά ἐνδιαφέροντά μας. Μ' αὐτό ὁ Λυτρωτής συνιστᾷ θεομάτην ἀγάπη Του. Μέ τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ **Ἐμμανουήλ** μπορούμε νά συγκρίνουμε τό ὄνομα τό δοθέν στήν Ἐκκλησία (Ἰεζ. 48,35). **Jehovah Shammah** – Ὁ Κύριος εἶναι ἐδῶ· ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων εἶναι μαζί μας. Οὔτε εἶναι ἀνάρμοστο νά ποῦμε ὅτι ἡ προφητεία, ἡ ὁποία προεἶπε ὅτι αὐτός ὀφείλε νά κληθεῖ **Ἐμμανουήλ**, δέν ἐκπληρώθηκε κατά τό σχέδιο καί πρόθεσή της, ὅταν αὐτός κλήθηκε **Ἰησοῦς**· γιατί ἂν αὐτός δέν ὑπῆρξε **Ἐμμανουήλ** – ὁ Θεός μαζί μας – δέν θά μπορούσε νά γίνει **Ἰησοῦς** – ἕνας Σωτήρας· καί σ' αὐτό συνίσταται ἡ σωτηρία πού Αὐτός κατεργάστηκε φέροντας τόν Θεό καί τόν ἀνθρώπο μαζί».

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος εἶχε διακόψει τήν διήγησή του γιά νά σημειώσει τήν ἐκπλήρωση τῆς προφητείας τοῦ Ἡσαΐα. Ἀφοῦ τό ἔκανε αὐτό συνεχίζει πάλι τήν διήγησή του: **Διεγερθεῖς δέ ὁ Ἰωσήφ ἀπό τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καί παρέλαβε τήν γυναῖκα αὐτοῦ.** (στίχ. 24). Ἐδῶ βλέπουμε τήν πρόθυμη ὑπακοή τοῦ Ἰωσήφ στήν διαταγή τοῦ ἀγγέλου.²⁰ στήν ἀπλότητα τῶν λέξεων δέν εἶναι δύσκολο νά μαντέψουμε τήν χαρά τοῦ Ἰωσήφ μέ τήν ὁποία προχώρησε στήν ἐκτέλεση τῆς θείας διαταγῆς. Ἡ γοργότητα τοῦ κειμένου, πιό γρήγορη ἀπό τό γεγονός, ἐκφράζει μέ χάρη αὐτή τήν χαρά! – Ὁ κόσμος θά νόμισε ὅτι ὁ Ἰωσήφ παραλαμ-

18. Βλ. Ἱ. Χρυσόστομος ὁμιλ. Ε' στό κατά Ματθαῖον. – Ε.Π.Ε 9, 168,15 ἔξ.

19. Καί τό Bible Commentary λέει ἐδῶ τά ἔξῃς: Smmmanuel was not so much a personal name as it was a title descriptive of His mission (cf. Isa. 9,6. 7,Α' Cor. 10,4).

20. *Εἶδες ὑπακοήν καί καταπειθῆ διάνοιαν; Εἶδες ψυχὴν διεγερθεμένην καί ἐν ἅπασιν ἀδέκαστον;* (Χρυσόστομος· Εἰς τό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Ε' . – Ε.Π.Ε 9, 172.12-13).

βάνει τὴν Μαριάμ σπίτι του γιὰ νὰ τὴν ἔχει γυναίκα του· αὐτὸς ὁμως τὴν παρέλαβε ὑπὸ τὴν προστασία του.

Δέν εἴμαστε ἀκριβῶς βέβαιοι ὅτι ὁ Ἰωσήφ παρέλαβε τὴν Παρθένο σπίτι του τὴν ἴδια μέρα πού εἶδε τὸ ὄνειρο, τὸ ἴδιο πρωί, ἀλλὰ ἔτσι πρέπει νὰ ἔγινε· ἢ τοῦλάχιστον αὐτὸ πρέπει νὰ ἔγινε ὅσο τὸ δυνατόν γρηγορώτερα. Ἡ παραλαβὴ τῆς μνηστῆς ἀπὸ τὸν μνηστήρα στό σπίτι του συνιστοῦσε τὸν γάμο κατὰ τὴν τότε ἐποχὴ. Φανταστικά ἄς συμμετάσχουμε σ' αὐτὴν τὴν ἱερὴ πομπὴ συνοδεύοντας τὴν Κυρία μας στόν οἶκο τοῦ Ἰωσήφ, χαίροντες τὴν χαρὰ τῶν παρανύμφων!

Πόσο θὰ θέλαμε νὰ γνωρίζαμε μέ βεβαιότητα τὴν τοποθέτηση αὐτῶν τῶν ἁγίων σπιτιῶν! Μιά σεβαστὴ παράδοση, πού μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν 4ο αἰῶνα, δείχνει στὴν Ναζαρέτ τὸν τόπο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς Ἐνανθρώπισης. Μιά ἄλλη παράδοση, πού φθάνει στόν 7ο αἰῶνα, μνημονεύει τὸ «σπίτι τῆς ἀνατροφῆς», πού πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ στά περὶχωρα τῆς «πηγῆς τῆς Παρθένου».

Ἐρχόμαστε τώρα στόν τελευταῖο στίχο τῆς περικοπῆς μας, τὸν στίχ. 25, πού πρέπει νὰ τὸν προσέξουμε ἰδιαίτερα, γιατί τὸν παρερμηνεύουν οἱ αἰρετικοὶ προτεστάντες. Διαβάζουμε τὸν στίχο: **«Ὅν ἐγένωσκεν αὐτήν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον»**. Σέ κατὰ λέξη ἀπλὴ μετάφραση τὸ χωρίο αὐτὸ λέει: Ὁ Ἰωσήφ δέν εἶχε συζυγικὴ σχέση μέ τὴν Μαρία ἕως ὅτου αὐτὴ γέννησε τὸν πρωτότοκο υἱὸ τῆς. – Ἐξερμηνεύσουμε ὁμως αὐτὸ τὸ χωρίο: Ὁ θεόπνευστος συγγραφέας δέν παραλείπει καμμία εὐκαιρία νὰ βεβαιώσει ὅτι ἡ Μαρία γέννησε τὸν Μεσσία χωρὶς νὰ πάψει νὰ εἶναι παρθένος. Ἐδῶ δὲ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ τὸ δηλώσει, γιατί ἡ ἀμέσως μνημονευθεῖσα πράξη τοῦ Ἰωσήφ, τὸ ὅτι παρέλαβε τὴν μνηστή του στό σπίτι του, σήμαινε γιὰ τοὺς πολλούς, πού ἀγνοοῦσαν τὰ πράγματα, τὸν γάμο του μαζί της.

Ἡ ἔκφραση **«ἕως οὗ ἔτεκε...»**, μέχρις ὅτου γέννησε, δέν σημαίνει καθόλου ὅτι ἡ Παρθένος ἔγινε σύζυγος τοῦ Ἰωσήφ μετὰ τὴν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ· τὴν βλασφημία αὐτὴ τὴν λένε οἱ προτεστάντες καὶ οἱ χιλιαστές. Ὅπως εἶπε ἤδη ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος, ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς

ἔκφρασης δηλώνει ἀπλῶς τί συνέβη μέχρι τὴν δηλωθεῖσα χρονολογία, χωρὶς νὰ σημαίνει ὅτι ἀκολούθησε ἀλλαγὴ μετὰ ἀπὸ αὐτὴ· εἶναι καθαρὸς ἐβραϊσμός. Ἀπὸ ἔρευνες, πραγματικά, καὶ ἄλλων χωρίων πού χρησιμοποιοῦν τὴν ἔκφραση **«ἕως οὗ»** ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἔκφραση αὐτὴ στὴν Ἁγία Γραφή σημαίνει τί γίνεται μέχρι τὸ χρονικὸ ὄριο πού καθορίζει τὸ χωρίο πού τὴν ἀναφέρει, γιατί αὐτὸ τὸ διάστημα ἐνδιαφέρει τὸν συγγραφέα νὰ τονίσει. Δέν σημαίνει ὁμως ὅτι μετὰ τὸ χρονικὸ αὐτὸ ὄριο, πού καθορίζει τὸ χωρίο, συνέβη τὸ ἀντίθετο. Ἐξ ἀναφέρουμε τέσσερα παραδείγματα: Στό Γεν. 8,7 λέγεται ὅτι ὁ κόρακας πού ἔστειλε ὁ Νῶε ἀπὸ τὴν Κιβωτὸ δέν ἐπέστρεψε **«ἕως»** νὰ ξηραθεῖ τὸ νερό. Ἀλλὰ οὔτε καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀποξήρανση τοῦ νεροῦ ἐπέστρεψε ὁ κόρακας. – Στό Β' Βασιλ. 6,23 λέγεται ὅτι στὴν θυγατέρα τοῦ Σαούλ, τὴν Μελχόλ, δέν γεννήθηκε παιδί **«ἕως τοῦ ἀποθανεῖν»**, μέχρι νὰ πεθάνει. Θὰ ἦταν πολὺ ἀστεῖο ἀπὸ τὸ **«ἕως»**, πού χρησιμοποιεῖται στό χωρίο αὐτό, νὰ συμπεράνουμε ὅτι μετὰ τὸν θάνατό της ἡ Μελχόλ γέννησε παιδί. – Στό Ματθ. 28,20 ὁ Χριστὸς λέει στοὺς μαθητὲς Του ὅτι θὰ εἶναι μαζί τους **«ἕως»** τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Μήπως τὸ **«ἕως»** ἐδῶ σημαίνει ὅτι μετὰ τὴν συντέλεια τοῦ αἰῶνος ὁ Χριστὸς θὰ πάψει νὰ εἶναι μέ τοὺς ἐκλεκτοὺς Του; Στόν Ψάλμ. 109,1 ὁ Δαυὶδ λέει ὅτι ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστὸς θὰ καθίσει δεξιὰ τοῦ Θεοῦ **«ἕως»** ὅτου οἱ ἐχθροὶ του γίνουν ὑποπόδιο τῶν ποδῶν Του, δηλαδή μέχρι νὰ κατανικηθοῦν. Μήπως ἀπὸ αὐτὸ τὸ χωρίο βγαίνει ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ πάψει νὰ εἶναι δεξιὰ τοῦ Πατρὸς, ὅταν κατανικηθοῦν οἱ ἐχθροὶ Του; Ὅχι βέβαια, γιατί ὁ ἀπόστολος Παῦλος στό χωρίο Ἐβρ. 10,12 μᾶς λέει ὅτι ὁ Χριστὸς κάθισε **«εἰς τὸ διηνεκές»**, δηλαδή παντοτινά, δεξιὰ τοῦ Πατρὸς. Σέ κανένα, λοιπόν, ἀπὸ τὰ παραπάνω χωρία τὸ **«ἕως»** δέν σημαίνει ὅτι μέχρι ἓνα χρονικὸ σημεῖο γίνεται κάτι καὶ μετὰ παύει νὰ γίνεται.²¹ Ἐκεῖνο πού μᾶς κάνει ἐντύπωση εἶναι ὅτι καὶ σοβαροὶ προτεστάντες ἐρμηνευτὲς προβληματίζονται καὶ δέν μποροῦν νὰ συμπεράνουν ἀπὸ τὴν φράση τοῦ στίχου μας **«οὐκ ἐγένωσκεν αὐτήν ἕως οὗ...»** τὴν βλασφημία ὅτι ὁ Ἰωσήφ κατέστησε σύζυγό του τὴν Μαρία μετὰ τὴν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ.²²

21. Ὁ Χρυσόστομος στὴν ἐδῶ ἔκφραση τοῦ στίχου μας λέει: *Τό, ἕως, ἐνταῦθα εἶρηκεν, οὐκ ἵνα ὑποπτεύσης ὅτι μετὰ ταῦτα αὐτὴν ἔγνω, ἀλλ' ἵνα μάθης ὅτι πρὸ τῶν ὀδίνων πάντως ἀνέπαφος ἦν ἡ Παρθένος. Τίνος οὖν ἔνεκεν, φησί, τό, «ἕως, τέθεικεν; Ὅτι ἔθος τῆ Γραφῆ τοῦτο πολλάκις ποιεῖν, καὶ τὴν ρῆσιν ταύτην μὴ ἐπὶ διωρισμένων τιθέναι χρόνων». Καὶ ἀναφέρει στὴν συνέχεια ὁ ἱερός πατέρας χωρία ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, ἀποδείξεις γι' αὐτὸ πού εἶπε (βλ. Ε' ὁμιλ. στό κατὰ Ματθαῖον. – Ε.Π.Ε 9, 172.22 ἔξ.).*

22. Ἐτσι τὸ ὑπόμνημα Bible Commentary λέει τὰ ἑξῆς ἀξιοπρόσεκτα: «The word "till" (Gr. heos) is not conclusive either

Πρωτότοκος. Καί ἀπό αὐτή πάλι τήν ὀνομασία τοῦ Ἰησοῦ οἱ αἱρετικοί προτεστάντες καί χιλιαστές συμπέραναν ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ εἶχε καί ἄλλα μικρότερα παιδιά καί ἄρα ἐγινε σύζυγος τοῦ Ἰωσήφ μετά τήν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλά στό χωρίο Ἑβρ. 1,6 ὁ Χριστός λέγεται «πρωτότοκος» Υἱός τοῦ Πατρός. Μήπως ἀπό τό «πρωτότοκος» στό χωρίο αὐτό βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Θεός Πατήρ εἶχε δευτερότοκο καί τριτοτοκο υἱό; Ὅχι βέβαια, γιατί ὁ Χριστός ὀνομάζεται «μονογενής» Υἱός τοῦ Θεοῦ (βλ. Ἰω. 1,18). – Στήν Ἁγία Γραφή ἕνας ὀνομάζεται «πρωτότοκος» ὄχι ἐπειδή ἐξάπαντος ἔχει καί ἄλλους μικρότερους ἀδελφούς, ἀλλά ἐπειδή τό πρῶτον αὐτός διανοίγει τήν μήτρα τῆς μητέρας του, ἄσχετα ἂν ἀκολουθήσουν ἄλλα τέκνα ἢ ὄχι (βλ. Ἐξοδ. 13, 2.12. 34,19). Στό χωρίο Α΄ Βασ. 6, 10.14 δυό ἀγελάδες πού προσφέρονται θυσία ὀνομάζονται «πρωτοτοκοῦσαι». Ἀφοῦ ὁμως τώρα θυσιάζονται δέν θά γεννήσουν γιά δεύτερη φορά. Καί ὁμως ὀνομάζονται «πρωτοτοκοῦσαι» γιά τό ἕνα μόνο ζῶο πού γέννη-

σαν. Βλέπουμε, λοιπόν, καθαρά ὅτι στήν Ἁγία Γραφή ἀπό τήν λέξη «πρωτότοκος» δέν πρέπει νά συμπεραίνουμε κατ' ἀνάγκη ὅτι γεννήθηκαν καί ἄλλα παιδιά.²³ Τό «πρωτότοκος» στήν Ἁγία Γραφή ἔχει μιᾶ εἰδική ἔννοια. Πέρα ἀπό τήν ἐρμηνεία πού εἶπαμε ὅτι «πρωτότοκος» ὀνομάζεται αὐτός πού ἀνοίγει τό πρῶτον τήν μήτρα τῆς μητέρας του, ἄσχετα ἂν θά ἀκολουθήσουν ἄλλα παιδιά, ἡ λέξη αὐτή στήν Ἁγία Γραφή σημαίνει τόν «ἐκλεκτό» (βλ. τά χωρία Ἐξοδ. 4,22. Ψαλμ. ΠΗ΄ 28. Ἑβρ. 12,23). Τήν ἔννοια αὐτή τήν ἀπέκτησε ἡ λέξη, ἐπειδή τά πρωτότοκα παιδιά καί τά ζῶα ἀνήκαν στόν Θεό καί ὁ πρωτότοκος ἦταν πάντα ὁ προνομιούχος (βλέπε καί στό τέλος τῆς προηγούμενης σημείωσης στό σχόλιο τοῦ Henry λέει: Δέν εἶναι χωρίς μυστήριο ὅτι ὁ Χριστός κλήθηκε «πρωτότοκος» της, γιατί Αὐτός εἶναι ὁ «πρωτότοκος πάσης κτίσεως», δηλαδή ὁ Κληρονόμος ὄλων τῶν πραγμάτων· καί Αὐτός εἶναι ὁ «πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς», διὰ νά ἔχει Αὐτός σέ ὅλα τά πράγματα τήν Ἐξοχότητα).

Ἡ προσκύνηση τῶν Μάγων (2,1-12)

2,¹Τοῦ δέ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπό ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες· πού ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Εἶδομεν γάρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ³Ἀκούσας δέ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, ⁴καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν πού ὁ Χριστὸς γεννᾶται. ⁵Οἱ δέ εἶπον αὐτῷ· ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γάρ γεγραπται διὰ τοῦ προφήτου· ⁶καὶ σύ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. ⁷Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστερος, ⁸καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεέμ εἶπε· πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου, ἐπὶν δέ εὗρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καὶ γὰρ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. ⁹Οἱ δέ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τό παιδίον· ¹⁰ἰδόντες δέ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, ¹¹καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τό παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσόν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν· ¹²καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

for or against perpetual virginity... Compare the uses of *heos* in the LXX of Gen. 8,7· AæSam. 15,35· BæSam. 6,23 and in Matt. 5,26· 12,20· 18,30· 22,44· Jesus had both brothers and sisters, but the brothers, at least, were older than Jesus, and therefore Joseph's children by a former marriage (see on Matt. 12,46). The fact that Jesus committed His mother to the care of John (John 19,27) may imply that Mary had no other children of her own». – Καί ὁ Henry λέει τά ἑξῆς γιά τήν ὀνομασία τοῦ Χριστοῦ «Πρωτότοκος»: «*Christ was the first-born; and so he might be called though his mother had no any other children after him, according to the language of scripture*».

Καί προηγουμένως λέει: «*Much has been said concerning the perpetual virginity of the mother of our Lord: Jerome was very angry with Helvidius for denying it*».

23. Καί τό ὑπόμνημα Bible Commentary λέει: «*Technically, the "firstborn" might be an only child*».

Μιά αξιοσημείωτη παρατήρηση: Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος ἂν καί γράφει εἰδικώτερα γιά τούς Ἰουδαίους, ὅμως παρουσιάζει τούς Ἐθνικούς κοντά στήν φάτνη. Καί ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς ἂν καί γράφει τό Εὐαγγέλιό του κυρίως γιά τούς προσήλυτους Ἑλληνες, ὅμως ἀναφέρει τήν ἐπίσκεψη τῶν ποιμένων τῆς Βηθλεέμ στόν σταῦλο. Οἱ Μάγοι ὑπῆρξαν οἱ «ἀπαρχές τῶν ἐθνῶν» (Αὐγουστίνος) καί οἱ ποιμένες ὑπῆρξαν οἱ ἀπαρχές τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Πιθανόν ὁ Ματθαῖος παρουσιάζει τούς Μάγους κοντά στήν φάτνη, ἐπειδή ἀποδεικνύει περισσότερο τόν βασιλικό χαρακτήρα τοῦ Μεσσία.

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος ἐξακολουθεῖ νά κινεῖται στήν ἴδια του γραμμή: Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας. Στό πρῶτο κεφάλαιο ἀπέδειξε τήν μεσσιανικότητα τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τό ὅτι εἶναι ἀπόγονος τοῦ Δαυῖδ καί ἀπό τό ὅτι εἶναι υἱός Παρθένου. Στό κεφάλαιό μας ἐδῶ θά μᾶς πεῖ ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας ἐπειδή γεννήθηκε στήν Βηθλεέμ, ἀφοῦ ἔτσι εἶχε προφητευθεῖ περί τοῦ Μεσσία. Ἀποροῦμε γιατί ὁ Εὐαγγελιστής δέν λέει ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Μεσσίας καί ἐπειδή δέχτηκε τά δῶρα τῶν Μάγων· γιατί καί αὐτό εἶχε προφητευθεῖ γιά τόν Μεσσία. Ἀλλά καί ἂν δέν ἀκοῦμε γιά τό θέμα αὐτό τήν γνωστή φράση «*Τοῦτο γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τό ρηθέν*», ὅμως νοεῖται· καί γι' αὐτό ἀκριβῶς ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Ματθαῖος τήν προσκύνηση τῶν Μάγων καί τήν προσφορά δώρων στόν Ἰησοῦ: Γιά νά ἀποδείξει τήν μεσσιανικότητά Του.

Ἀπό τήν ἀρχή, ἀπό τόν στίχ. 1, βλέπουμε ὅτι ὁ πρῶτος Εὐαγγελιστής περιορίζεται νά δηλώσει σύντομα τό γεγονός τῆς γέννησης τοῦ Ἰησοῦ καί παραλείπει τά διάφορα συμβάντα, τά σχετικά μέ αὐτό τό γεγονός, πού μνημονεύονται ἀπό τόν εὐαγγελιστή Λουκᾶ (1,26 – 2, 1-38). Ἀφοῦ ὁ Ματθαῖος θέλει νά τονίσει στό Εὐαγγέλιό του τήν μεσσιανικότητα τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τίς προφητείες τῆς Π.Δ. προχωράει ἀκριβῶς σ' αὐτό τό σημείο, στό ν' ἀποδείξει δηλαδή ὅτι στό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ ἐκπληρώθηκαν ὅλες οἱ προφητείες οἱ σχετικές μέ τόν Μεσσία. Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι γρήγορα καί σάν εἰσαγωγή θίγει γεγονότα σχετικά μέ τήν γέννηση καί νηπιακή ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ καί μάλιστα ἐκεῖνα πού ἐξυπηρετοῦν τό θέμα

του καί ἀποδεικνύουν τό βασιλικό ἀξίωμα τοῦ Μεσσία. Ὁ Λουκᾶς ὅμως πού γράφει περισσότερο γιά τούς Ἐθνικούς τονίζει τόν Ἰησοῦ ὡς Υἱό τοῦ Θεοῦ, πού μεγάλωσε καί ἔζησε ὡς ἄνθρωπος μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, γιά νά εἶναι ὁ Σωτήρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων (βλ. Λουκ. 2, 10.14.31.32).

Ὁ Χριστός γεννήθηκε στήν **Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας** (στίχ. 1). Ἡ Βηθλεέμ ἦταν μιά μικρή κώμη, πού βρίσκεται σέ ἀπόσταση δύο ὠρῶν νότια τῆς Ἱερουσαλήμ. Τό ὄνομα Βηθλεέμ (*Beith-lehem*) σημαίνει «σπίτι τοῦ ψωμοῦ». Τό πρῶτο ὄνομά της ἦταν Ἐφραθά (Γεν. 35,19. 48,7. Μιχ. 5,2), πού σημαίνει «εὐφορία». Ἡ περιοχή τῆς Βηθλεέμ, οἱ λόφοι της καί οἱ κοιλάδες της καλύπτονταν μέ ἀμπέλια, μέ συνκιές, μέ ἐλαιῶνες καί ἄλλα σπαρτά καί ἔτσι ἦταν πραγματικά, κατά ἓνα μέρος, τό «σπίτι τοῦ ψωμοῦ» τῆς Ἰουδαίας. Στήν περιοχή τῆς Βηθλεέμ ἡ Ρουθ, στους ἀγρούς τοῦ Βοός, ἔγινε σταχομαζώχτρα (Ρουθ. κ. 2-4) καί ἐκεῖ ὁ Δαυῖδ φύλαγε τά ποίμνια τοῦ πατέρα του (Α' Βασιλ. 16, 1-11. 17,15). Ἡ Βηθλεέμ ὀνομάζεται πάλι καί «πόλις Δαυῖδ», γιατί αὐτή ἦταν ἡ πατρίδα του. – Λέει ἐδῶ ὁ Ματθαῖος Βηθλεέμ **τῆς Ἰουδαίας** γιά νά τήν διακρίνει ἀπό τήν ἄλλη Βηθλεέμ τῆς Γαλιλαίας, μιά πόλη 7 περίπου μίλια βορει=δυτικά τῆς Ναζαρέτ, πού ἀνήκε στήν φυλή Ζαβουλών. Ὁ Ἱερώνυμος νομίζει ὅτι ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής εἶχε γράψει Βηθλεέμ «τοῦ Ἰούδα» καί μεταγράφηκε «τῆς Ἰουδαίας» ἀπό ἀντιγραφικό λάθος. Αὐτή ὅμως ἡ εἰκασία δέν στηρίζεται σέ κανένα χειρόγραφο. Πάντως γράφεται ἀπό τόν Εὐαγγελιστή ἡ φράση «τῆς Ἰουδαίας» γιά νά δειχθεῖ ὅτι ὁ Μεσσίας γεννήθηκε σέ ἔδαφος τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, ἀπό τήν ὁποία φυλή θά προερχόταν ὁ Χριστός.

Ἡ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἱστορικό, δηλαδή πραγματικό γεγονός, γι' αὐτό καθορίζεται καί ὁ τόπος (Βηθλεέμ) καί ἡ χρονολογία του: **Ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως**. Ὁ Ἡρώδης ἦταν αὐτός πού λεγόταν «Ἡρώδης ὁ μέγας». Στό τέλος τῆς βασιλείας αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνα γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς στήν Βηθλεέμ. Καί γι' αὐτό, λέει ὁ Θεοφύλακτος, μνημονεύει ὁ Εὐαγγελιστής τόν Ἡρώδη, πού δέν ἦταν Ἰουδαῖος, ἀλλά ἀλλοδαπός, Ἰδου-

μαῖος τὴν καταγωγή, γιὰ νὰ καταλάβουμε ὅτι σταμάτησαν οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ βασιλεῖς ἀπὸ τὴν φυλὴ τοῦ Ἰούδα καὶ ἔπρεπε, λοιπόν, νὰ γεννηθεῖ ὁ Μεσσίας (βλ. Γεν. 49,10). – Λέει ὁ Εὐαγγελιστὴς «Ἡρώδου τοῦ βασιλέως» ἐπειδὴ, ἐρμηνεύει ὁ Χρυσόστομος, ἦταν καὶ ἄλλος Ἡρώδης, αὐτὸς ποὺ ἀποκεφάλισε τὸν Ἰωάννη (Ε.Π.Ε 9, 204.15). Ἄλλὰ ἐκεῖνος ἦταν «τετραρχῆς», ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ ἦταν «βασιλεύς». Ὁ Ἡρώδης ὁ βασιλεύς ἔλαβε τὸν διορισμὸ τοῦ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Ἄν καὶ λεγόταν «βασιλεύς» ὁμοῦς ἦταν ἐξαρτημένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης. Λεγόταν «Ἡρώδης ὁ μέγας», γιὰτὶ διακρίθηκε στοὺς πολέμους μὲ τὸν Ἀντίγονο καὶ τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς του καὶ γιὰτὶ ἔδειξε μεγάλα ταλέντα ὅπως καὶ μεγάλες σκληρότητες στὴν διακυβέρνηση καὶ τὴν υπεράσπιση τῆς χώρας του. Ἐπεσκέυασε τὸν ναὸ (γιὰ νὰ μπεῖ σ' αὐτόν ὁ Σωτῆρας! – Τί τὸν ὠφέλησε ὁμοῦς ποὺ ἀνέγειρε τὸν ναὸ!) καὶ κόσμησε τίς πόλεις τοῦ βασιλείου του. Κατ' αὐτὸ τὸν καιρὸ αὐτοκράτορας τῆς Ρώμης ἦταν ὁ Αὐγουστος. Στὸν κόσμον ἐπικρατοῦσε εἰρήνη. Ὅλα τὰ γνωστὰ ἔθνη τῆς γῆς ἦταν ἐνωμένα κάτω ἀπὸ τὸν Ρωμαῖο αὐτοκράτορα. Ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ἦταν εὐκολὴ καὶ ἀσφαλῆς. Ἐπικρατοῦσαν οἱ ἴδιοι νόμοι. Σ' ὅλο σχεδόν τὸν κόσμον ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ὅλα αὐτὰ ἦταν εὐνοϊκά γιὰ τὴν εἴσοδο τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν ἐξάπλωσή του σ' ὅλη τὴν γῆ.

Ὁ Ἡρώδης ὁ βασιλεύς πέθανε τὸν τέταρτο χρόνο πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς χρονολογίας μας, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα (Ἰωσήπου Ἄρχ. 17, 9.3). Συνεπῶς ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ πρόκειται νὰ ἐγίνε τοῦλάχιστον τέσσερα χρόνια ἐνωρίτερα ἀπὸ τὴν χρονολογία ποὺ ἔχουμε. Ἡ χρονολογία μας, λοιπόν, εἶναι λανθασμένη. Ξένοι ἐρμηνευτὲς ὡς πρὸς τὸν μήνα, τὴν ἐποχὴ τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ποιμένες κατὰ τὴν νύκτα τῆς γέννησης ἦταν ἔξω στοὺς ἀγρούς (Λουκ. 2,8) ὑποθέτουν ὅτι αὐτὴ ἐγίνε τὴν ἀνοιξη. Θὰ ἀποδείξουμε ὁμοῦς, μὲ βάση τὸν ἱερό Χρυσόστομο, ὅτι ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ ἐγίνε τὸν μήνα Δεκέμβριο, κατὰ τὸν ὅποιο καὶ τὴν γιορτάζουμε καὶ ὄχι τὴν ἀνοιξη: Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς παρθένου Μαρίας ἐγίνε ἕξι μῆνες μετὰ τὴν ἐγκυμοσύνη τῆς Ἑλισάβετ (βλ. Λουκ. 1,26). Πότε ὁμοῦς ἐγίνε ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς Ἑλισάβετ; Κατὰ τὴν ἱερὴ διή-

γηση τοῦ Λουκᾶ ὁ ἄγγελος ἔφερε τὴν χαρμόσυνη εἶδηση στὸν Ζαχαρία ὅταν αὐτὸς βρισκόταν στὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων· γιὰτὶ τό θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, ὅπου εἶδε στὰ δεξιὰ του ὁ Ζαχαρίας τὸν ἄγγελο, βρισκόταν στὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων (βλ. Λουκ. 1,8 ἔξ.). Μόνο ὁμοῦς μιὰ φορά τὸν χρόνο ἐπιτρεπόταν νὰ μπεῖ ὁ ἀρχιερέας στὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, κατὰ τὴν ἐορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας (βλ. Λευϊτ. κ. 16). Γιορτάζεται δὲ ἡ ἐορτὴ αὐτὴ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου («περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ Γορπιαίου μηνός». Βλ. Λευϊτ. 16, 29-34). Τότε, λοιπόν, ὁ Ζαχαρίας ἔλαβε τὴν εὐχάριστη εἶδηση ἀπὸ τὸν ἄγγελο εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων ὅτι θὰ ἀποκτήσει υἱό. Τότε, αὐτόν τὸν καιρὸ, συνέλαβε ἡ Ἑλισάβετ: Ἀρχῆς Ὀκτωβρίου. Ἐξι μῆνες μετὰ, δηλαδὴ τὸν μήνα Μάρτιο, ἐγίνε ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ παρθένος Μαρία συνέλαβε τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐννέα μῆνες μετὰ τὸν Εὐαγγελισμό, δηλαδὴ τὸν μήνα Δεκέμβριο ἔχουμε τὴν Γέννηση τοῦ Χριστοῦ (βλ. Ἰ. Χρυσόστομο, ὁμιλ. εἰς τὴν Γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτῆρος. Εἰς «Βιβλιοθήκη τῶν Πατέρων» τ. 21, 360 Α ἔξ.).

Ἡ περικοπὴ μας μιλάει γιὰ τὴν προσκύνηση τῶν **Μάγων** (στὴν ἑβραϊκὴ *Māgīm*). Ἡ λέξις ἀρχικὰ ἦταν Ἰνδογερμανικὴ, ἀπὸ ρίζα *mag*, ποὺ ἐρμηνεύεται «μέγας». Στὴν ἀρχὴ οἱ μάγοι ἦταν ἀστρολόγοι ἱερεῖς στοὺς Χαλδαίους, τοὺς Πέρσες καὶ τοὺς Μήδους (βλ. Ἱερ. 39,3. Δαν. 1,20. 2,2. κ.ά.). Μετὰ τὸ ὄνομα γενικεύθηκε, γιὰ νὰ σημάνει τοὺς σοφοὺς καὶ ἰδιαίτερα ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦντο μὲ ἀποκρυφες ἐπιστῆμες, μὲ ἀστρονομία κ.λπ. Τέτοια εἶναι ἡ ἔννοια ἐδῶ. Ὑπάρχει ἡ ὑπόθεση ὅτι οἱ μάγοι, ποὺ ἦρθαν νὰ ζητήσουν τὸν γεννηθέντα Χριστό, δέν ἦταν εἰδωλολάτρες. Ζητοῦσαν, ἐρενοῦσαν γιὰ τὴν ἀληθινὴ θρησκεία. Μελετοῦσαν τὴν ἑβραϊκὴ Βίβλο καὶ ἰδιαίτερα τίς Μεσσιανικὲς προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· μεταξὺ αὐτῶν διάβασαν καὶ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Βαλαάμ: «Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ» (Ἀριθμ. 24,17). Πιθανόν ἐπίσης νὰ γνώριζαν καὶ νὰ ἐνόησαν τὸν χρόνο τῆς προφητείας τοῦ Δανιὴλ (Δαν. 9, 25.26) καὶ ἦρθαν στό συμπέρασμα ὅτι πλησιάζει ὁ ἐρχομὸς τοῦ Μεσσία. Περί τῶν Μάγων ὁ Henry λέει: «Μερικοὶ ἐκλαμβάνουν τὸ “μάγος” μὲ καλὴ ἔννοια· οἱ μάγοι μεταξὺ τῶν

Περσῶν ἦταν οἱ φιλόσοφοι τους καί οἱ ἱερεῖς τους· οὔτε θά παραδέχονταν αὐτοί γιά βασιλιά τους κανένα ἄν πρῶτα δέν συναναστρεφόταν μέ μάγους· ἄλλοι νομίζουν ὅτι οἱ μάγοι ἀναμιγνύονταν σέ παράνομες τέχνες· ἡ λέξη χρησιμοποιεῖται γιά τόν Σίμωνα (Πραξ. 8, 9.11) καί γιά τόν Ἑλύμα (Πράξ. 13,6) καί ἡ Γραφή χρησιμοποιεῖ τήν λέξη μέ κακή ἔννοια. Τότε, ἐδῶ ἔχουμε ἕνα πρῶτο παράδειγμα καί προμήνυμα τῆς νίκης τοῦ Χριστοῦ κατά τοῦ διαβόλου, ἀφοῦ ἐκεῖνοι πού ἦταν τόσο πολύ ἀφοσιωμένοι του ἔγιναν οἱ πρῶτοι λάτρεις ἀκόμα στό νήπιο Ἰησοῦς. Τόσο σύντομα στήθηκαν τά τρόπαια τῆς νίκης του κατά τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους. Λοιπόν: Ὅποιοιδήποτε εἶδους μάγοι ἦταν αὐτοί πρῶτα, τώρα αὐτοί ἄρχισαν νά γίνονται πραγματικά “μάγοι” (δηλαδή “σοφοί ἄνδρες”) ὅταν ἀρχίζουν νά ψάχνουν γιά τόν Χριστό».

Οἱ μάγοι ἦρθαν ἀπό ἀνατολῶν. Ἡ ἔκφραση εἶναι στόν πληθυντικό καί μέ αὐτή σημαίνονται οἱ πρὸς ἀνατολᾶς εὐρισκόμενες χῶρες. Μπορεῖ νά νοήσουμε τήν Ἀραβία, τήν Βαβυλωνία, τήν Περσία κ.ἄ. Ἡ παράδοση ἐπίσης εἶναι πολύ ἀβέβαιη στό σημεῖο αὐτό. Καί οἱ Πατέρες ἔχουν διάφορη γνώμη.

Πόσοι ἦταν οἱ μάγοι; Ἐξ αἰτίας τῶν τριῶν δώρων ἀπό πολύ νωρίς σχηματίστηκε ἡ γνώμη ὅτι οἱ μάγοι ἦταν τρεῖς, ὅπως παριστάνουν καί οἱ εἰκόνες. Ἡ γνώμη πάλι ὅτι αὐτοί ἦταν βασιλεῖς στηρίζεται στά χωρία Ψαλμ. 67, 30.32 καί 71,10. Ἦσ. 60, 3.10. Σέ ἀπόκρυφες παραδόσεις ἀναφέρονται καί τά ὀνόματα τῶν τριῶν μάγων: Γκασπάρ, Μελχιώρ καί Βαλτάσαρ. Λέγεται ὅτι οἱ μάγοι αὐτοί ἀντιπροσωπεύουν τίς τρεῖς μεγάλες φυλές τῶν υἱῶν τοῦ Νῶε. Οἱ Σύριοι καί οἱ Ἀρμένιοι ὑπολογίζουν τούς μάγους σέ δώδεκα.

Τελικά τό μεγάλο ταξίδι τῶν μάγων τούς ἔφερε στό λοφίο τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ἀνατολικά τῶν Ἱεροσολύμων. Τό γεγονός ὅτι οἱ μάγοι διευθύνθηκαν στά Ἱεροσόλυμα καί ὄχι στήν Βηθλεέμ εἶναι μιᾶ ἔνδειξη τοῦ θεῖου σκοποῦ ὅτι ἡ ἐπίσκεψή τους ἐκεῖ ἀπέβλεπε στό νά προκαλέσει τήν προσοχή τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἔθνους στήν γέννηση τοῦ Μεσσία.

Φθάνοντας στά Ἱεροσόλυμα οἱ μάγοι ρώτησαν: **Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;** (στίχ. 2). Ἡ ἐρώτηση αὐτή προϋποθέ-

τει ὅτι αὐτοί πού ρωτοῦν εἶναι Ἐθνικοί καί ὄχι Ἰουδαῖοι. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἰουδαίων θά προσεβλήθησαν βλέποντες Ἐθνικούς νά ρωτοῦν γιά γεννηθέντα Μεσσία, γιατί πίστευαν ὅτι ὁ Θεός ἀποκαλύπτεται μόνο σ' αὐτούς. Οἱ μάγοι, ὅπως φαίνεται ἀπό τό ἐρώτημά τους, δέν ἔχουν καμμιά ἀμφιβολία γιά τήν γέννηση τοῦ νέου βασιλιᾶ, γι' αὐτό καί ἦρθαν ἀπό τόσο μακρυνή χώρα. Ἡ ἀκολουθία τῆς ὁμιλίας τους καί ἡ ἐπίσημη ἐρμηνεία τοῦ ἑβραϊκοῦ δικαστηρίου (βλ. στίχ. 4 ἐξ) δείχνουν ὅτι αὐτοί δέν σκέφτηκαν τόν νεογέννητο βασιλιά ὡς ἕνα συνήθη μονάρχη, ἀλλά ὡς ἕνα ἰδεώδη βασιλιά, γιά τόν ὁποῖο εἶχε δοθεῖ ὑπόσχεση ἀπό πολύ χρόνο καί ἀναμενόταν πάλι ἀπό πολύ, ὁ ὁποῖος θά ἔσωζε τόν λαό του καί ὅλη τήν ἀνθρωπότητα. Ὁ A. Barnes σημειώνει τά ἐξῆς στό ἐρώτημα τῶν μάγων: Σ' αὐτόν τόν καιρό ὑπῆρχε μιᾶ δυνατή προσδοκία ὅτι πρόκειται νά ἐμφανιστεῖ στήν Ἰουδαία μιᾶ ἐξέχουσα προσωπικότητα. Οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν ἐναγώνιοι ἀναμένοντες τόν ἐρχομό τοῦ Μεσσία. Ὑπολογίζοντας τόν χρόνο πού μνημονεύεται ἀπό τόν Δανιήλ (11, 25-27), γνώριζαν ὅτι πλησίαζε ἡ περίοδος πού ἔπρεπε νά ἐμφανισθεῖ ὁ Μεσσίας. Αὐτή ἡ προσωπικότητα, ὑπέθεταν αὐτοί, θά εἶναι ἕνας κοσμικός ἀρχοντας, ἀπό τόν ὁποῖο περίμεναν ν' ἀπελευθερωθοῦν ἀπό τόν ρωμαϊκό ζυγό. Ἦταν φυσικό αὐτή ἡ προσδοκία νά ἐξαπλωθεῖ καί σ' ἄλλες χῶρες. Κατ' αὐτό τόν καιρό πολλοὶ Ἰουδαῖοι κατοικοῦσαν στήν Αἴγυπτο, τήν Ρώμη καί τήν Ἑλλάδα· πολλοί, ἐπίσης, εἶχαν φύγει στίς ἀνατολικές χῶρες καί σέ κάθε τόπο ἔφερναν τίς γραφές τους καί διέδιδαν τήν προσδοκία ὅτι θά ἐμφανιστεῖ κάποια ἐξέχουσα προσωπικότητα. Ὁ Σουετόνιος, ἕνας Ρωμαῖος ἱστορικός, μιλώντας γι' αὐτή τήν φήμη, λέει: «Μιᾶ παλαιά καί σταθερή πεποίθηση ἐπικρατοῦσε σ' ὅλη τήν Ἀνατολή ὅτι οἱ μοῖρες ὄρισαν κάποιον πού θά προέλθει ἀπό τήν Ἰουδαία, πού θά κατορθώσει νά γίνει παγκόσμιος αὐτοκράτορας». (Vesp 4). Ὁ Τάκιτος, ἄλλος Ρωμαῖος ἱστορικός, λέει: «Πολλοὶ εἶχαν πεισθεῖ ὅτι ἦταν γραμμένο στά παλαιὰ βιβλία τῶν ἱερέων τους, ὅτι σ' αὐτόν ἀκριβῶς τόν χρόνο θά ἐπικρατήσῃ ἡ Ἀνατολή καί ὅτι θά προέλθει κάποιος ἀπό τήν Ἰουδαία καί θά καταλάβῃ τήν κυριαρχία» (Hist. 5,13). Ὁ Ἰώσηπος, ἐπίσης καί ὁ Φίλων, δύο ἱστορικοὶ Ἰουδαῖοι κάνουν

μνεία της ίδιας προσδοκίας. Μαρτυρείται καθαρά τό γεγονός της αναμονής ενός τέτοιου προσώπου (Ίουδ. Πόλ. 6,5,4). Κάτω από αυτή την αναμονή αυτοί οί σοφοί άνδρες ήρθαν ν' αποδώσουν τήν τιμή σ' αυτόν και ρωτούν μέ αγωνία «πού έστιν ό τεχθείς βασιλεύς;».

Οί μάγοι έρχόμενοι στά Ίεροσόλυμα πήγαν στόν ναό, πάνω από τόν όποιο τό άστέρι θά έξασθένισε τό φώς του, αλλά στόν ιερό του περίβολο αυτοί βρήκαν μόνο άγνοια, έκπληξη, φόβο και περιφρόνηση!

Οί Μάγοι ένόησαν τήν γέννηση του Μεσσία από τόν φανέντα άστέρα, πού τόν πίστεψαν αποκλειστικά δικό του. «Είδομεν γάρ **αυτου** τόν άστέρα», είπαν. Άστέρι πού δημιουργήθηκε ειδικά για τό περιστατικό της γέννησης του Χριστου (βλ. σχόλια). Παραθέτουμε τό σχετικό σχόλιο του A. Barnes: «Μεταξύ των παλαιών ή εμφάνιση ενός άστεριου ή κομήτου έθεωρείτο σαν ένας οϊωνός κάποιου σπουδαίου γεγονότος. Πολλές τέτοιες εμφανίσεις καταγράφονται από τούς Ρωμαίους ιστορικούς κατά τήν γέννηση ή τόν θάνατο διακεκριμένων άνδρων. Έτσι, αναφέρουν αυτοί ότι κατά τόν θάνατο του Ίουλιου Καίσαρα ένας κομήτης εμφανίστηκε στόν ουρανó και έλαμπε έπτά μέρες. Οί σοφοί άνδρες, λοιπόν, θεώρησαν τό άστέρι ως μία απόδειξη ότι γεννήθηκε ένας από πολύ καιρό αναμενόμενος Άρχοντας. Είναι πιθανόν ότι αυτοί όδηγήθηκαν σ' αυτήν τήν πίστη από τήν προφητεία του Βαλαάμ, “Ανατελεί άστρον έξ Ίακώβ” (Αριθμ. 24,17). Τί ήταν αυτό τό άστέρι δέν είναι γνωστό. Έγιναν πολλές εικασίες σχετικά μ' αυτό, αλλά καμμιά δέν είναι αποκαλυπτική. Δέν μπορούμε νά υποθέσουμε ότι είναι αυτό πού κοινώς νοοῦμε μέ ένα άστέρι. Τ' άστέρια είναι τεράστια σώματα στερεωμένα στόν ουρανó και είναι παράλογο νά υποθέσουμε ότι ένα από αυτά στάλθηκε νά όδηγήσει τούς Μάγους. Πιό πιθανόν είναι ότι αυτό τό άστέρι είναι μία φωτεινή εμφάνιση ή ένα μετέωρο σαν κι αυτά πού βλέπουμε και τώρα μερικές φορές νά κινούνται από τόν ουρανó ή ως ένα σταθερό φαινόμενο πού είδαν οί Μάγοι και τό όποιο τούς όδήγησε στην Ίερουσαλήμ. Είναι πιθανόν ότι είναι τό ίδιο πράγμα πού μνημονεύεται από τόν Λουκά στό 2,9: “Δόξα Κυριου περιέλαμψεν

αυτούς”, δηλαδή ένα μεγάλο φώς εμφανίστηκε πού έλαμψε γύρω από αυτούς. Αυτό τό φώς πιθανόν ήταν όρατό από μακριά και όράθηκε και από τούς σοφούς άνδρες της Ανατολής».

Παραθέτουμε τώρα τήν έρμηνεία του άγιου Ίωάννου του Χρυσοστόμου μέ τά δυνατά επιχειρήματα του ιεροῦ πατέρα ότι τό άστέρι πού φάνηκε στους Μάγους δέν ήταν άστέρι, αλλά μία θεία δύναμη, ένας άγγελος σε μορφή άστεριου: «Τό άστέρι αυτό δέν ήταν ένα από τά πολλά ή καλύτερα δέν ήταν καθόλου άστέρι, κατά τήν γνώμη μου, αλλά κάποια άόρατη δύναμη πού έλαβε μορφή άστεριου. Και αυτό φαίνεται πρώτα από τήν πορεία του άστεριου· γιατί δέν υπάρχει άστέρι, πού νά έχει τέτοια πορεία· αλλά και ό ήλιος και ή σελήνη, και όλα τ' άλλα άστέρια τά βλέπουμε νά προχωρούν από τήν ανατολή προς τήν δύση. Αυτό όμως τό άστέρι πήγαινε από τόν βορρά προς τόν νότο. Γιατί αυτός είναι ό προσανατολισμός της Παλαιστίνης από τήν Περσία. Έπειτα, φαίνεται ότι δέν ήταν κανονικό άστέρι και από τόν καιρό πού φάνηκε. Γιατί δέν έφεγγε τήν νύχτα, αλλά τό μεσημέρι, τότε πού έλαμπε ό ήλιος· τέτοια δύναμη δέν έχει ένα άστέρι, ούτε άκόμα ή σελήνη. Γιατί αυτή άν και είναι φωτεινότερη από όλα τ' άστέρια, όμως έξαφανίζεται άμέσως όταν φανούν οί άκτίνες του ήλιου. Αυτό όμως τό άστέρι μέ τήν υπερβολική λαμπρότητά του νίκησε τίς άκτίνες του ήλιου και αποδείχτηκε λαμπρότερο απ' αυτές και έλαμπε περισσότερο μέσα σε τόσο φώς. Τρίτον (άποδεικνύεται ότι τό άστέρι αυτό δέν ήταν κανονικό) από τό ότι πότε έλαμπε και πότε κρυβόταν. Μέχρι τήν Παλαιστίνη φαινόταν και όδηγοῦσε τούς Μάγους. Όταν όμως έφτασαν στά Ίεροσόλυμα κρύφτηκε· έπειτα πάλι, όταν οί Μάγοι άφησαν τόν Ηρώδη, άφοῦ τόν δίδαξαν γι' αυτό πού ήρθαν, φάνηκε πάλι τό άστέρι όταν επρόκειτο νά προχωρήσουν· τό πράγμα αυτό δέν παρατηρείται σε άστέρια, αλλά σε λογική δύναμη. Δέν έκανε δική του πορεία, αλλά όταν επρόκειτο νά βαδίσουν οί Μάγοι προχωροῦσε και αυτό· όταν όμως επρόκειτο αυτοί νά σταματήσουν σταματοῦσε και αυτό, συγκαταβαίνοντας όπως έπρεπε. Όπως άκριβώς ό στύλος της νεφέλης στην Παλαιά Διαθήκη, πού σταματοῦσε και ὑψωνόταν μαζί μέ τό στρατόπεδο των Ίουδαίων, όταν ήταν άνάγκη.

Τέταρτο, μπορεί κανείς να καταλάβει καλά (ότι το άστέρι αυτό δεν ήταν κανονικό) από τον τρόπο που καθοδηγοῦσε. Γιατί δεν ἔδειχνε τόν δρόμο μένοντας πάνω στον οὐρανό· δεν ήταν δυνατόν να τούς ὀδηγήσει ἀπ' αὐτή τήν θέση· ἀλλά τούς καθοδηγοῦσε κατεβαίνοντας χαμηλά. Ξέρετε καλά ὅτι δεν εἶναι δυνατόν να δείξει ἄστέρι ἕνα τόσο μικρό τόπο, ὅσο κατέχει μιὰ καλύβα ἢ καλύτερα ἕνα σῶμα μικροῦ παιδιοῦ. Ἐπειδή εἶναι πάρα πολύ μεγάλο τό ὕψος (ἀπό τόν οὐρανό) δεν ήταν δυνατόν τό ἄστέρι να σημάνει ἕνα τόσο μικρό τόπο σ' αὐτούς που ἤθελαν να τόν δοῦν. Καί αὐτό μπορεί να τό καταλάβει κανείς καί ἀπό τήν σελήνη· ἄν καί εἶναι τόσο λαμπρότερη ἀπό τ' ἄλλα ἄστρα, φαίνεται ὅτι εἶναι πολύ κοντά σ' ὅλους τούς κατοίκους τῆς γῆς, ποῦναι σκορπισμένοι σ' ὅλη τήν ἐπιφάνειά της. Πές μου, λοιπόν: Πῶς θά ἔδειχνε τό ἄστέρι ἕνα τόσο μικρό τόπο φάτνης καί καλύβας, ἄν δεν κατέβαινε χαμηλά ἀφήνοντας τό μεγάλο ἐκεῖνο ὕψος καί στέκοντας πάνω ἀπό τό κεφάλι τοῦ παιδιοῦ; Αὐτό ὑπονοοῦσε καί ὁ Εὐαγγελιστής λέγοντας: «Ἴδου ὁ ἀστήρ προῆγεν αὐτούς, ἕως ἔλθων **ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τό παιδίον**». Βλέπεις μέ πόσα ἀποδεικνύεται ὅτι τό ἄστέρι αὐτό δεν εἶναι ἕνα ἀπό τά πολλά καί ὅτι δεν φαινόταν ν' ἀκολουθεῖ τήν φυσική τάξη;» (Εἰς τό κατά Ματθαῖον ὁμιλία Στ'. – Ε.Π.Ε 9, 194.14 – 198. 1-5).

Καί ξένοι ἐρμηνευτές παραδέχονται τήν ἐρμηνεία αὐτή τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐτσι τό Bible Commentary λέει γιά τό ἄστέρι τῶν Μάγων: «Οὔτε ἕνας σύνδεσμος πλανητῶν, ὅπως νόμισαν μερικοί, οὔτε μιὰ νονα, ὅπως ὑπέθεσαν ἄλλοι. Ὁ “ἀστήρ” αὐτός που ἐφανίστηκε κατά τήν νύχτα τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ ἦταν μιὰ “μακρονή συνοδεία φωτεινῶν ἀγγέλων”. Οἱ σοφοί ἄνδρες ὀδηγήθηκαν στό να ἐρμηνεύσουν αὐτό τό ἀσύνηθες φαινόμενο ὡς τήν ἐκπλήρωση τῆς προφητείας τοῦ Βαλαάμ περί “ἄστρου ἐξ Ἰακώβ”».

Ὁ ζηλόφθων βασιλιάς Ἡρώδης ταραχθηκε ὅταν ἄκουσε γιά τήν ὑπαρξη ἑνός ἀντιπάλου βασιλιά. Καί μαζί μ' αὐτόν ταραχθηκαν καί ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ἱερουσαλήμ (στίχ. 3), που γνώριζαν τήν σκληρότητά του καί τήν ἀπανθρωπία του. Ὑπῆρχαν ὁμως στά Ἱεροσόλυμα καί εὐσεβεῖς Ἰουδαῖοι, ἄνθρωποι

«πλήρεις πίστεως», που ζητοῦσαν τήν «παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ» (Λουκ. 2,25), τόν ἐρχομό δηλαδή τοῦ Μεσσία. Αὐτοί ταραχθηκαν ἀπό ἱερή συγκίνηση μέ τήν ἐλπίδα ὅτι ὁ Μεσσίας γεννήθηκε πραγματικά.

Ὁ Ἡρώδης συνεκάλεσε ἀμέσως τό ἐβραϊκό συνέδριο, τούς ἀρχιερεῖς καί γραμματεῖς τοῦ λαοῦ καί ζήτησε να μάθει ἀπ' αὐτούς, που ἐπρόκειτο να γεννηθεῖ ὁ Μεσσίας (στίχ. 4). Ὁ βασιλιάς κατάλαβε ἀπό τήν ἐρώτηση τῶν Μάγων ὅτι πρόκειται γιά τήν γέννηση τοῦ Μεσσία καί ὄχι γιά τήν γέννηση τυχαίου βασιλιά καί γι' αὐτό εἶπε στους ἀρχιερεῖς καί γραμματεῖς να τοῦ ποῦν, «που **ὁ Χριστός** γεννᾶται» (στίχ. 4). Γνώριζε, λοιπόν, καί αὐτός γιά τόν πόθο τῶν ἀνθρώπων γιά ἀναμενόμενο Μεσσία. Καί ἀντί να χαρεῖ καί να συγκινηθεῖ γιατί ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας γεννήθηκε στά χρόνια τῆς βασιλείας του, αὐτός μηχανεύτηκε τήν ἐξόντωσή Του.

Ἡ ἀπάντηση τῶν ἀρχιερέων καί γραμματέων περί τοῦ τόπου τῆς γέννησης τοῦ Μεσσία ἦταν εὐκολη, γιατί εἶχε πει γι' αὐτό καθαρά ὁ προφήτης Μιχαίας. Ὁ Μεσσίας θά καταγόταν ἀπό τήν Βηθλεέμ. Τό Ἑβραϊκό κείμενο στό σχετικό χωρίο Μιχ. 5,2 λέει ὅτι ἡ Βηθλεέμ εἶναι πολύ μικρή καί μή ὑπολογίσιμη μεταξὺ τῶν πρώτων πόλεων τοῦ Ἰουδα. Καί ὁμως ἀπ' αὐτή τήν μικρή πόλη θά γεννηθεῖ ὁ Μεσσίας. Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος ἐδῶ (στίχ. 6) παραθέτει τόν στίχο κάπως διαφορετικά: Ἡ Βηθλεέμ δεν εἶναι ἀσήμαντη πόλη, ἀφοῦ ἀπ' αὐτήν θά γεννηθεῖ ὁ Μεσσίας. Μποροῦμε να ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς καί γραμματεῖς θ' ἀπάντησαν στόν Ἡρώδη ἀκριβῶς μέ τά λόγια τοῦ προφήτη Μιχαία, ἀκριβῶς ὅπως αὐτά ὑπάρχουν στό Ἑβραϊκό κείμενο. Ἡ ἐλεύθερη ἀπόδοση τοῦ χωρίου γίνεται ἀπό τόν Εὐαγγελιστή μας· αὐτή ἡ ἐλευθερία τῆς ἀπόδοσης χωρίων τῆς Π. Διαθήκης εἶναι προνόμιο τῶν Εὐαγγελιστῶν καί τῶν Ἀποστόλων, λέει ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος καί συμπεραίνει: «Φαίνεται ὅτι οἱ Ἀπόστολοι καί Εὐαγγελιστές στήν ἐρμηνεία τῆς Π. Διαθήκης ψάχνουν να βροῦν τήν ἐννοια μᾶλλον παρά τίς λέξεις, καί ὅτι δεν φροντίζουν τόσο γιά τήν διάταξη τῶν λόγων, ὅταν τά πράγματα φαίνονται ἀπό μόνα τους» (P.L. XXII, 576).

Ὅταν ὁ Ἡρώδης ἔμαθε περί τοῦ τόπου τῆς

γεννήσεως του Μεσσία κάλεσε τους Μάγους «λάθρα», κρυφά και εξέτασε ακριβώς να μάθει τον χρόνο που φανερώθηκε το άστέρι (στίχ. 7), για να αριθμήσει από αυτό τον χρόνο της γέννησης του Χριστού. Ο Ηρώδης πάντως υπολόγισε ότι το άστέρι φάνηκε όταν γεννήθηκε ο Χριστός και όχι νωρίτερα. – Γιατί κάλεσε «λάθρα» τους μάγους; Γιατί, όπως ερμηνεύει ο Ζιγαβηνός, υπώπτευσε τους Ιουδαίους για συγγενείς του Χριστού να ακούσουν αυτοί αυτά που επρόκειτο να ρωτήσει τους Μάγους και αυτοί να του απαντήσουν, μήπως καταλάβουν ότι αυτός επιβουλεύεται τον Χριστόν και τον διασώσουν.

Οι Μάγοι πορεύθηκαν προς την Βηθλεέμ για να προσκυνήσουν τον γεννηθέντα Μεσσία. Το άστέρι που είδαν αρχικά στην Ανατολή να πηγαίνει μπροστά από αυτούς (στίχ. 2), είχε κρυφτεί όταν οι Μάγοι έφτασαν στα Ιεροσόλυμα. Άλλα τώρα, αφού πληροφορήθηκαν για τον τόπο της γέννησης του Μεσσία, ξαναφάνηκε το άστέρι για να τους οδηγήσει ακριβώς στον τόπο, όπου βρισκόταν ο Χριστός (στίχ. 9). Αυτό το φαινόμενο, το να φανεί στην αρχή το άστέρι στους μάγους, να κρυφτεί μετά και να ξαναφανεί πάλι, εκφράζει, όπως ερμηνεύει ο άγιος Νικόδημος ο αγιορείτης, αυτό που παρατηρείται συχνά στην πνευματική μας ζωή.

Τέλος οι Μάγοι έφθασαν με την υπόδειξη του αστεριού στην «οικία», όπου βρισκόταν ο Χριστός (στίχ. 11). Ο Ευαγγελιστής λέει «οικία» τον τόπο αυτό και με την έκφραση αυτή, όπως ερμηνεύουν και Πατέρες, μπορεί να δηλώνει και την καλύβα, στην οποία γεννήθηκε ο Χριστός, όπου υπήρχε η φάτνη των αλόγων. «Οικία» λέγεται γενικά ο τόπος όπου μένει κάποιος. Είναι καλύτερα όμως να υποθέσουμε ότι μετά την αποχώρηση του πλήθους για την απογραφή ο Ίωσήφ θά αναζήτησε και θά βρήκε κάποιον οίκο για το άγιο Βρέφος και την άγια Μητέρα Του. (Βλ. και τα όσα γράφουμε στο τέλος της περικοπής σχετικά με τον χρόνο της προσκύνησης των Μάγων).

Οι Μάγοι πείστηκαν ότι το Βρέφος αυτό που επισκέφθηκαν, αυτός ήταν ο Μεσσίας, αν και δεν είδαν κανένα ανθρώπινο μεγαλειό γύρω από αυτό· αντίθετα είδαν μιά καλύβα, μιά

πτωχή μητέρα και ένα βρέφος τυλιγμένο σε ταπεινά σπάργανα. Από ποῦ πείστηκαν, λοιπόν, ότι αυτός είναι ο Μεσσίας; Πρώτα από το άστέρι· έπειτα θά τους πληροφόρησε μυστικά η Χάρη του Θεού για αυτό. Και αποδεικνύεται πραγματικά ότι οι Μάγοι είδαν το Βρέφος ως τον αναμενόμενο Μεσσία από την προσκύνηση που του έκαναν και από τά δῶρα που του πρόσφεραν (στίχ. 11). Του πρόσφεραν χρυσό, λιβάνι και σμύρνα. Ο Χριστός είναι σύμβολο της βασιλείας, γιατί χρυσό προσφέρουν ως δασμό οι υπήκοοι στους βασιλείς τους. Το λιβάνι είναι σύμβολο της θεότητας, γιατί ο Θεός λιβανίζεται ως Θεός. Η δέ σμύρνα είναι σύμβολο της νεκρώσεως του ανθρώπου, γιατί με σμύρνα άλειψαν από παλιά τους νεκρούς, για να μη σαπίζουν και να μη μυρίζουν. Δήλωσαν, λοιπόν, οι Μάγοι από τά δῶρα που πρόσφεραν ότι το Παιδί που είδαν και προσκύνησαν είναι Βασιλιάς, είναι Θεός και πρόκειται να νεκρωθεί ως άνθρωπος για τους ανθρώπους. Άς προσφέρουμε και μες στον Χριστό αντί για χρυσό την λαμπρότητα των καθαρῶν πράξεων και λόγων και λογισμῶν· αντί για λιβάνι την προσευχή, γιατί την προσευχή συμβολίζει το λιβάνι· και αντί για σμύρνα την νέκρωση των παθῶν. – Τά δῶρα των Μάγων φυλάσσονται στο Άγιον Όρος στην ιερά Μονή του άγιου Παύλου.

Τέλος, από τους Μάγους ως διδαχτοῦμε ότι αφού γνωρίσουμε τον Χριστό πρέπει να αλλάξουμε τρόπο ζωής, πρέπει να βαδίσουμε «άλλην ὁδό». Γιατί οι Μάγοι έλαβαν τώρα έντολή από θεία αποκάλυψη να επιστρέψουν στην πατρίδα τους από άλλο δρόμο και να μην ξαναγυρίσουν στον Ηρώδη (στίχ. 12). Άς παρατηρήσουμε ότι προτού οι Μάγοι να προσκυνήσουν τον Κύριο οδηγήθηκαν από άστέρι· τώρα όμως που προσκύνησαν τον Κύριο, οδηγήθηκαν από κατ' ευθείαν αποκάλυψη του Θεού, από άγγελο. «Πρό μὲν τό ιδεῖν τό παιδίον, άστήρ αυτούς ὠδήγει· μετά δέ τό ιδεῖν, άγγελος αυτοῖς, λοιπόν, ὡς άγιασθεῖσιν ὁμιλεῖ» (Ζιγαβηνός).

Φεύγουν, λοιπόν, οι Μάγοι για την χώρα τους για να γίνουν κήρυκες σ' αυτήν του Χριστού.

Μας κάνει έντύπωση τό ότι οι Ιουδαῖοι κατοικοῦντες στην Βηθλεέμ και γύρω από αυ-

τήν δέν ἦρθαν νά προσκυνήσουν τόν Χριστό, ἐνῶ οἱ Μάγοι, ἄν καί Ἑθνικοί, ἦρθαν ἀπό μακρινή χώρα νά τόν προσκυνήσουν. Δέν μπορεῖ δέ νά δικαιολογηθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι δέν ἄκουσαν γιά τό μήνυμα τῆς γέννησης τοῦ Μεσσία, γιατί γι' αὐτό ὁ Θεός ἔκρυψε τό ἀστέρι ἀπό τοὺς Μάγους στά Ἱεροσόλυμα, ὥστε ν' ἀναγκαστοῦν αὐτοὶ νά ρωτήσουν ἐκεῖ γιά τόν τόπο τῆς γέννησης τοῦ Μεσσία καί νά ἀκουστεῖ τό μήνυμα· καί στοὺς ἀγραυλοῦντες ποιμένες πάλι ἀποκαλύφθηκε τό μήνυμα (Λουκ. 2,8 ἐξ.). Καί ὁμως οἱ Ἰουδαῖοι οὔτε ἀπό περιέργεια δέν θέλησαν νά πορευθοῦν μέχρι τὴν Βηθλεέμ γιά νά δοῦν τό γεγονός...

Τό γεγονός αὐτό, οἱ Μάγοι νά δέχονται τόν Χριστό, ἐνῶ οἱ Ἰουδαῖοι νά τόν ἀπορρίπτουν, προσημαίνει αὐτό πού θά συμβεῖ μετά: Τά ἔθνη θά δεχθοῦν τόν Μεσσία, ἐνῶ οἱ Ἰουδαῖοι, πού κατὰ πρῶτο λόγο ἔπρεπε νά τόν δεχθοῦν, γιατί σ' αὐτούς πρῶτα προφητεύθηκε, θά τόν ἀπορρίψουν. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος θά πεῖ ἀργότερα στοὺς Ἰουδαίους: «*Υμῖν ἀναγκαῖον ἦν πρῶτον λαληθῆναι τόν λόγον τοῦ Κυρίου· ἐπειδὴ δέ ἀναξίους ἑαυτοὺς ἐκρίνατε, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη*» (Πράξ. 13,46).

Ἐνα ἄλλο, πολύ σημαντικό, πρέπει νά ποῦμε στήν περικοπὴ μας ἐδῶ, σχετικά μέ τόν χρόνο τῆς προσκύνησης τῶν Μάγων. Κατά τόν Ἰουδαϊκό νόμο περιτέμονταν τὰ ἄρρενα τὴν ὄγδοῃ ἡμέρᾳ (βλ. Γεν. 17,12) καί ἡ μητέρα ἔθεωρεῖτο ἀκάθαρτη μέχρι τὴν 40ῃ ἡμέρᾳ, ὅποτε ἔπρεπε νά προσέλθει στόν ναό τῶν Ἱεροσολύμων γιά νά καθαριστεῖ (βλ. Λευϊτ. 12, 1-5. Λουκ. 2, 21-25). Δέν εἶχε ἀνάγκη ὁ Χρι-

στός τῆς περιτομῆς οὔτε ἡ Παναγία Μητέρα Του τοῦ καθαρισμοῦ, γιατί τόν γέννησε παρθενικά, ἀλλά γιά νά πληρωθεῖ ὁ νόμος τοῦ Μωυσῆ ἐξετέλεσαν τίς σχετικές αὐτές ἐντολές, ὅπως ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (2,21 ἐξ.). Πρέπει νά ὑποθέσουμε ὡς βέβαιο ὅτι τελέστηκαν, πρὶν ἀπὸ τὴν προσκύνηση τῶν Μάγων αὐτές οἱ ἐντολές τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου στά Ἱεροσόλυμα. Ἐπειτα ὁ Ἰωσήφ κατέβηκε πάλι στήν Βηθλεέμ, ἐπειδὴ θά νόμιζε, πολύ εὐλόγα, ὅτι ὁ Μεσσίας ἔπρεπε καί νά ἀνατραφεῖ στήν πόλιν ἐκείνη, ὅπου ἦταν προφητευμένο ὅτι θά γεννηθεῖ, δηλαδή στήν Βηθλεέμ. Ἐμεινε δέ ἀσφαλῶς μέ τό Παιδίον καί τὴν Μητέρα Του ὄχι στήν φάτνη, ὅπου γεννήθηκε, ἀλλά σέ κάποια οἰκία, πού θά εἶχε ἀνεύρει καί προτοῦ νά πάει στά Ἱεροσόλυμα γιά τὴν ἐκτέλεση τῶν παραπάνω Μωσαϊκῶν διατάξεων. Σ' αὐτὴ τὴν οἰκία, πολύ μετὰ τὴν 40ῃ ἡμέρᾳ τῆς γέννησης, προσκύνησαν οἱ Μάγοι τόν Χριστό. Ὁ χρόνος τῆς πορείας ἀπὸ τὴν Ἀνατολή στά Ἱεροσόλυμα ἦταν περίπου τέσσερις μῆνες (βλ. Ἑσδρ. 7,9). Τὰ παραπάνω γράφονται μέ τὴν προϋπόθεση ὅτι τό ἀστέρι φάνηκε στοὺς Μάγους ὅταν γεννήθηκε ὁ Χριστός. Ὁ Χρυσόστομος ὁμως καί ὁ Ζιγαβηνός ὑποστηρίζουν ὅτι τό ἀστέρι φάνηκε στοὺς Μάγους πρὶν ἀπὸ τὴν γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ὅσο χρόνο χρειάζονταν αὐτοὶ νά φτάσουν ἀπὸ τὴν χώρα τους στήν Βηθλεέμ καί ἔτσι νά προσκυνήσουν τόν Χριστό στήν φάτνη. Μάλιστα μποροῦμε νά ποῦμε, μέ τὴν ἐρμηνεία αὐτή, ὅτι οἱ Μάγοι πιθανόν νά προσκύνησαν τόν Χριστό καί πρὶν ἀπὸ τοὺς ποιμένες τῆς Ἰουδαίας.

Ἡ φυγὴ στήν Αἴγυπτο (2,13-15)

2,¹³ Ἀναχωρησάντων δέ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τό παιδίον καί τὴν μητέρα αὐτοῦ καί φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καί ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἄν εἶπω σοι· μέλλει γάρ Ἡρώδης ζητεῖν τό παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ¹⁴ Ὁ δέ ἐγερθεὶς παρέλαβε τό παιδίον καί τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτός καί ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, ¹⁵ καί ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου, ἵνα πληρωθῇ τό ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τόν υἱόν μου.

Στὴν παρούσα περικοπὴ διαβάζουμε ὅτι ὁ Ἰωσήφ διατάσσεται ἀπὸ ἕναν ἄγγελο νά παραλάβει τό Παιδίον καί τὴν Μητέρα του καί νά φύγει στήν Αἴγυπτο, γιατί ὁ Ἡρώδης ἔχει

σκοπὸ νά Τό θανατώσει (στίχ. 13). Ἡ Ἰουδαία διώχνει τόν Χριστό καί ἡ Αἴγυπτος τόν δέχεται.

Ἡ Αἴγυπτος ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἦταν μιὰ ρω-

μαϊκή ἐπαρχία, δέν ὑπαγόταν ὁμως στήν ἐξουσία τοῦ Ἡρώδη, γι' αὐτό καί ἦταν καταφύγιο πολλῶν Ἰουδαίων. Βρισκόταν νοτιοδυτικά τῆς Ἰουδαίας καί ἀπεῖχε 60 περίπου μίλια ἀπό τήν Βηθλεέμ.

Ἡ ἐντολή αὐτή τοῦ ἀγγέλου στόν Ἰωσήφ, νά φύγει στήν Αἴγυπτο γιά νά σωθεῖ τό Παιδί, μποροῦσε νά ἐμβάλει σέ δοκιμασία τήν πίστη τοῦ Ἰωσήφ. Γιατί μποροῦσε νά σκεφθεῖ, ὅπως λέει ὁ Χρυσόστομος: Πῶς τό Παιδί πρέπει νά φύγει μακριά γιά νά σωθεῖ, ἀφοῦ ὁ ἄγγελος προηγουμένως μοῦ εἶπε ὅτι Αὐτό θά σώσει τόν κόσμο; Καί τώρα φαίνεται ὅτι δέν μπορεῖ νά σώσει τόν Ἐαυτό Του. Ἀλλά δέν σκέφτηκε τίποτε ἀπ' αὐτά, δέν κλονίστηκε καθόλου ἢ πίστη του, δέν περιεργάστηκε τόν χρόνο τῆς παραμονῆς του στήν Αἴγυπτο, γιατί ὁ ἄγγελος τοῦ εἶπε γενικά, νά παραμείνει ἐκεῖ μέχρι νά τοῦ πεῖ (στίχ. 13). Ἀντίθετα ὁ Ἰωσήφ ὑπῆκουσε πρόθυμα καί ἀμέσως, γιατί τήν ἴδια νύχτα τῆς ἐμφάνισης τοῦ ἀγγέλου **«παρέλαβε τό παιδίον καί τήν μητέρα αὐτοῦ καί ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον»** (στίχ. 14).

Καί γιατί ὁ Χριστός δέν ἔκανε θαῦμα γιά νά διασωθεῖ ἀπό τόν Ἡρώδη παραμένοντας στήν Βηθλεέμ; «Γιατί δέν ἔπρεπε νά θαυματοουργήσει ἀπό τότε. Ἄν ἔκανε θαύματα ἀπό μικρή ἡλικία δέν θά ἔθεωρεῖτο ἄνθρωπος. Γι' αὐτό καί δέν δημιουργεῖται ἀμέσως τέλειος ναός, ἀλλά προηγεῖται ἡ κνοφορία, τό διάστημα τῶν ἐννέα μηνῶν, ὁ τοκετός, ὁ θηλασμός, ἡ πολυχρόνια ἡσυχία σέ ἀναμονή τῆς ἀνδρικής ἡλικίας. Γι' αὐτό νά γίνει εὐκόλα δεκτό μέ ὅλα αὐτά τό μυστήριο τῆς οἰκονομίας» (Χρυσόστομος, ὁμιλ. Η΄. – Ε.Π.Ε 9, 268. 22-28).

Ἡ περικοπή μας ὁμως ἐδῶ κοντά στά ἄλλα διδάσκει καί κάτι τό πολύ βαθύ: Ὅτι ἀπό τήν ἀρχή πρέπει νά περιμένουμε πειρασμούς καί διωγμούς. Ὁ Χριστός μας διώχθηκε ἀπό τά σπάργανα. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν Ἐκκλησία Του. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ κάθε ψυχή πού θέλει νά ζήσει ἐν Χριστῷ. Πρέπει νά εἶναι ἔτοιμη ν' ἀντιμετωπίσει κάποιον Ἡρώδη καί νά ὑποστῇ διωγμό. Ἔτσι βλέπουμε καί οἱ Μάγοι μετά τήν συνάντησή τους μέ τόν Χριστό νά ταλαιπωροῦνται, νά φεύγουν κρυφά, σάν φυγάδες. Ὁ Φιλάνθρωπος ὁμως Θεός, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Χρυσόστομος, συνδυάζει μέ τά ὀδυνηρά καί τά εὐχάριστα. «Δέν δίνει οὔτε τούς κινδύνους οὔτε τά εὐχά-

ριστα κατά συνέχεια, ἀλλά καί μέ αὐτά καί μ' ἐκεῖνα ὑφαίνει τόν βίο τῶν δικαίων. Τό ἴδιο ἔκανε καί ἐδῶ. Ὅταν πρόσεξε ὁ Ἰωσήφ τήν ἐγκυμοσύνη τῆς Παρθένου ταράχθηκε καί βρέθηκε σέ ἔσχατη ἀμηχανία. Ὑποπτεύθηκε τήν κόρη γιά μοιχεία. ἤρθε ὁμως ἀμέσως ὁ ἄγγελος, ὁ ὁποῖος διέλυσε τήν ὑποψία καί ἐδιώξε τόν φόβο. Ὅταν εἶδε τό Παιδί πού γεννήθηκε δοκίμασε τήν μεγαλύτερη χαρά. Τήν χαρά ὁμως αὐτή διαδέχθηκε ὁ κίνδυνος καί μάλιστα ὄχι μικρός: ἡ πόλη ἦταν ταραγμένη, ὁ βασιλιάς μαινόμενος ἀναζητοῦσε τό νεογέννητο. Τήν ταραχή ὁμως αὐτή διαδέχτηκε ἄλλη χαρά, τό ἀστέρι καί ἡ προσκύνηση τῶν Μάγων. Καί ἄλλη μιά φορά μετά τήν εὐχαρίστηση αὐτή ἐπακολουθεῖ φόβος καί κίνδυνος. «Ζητεῖ γάρ» φησὶν «ὁ Ἡρώδης τήν ψυχὴν τοῦ παιδίου»· καί εἶναι ἀνάγκη νά φύγει καί, κατά τό ἀνθρώπινο, νά μετοικήσει» (Χρυσόστομος, ὁμιλ. Η΄. – Ε.Π.Ε 9, 286. 6-21. Βλ. καί ὅτι παρ. σ. 264,21 ἔξ.).

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος πού θέλει πάντοτε νά καταφεύγει στήν Π. Διαθήκη, γιά νά βρῖσκει σ' αὐτή τίς μεσσιανικές προφητείες καί ν' ἀποδεικνύει τήν ἐκπλήρωσή τους στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέει τώρα ὅτι ἡ φυγή του στήν Αἴγυπτο ἔγινε γιά νά ἐκπληρωθεῖ ὁ προφητικός λόγος τοῦ Κυρίου, ὁ γραμμένος ἀπό τόν προφήτη Ὡσηέ (11,1), «Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τόν υἱόν μου». Ὁ λόγος αὐτός βέβαια ἐλέχθη κατά πρῶτον λόγο γιά τόν ἰσραηλιτικό λαό, πού τόν κάλεσε ὁ Θεός ἀπό τήν Αἴγυπτο στήν γῆ Χαναάν. Ἡ ἱστορία ὁμως τοῦ ἔθνους αὐτοῦ σέ πολλά της σημεῖα θεωρεῖται ὡς τυπική προεικόνιση τῆς ζωῆς τοῦ Μεσσία. Σ' αὐτόν κυρίως ἐφαρμόζονται ὁ λόγος αὐτός τοῦ Θεοῦ «Ἀπό τήν Αἴγυπτο κάλεσα τόν υἱό μου». Συμβαίνει συχνά, εἶναι «νόμος προφητείας», ὅπως λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, πολλοί προφητικοί λόγοι νά λέγονται γιά ἄλλους καί νά ἐκπληρώνονται σέ ἄλλους. Ὅπως ἡ εὐλογία τοῦ Ἰακώβ ἀπό τόν Ἰσαάκ, «Γίνε κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου καί ἄς σέ προσκυνήσουν οἱ υἱοὶ τοῦ πατέρα σου» (βλ. Γεν. 27, 25-29), δέν ὀλοκληρώθηκε σ' αὐτόν, ἀλλά στοὺς ἀπογόνους του. Πῶς θά ὀλοκληρωνόταν σ' αὐτόν, ὁ ὁποῖος φοβόταν καί ἔτρεμε τόν ἀδελφό του καί τόν προσκυνοῦσε πολλές φορές; (βλ. Γεν. 33,6 ἔξ.). Τό ἴδιο, λοιπόν, μπορεῖ νά πεῖ κανεὶς καί ἐδῶ: Υἱός τοῦ Θεοῦ

ονομάζεται κυρίως ὁ φυσικός Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καί σ' Αὐτόν, λοιπόν, κυρίως ἐφαρμόζεται τό, «Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τόν υἱόν μου» καί τυπικά μόνο λέγεται γιά τόν Ἰσραήλ. Γι' αὐτό καί ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος ἐδῶ μιλώντας γιά τήν φυγή τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στήν Αἴγυπτο λέει ὅτι αὐτό ἔγινε γιά νά ἐκπληρωθεῖ τό λεχθέν «Ἐξ Αἰγύπτου ...». Δηλαδή, ἂν δέν ἐρχόταν ὁ Χριστός δέν θά ἐκπληρωνόταν ὁ λόγος αὐτός. – Καί νά μήν τό ἔχει καύχημα ὁ ἰσραηλιτικός λαός ὅτι ἀνέβηκε ἀπό τήν Αἴγυπτο (βλ. Ἄμ. 9,7), νά, τώρα δίνει ὁ Θεός καί στήν Παρθένο τό πλεονέκτημα αὐτό. Ἔτσι ἐδῶ ἔχουμε καί μιὰ παλινόρθωση τῶν παλαιῶν γεγονότων γιά τόν νέο Ἰσραήλ τῆς Χάριτος (βλ. Χρυσοστόμου ὁμιλία Η' στό κατά Ματθαῖον, εἰς Ε.Π.Ε 9, 270.7 ἔξ.).

Μιά ἄλλη σπουδαία παρατήρηση ἔχουμε νά κάνουμε ἐδῶ στήν περικοπή μας: Ὁ ἄγγελος διατάσσει τόν Ἰωσήφ νά παραλάβει «τό

παιδίον καί τήν μητέρα του» καί νά φύγει στήν Αἴγυπτο (στίχ. 13). Καί ὁ Εὐαγγελιστής πάλι λέει ὅτι ὁ Ἰωσήφ παρέλαβε «τό παιδίον καί τήν μητέρα του» καί ἔφυγε στήν Αἴγυπτο (στίχ. 14). Πρὶν ἀπό τήν γέννηση τοῦ Χριστοῦ τό Εὐαγγέλιο ἀναφέρει τόν μέν Ἰωσήφ ὡς «ἄνδρα» τῆς Μαρίας (Ματθ. 1, 16.19), τήν δέ Μαρία ὡς «γυναῖκα» τοῦ Ἰωσήφ (Ματθ. 1, 20.24. Λουκ. 2,5) ἂν καί καθαρά λέγεται ὅτι δέν ὑπῆρχε συζυγική σχέση μεταξύ τους (Ματθ. 1,25). Μετά ὁμως τήν γέννηση τοῦ Χριστοῦ πουθενά δέν ἀναφέρεται ἔτσι, ἀλλά ἡ Μαρία λέγεται πάντοτε «μήτηρ» τοῦ Ἰησοῦ, ποτέ δέ «γυνή» τοῦ Ἰωσήφ. Αὐτό δῆλωνει καθαρά τήν ἀειπαρθενία τῆς Μαρίας, γιατί, ἀφοῦ δέν ὑπῆρχε σαρκική σχέση, ὅταν ὁ Ἰωσήφ λέγεται «ἀνήρ» τῆς Μαρίας καί ἡ Μαρία «γυνή» τοῦ Ἰωσήφ, πῶς θά ὑπῆρχε ὅταν ποτέ δέν λέγονται ἔτσι, ἀλλά ἡ Μαρία λέγεται πάντα «μήτηρ» τοῦ Ἰησοῦ;

Ἡ σφαγή τῶν ἀθῶων νηπίων (2,16-18)

2,¹⁶ Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καί ἀποστείλας ἀνείλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καί ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καί κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. ¹⁷ Τότε ἐπληρώθη τό ρηθὲν ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· ¹⁸ Φωνὴ ἐν Ραμᾷ ἠκούσθη, θρῆνος καί κλαυθμὸς καί ὄδυρμός πολὺς· Ραχήλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καί οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

Βλέποντας ὁ Ἡρώδης ὅτι δέν ἐπέστρεψαν οἱ Μάγοι, ὅπως τοὺς εἶχε πεῖ (στίχ. 8), νόμισε ὅτι ἐξαπατήθηκε ἀπ' αὐτούς καί διέταξε νά φονεύσουν ὅλα τὰ παιδιά τῆς Βηθλεὲμ καί τῶν περιχώρων τῆς ἀπὸ δυὸ ἐτῶν καί κάτω (στίχ. 16). Γιατί ἀπὸ δυὸ ἐτῶν καί κάτω; Ἔβαλε τό ἀνώτερο τῆς ἡλικίας τοῦ γεννηθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστε νά εἶναι σίγουρος ὅτι θά φονευτεῖ μέ τήν διαταγή αὐτή. Ὁ Ἡρώδης πάντως ὑπολόγισε ὅτι τό ἀστέρι φάνηκε στους Μάγους τήν ὥρα τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ ἢ καί μετά ἀπ' αὐτήν. Δέν θά ἔπρεπε νά θυμώσει ὁ Ἡρώδης γιά τό ὅτι δέν πέρασαν οἱ Μάγοι νά τόν πληροφορήσουν γιά τόν γεννηθέντα Μεσσία, ἀλλά, ἀντίθετα, νά φοβηθεῖ καί νά τό θεωρήσει καί αὐτό ὡς θεϊκό σημάδι, κοντά στά προηγούμενα πού ἄκουσε (γιά τό φαινόμενο ἀστέρι, γιά τίς προφητείες ὡς πρὸς τήν γέννηση τοῦ Χριστοῦ) καί νά καταλάβει ὅτι ἐπιχειρεῖ ἀκατόρθωτα πράγματα διώκοντας τόν Μεσσία.

Ἡ διαταγή τοῦ Ἡρώδη περί τοῦ φόνου τῶν ἀθῶων νηπίων συμφωνεῖ πλήρως μέ τόν ἀπάνθρωπο χαρακτήρα του. Ὅπως ἤδη ἔχουμε πεῖ, ὁ Ἡρώδης ἔκανε στυγερά ἐγκλήματα: Φονεύθηκε μέ τήν διαταγή τοῦ ὁ Ἀριστόβουλος δέκα ὀκτώ ἐτῶν, ἀδελφός τῆς γυναίκας του Μαριάμης, ἀπό φθόνο, ἐπειδή τόν ἀγαποῦσαν οἱ Ἱεροσολυμίτες. Τό ἴδιο τέλος εἶχε καί ὁ γέροντας Ὑρκανός, ὁ πάππος τῆς Μαριάμης καί ἡ ἴδια ἡ γυναίκα του ἡ Μαριάμη καί ἡ μητέρα τῆς Ἀλεξάνδρα. Καί τὰ παιδιά του ἀκόμη Ἀλέξανδρο καί Ἀριστόβουλο τὰ φόνευσε στίς φυλακές. Τέλος, μέ τήν διαταγή τοῦ Ἡρώδη σφαγιάστηκαν τήν ἡμέρα τοῦ θανάτου του οἱ φυλακισθέντες ἀπ' αὐτόν, γι' αὐτό τόν σκοπό, στό ἀμφιθέατρο τῆς Ἱεριχώ, προύχοντες τῶν Ἰουδαίων, γιά νά θρηνησε ἀναγκαστικά ὁ λαός τήν ἡμέρα τοῦ θανάτου του. Εἶχε ὁμως καί οἰκτρὸ τέλος, ὅπως θά ποῦμε στήν ἐπόμενη παράγραφο, αὐτός ὁ στυγερός ἐγκληματίας βασιλιάς.

Σχετικά με τὰ φονευθέντα νήπια, πού αναφέρει ἡ περικοπή μας, ρωτοῦσαν πολλοί ἀπό παλιά, γιατί νά συμβεῖ αὐτή ἡ ἀδικία, γιατί ὁ Θεός νά ἐπιτρέψει τήν ἀδικία αὐτή. Ἀλλά, ὅπως ἀπαντᾷ ὁ ἱερός Χρυσόστομος, δέν εἶναι ὁ Χριστός αἴτιος τῆς ἀδικίας αὐτῆς, ἀλλά ἡ ὠμότητα τοῦ βασιλιᾶ. Ἐπειτα, γενικά ἂν τό ἐξετάσουμε τό θέμα, ἂν πάθει κανεῖς μιᾶ ἀδικία, ἂν τήν ὑπομείνει καρτερικά καί χωρίς γογγυσμό καί μίσος κατά τῶν ἀδικούντων, τότε μέ τήν ἀδικία αὐτή, ὅπως λέει ὁ Χρυσόστομος, σβύνει τὰ ἁμαρτήματά του καί γίνεται, λοιπόν, ἡ ἀδικία αὐτή ἀφορμή στεφάνων. Στά φονευθέντα νήπια, πού δέν εἶχαν ἁμαρτήματα, ἡ ἀδικία τῆς σφαγῆς τους ἔγινε ἀφορμή μεγάλης δόξης τους: «Ἐπεὶ τοίνυν οἱ παῖδες οὗτοι διά λύσιν οἰκείων ἁμαρτημάτων οὐκ ἀνηρέθησαν, πρόδηλον, ὅτι δι' ἀφορμὴν στεφάνων πεπόνθασιν καί οὐκ ἠδικήθησαν» (Ζυγαβηνός. Βλ. καί Χρυσόστομου στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Θ' – Ε.Π.Ε 9, 282.22 ἐξ.). Πάντως, ἂν ἀποροῦμε ἐμεῖς γιατί νά συμβεῖ στά σφαιασθέντα νήπια ἡ ἀδικία αὐτή, ἀποροῦν καί αὐτά τὰ νήπια μέ ἡμᾶς, μέ τόν δικό μας τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι, τόν λίγο χριστιανικό καί πολύ, παρά πολύ γήινο. Ἀποροῦν, πῶς ἐμεῖς δέν συλλογιζόμαστε τήν δόξα, τήν ὁποία ἀπολαμβάνουν τώρα στόν οὐρανό, ἀλλά σκεπτόμαστε καί ἐκφραζόμαστε σάν ἄνθρωποι πού βλέπουν μόνο τήν παρούσα ζωὴ καί σάν νά θέλαμε νά τὰ στερήσει ὁ Θεός ἀπό τήν δόξα πού ἔχουν τώρα στόν οὐρανό, γιά νά ζοῦσαν μερικά χρόνια στήν παρούσα ζωὴ. Εὐλαβεῖς ψυχές μακαρίζουν τὰ νήπια τῆς Βηθλεέμ καί λέγουν: «Μακάρι νά εἶχα καί ἐγὼ τήν ζηλευτὴ τύχη, νά ἦμουνα ἕνα ἀπό τὰ νήπια ἐκεῖνα τῆς Βηθλεέμ»!

Ἡ σφαγὴ τῶν νηπίων ἀπό τόν Ἡρώδη σημαίνει μιᾶ μεγάλη ἀλήθεια: Ὅτι ὁ χριστιανισμός διώκεται ἀπό τοῦ λίκνου του!

Καί ἕνα ἄλλο: Δέν διώκονται μόνον ὄριμοι ἄνδρες, οἱ μεγάλοι Πατέρες, οἱ ἀσκητές τῆς ἐρήμου, ἀλλά καί τὰ μικρά χριστιανόπουλα. Ὑπάρχουν ἀκόμη πατέρες καί μητέρες πού χτυποῦν τὰ παιδιά τους, ὅταν τὰ βλέπουν νά ἀγαποῦν τόν Χριστό καί νά ἐπιθυμοῦν ν' ἀφιερωθοῦν στήν ὑπηρεσία Του. Πάντοτε, σέ κάθε ἐποχῇ, θά ὑπάρχουν οἱ Ἡρώδες.

Πιστός ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος στήν ἀρχή του, νά βλέπει τὰ γεγονότα γύρω ἀπό τήν ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκπληρώσεις μεσσιανικῶν προφητειῶν καί τύπων τῆς Π. Διαθήκης, ὑπενθυμίζει τώρα μέ τό γεγονός τῆς σφαγῆς τῶν νηπίων τούς λόγους τοῦ Ἱερεμίου τούς εὐρισκομένους στό 38,15 τοῦ βιβλίου του (κατά τούς Ο'). Ὁ στίχος αὐτός τοῦ Ἱερεμίου λέγεται γιά νά παραστήσει τήν θλίψη πού χτύπησε τούς Ἰουδαίους στόν καιρό τῆς πολιορκίας τους ἀπό τούς Χαλδαίους καί τήν αἰχμαλωσίαν τους στήν Βαβυλώνα. Ὁ προφήτης Ἱερεμίας παριστάνει τήν Ραχήλ, τήν μητέρα τοῦ Βενιαμίν, ἀγαπητὴ γυναίκα τοῦ Ἰακώβ, πού ὀνομάστηκε «Ἰσραήλ», τήν μεγαλύτερη, λοιπόν, μητέρα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, νά σηκώνεται ἀπό τόν τάφο τῆς καί νά θρηνεῖ βλέπουσα τὰ παιδιά τῆς νά πορεύονται στήν αἰχμαλωσίαν. Αὐτὴ τήν παράσταση τοῦ Προφήτου βλέπει ὁ Εὐαγγελιστής μας νά ἐκπληρώνεται κυρίως τώρα, κατά τήν σφαγὴ τῶν νηπίων τῆς Βηθλεέμ καί τῶν περιχώρων ἀπό τόν Ἡρώδη γιά τό μίσος του ἐναντίον τοῦ Μεσσία. Τώρα ἡ Ραχήλ βγαίνει ἀπό τόν τάφο τῆς, πού βρίσκεται γύρω ἀπό τήν Βηθλεέμ (βλ. Α' Βασ. 10,2. Γεν. 35,19. 48,7) καί θρηνεῖ μέ θρήνο μέγα γιά τήν σφαγὴ τῶν τέκνων τῆς ἀπό τόν Ἡρώδη (στίχ.18).

Τὰ σφαιασθέντα νήπια ἔγιναν οἱ πρῶτοι μάρτυρες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀσφαλῶς ἡ μετὰ ταῦτα πληθὺς τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστιανισμοῦ θά θυμόταν μέ συγκίνηση τήν σφαγὴ τῶν νηπίων καί ὁ πολὺς γέροντας ὀδηγούμενος στό μαρτύριο θά ἐλάμβανε θάρρος γιά τήν ὁμολογία τῆς πίστεως του ἀπό τὰ σφαιασθέντα νήπια. Ἡ Ἐκκλησία τίμησε τούς πρῶτους αὐτούς μάρτυρες, ἀφιερῶσασα μάλιστα καί ἰδιαίτερη ἡμέρα στήν μνήμη τους, τήν 29η Δεκεμβρίου. Ἀλλά εἶναι πάλι καί μεγάλη τιμὴ ἀπό τόν Χριστό γιά τὰ νήπια αὐτοῦ τό ὅτι ἀξιώθηκαν νά μαρτυρήσουν γιά τόν Χριστό. Θά πέθαιναν μιᾶ μέρα σάν θνητοὶ ἄνθρωποι. Ἀλλά τώρα πέθαναν σάν μάρτυρες καί ἔτυχαν ἐξαιρετικῆς θέσεως στόν οὐρανό. Ἄν γενικά τὰ νήπια ἔχουν ἐξαιρετικὴ θέση στόν οὐρανό, ὡς ἄθῳα καί ἀπονήρευτα, πόσο μᾶλλον τὰ νήπια ἐκεῖνα πού ἔχουν καί τόν στέφανο τοῦ μαρτυρίου!

Ἡ ἅγια οἰκογένεια ἐγκαταλείπει τὴν Αἴγυπτο καὶ ἐπανέρχεται στὴν Ναζαρέτ, ὅπου ἐγκαθίσταται ὀριστικά (2,19-23)

2,¹⁹ Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοῦ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ ²⁰λέγων· ἐγερθεῖς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασι γάρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ²¹Ὁ δὲ ἐγερθεῖς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. ²²Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεῖς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, ²³καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῆ τὸ ρηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Πέθανε ὁ Ἡρώδης! «Τελευτήσαντος τοῦ Ἡρώδου», ἀρχίζει ἡ περικοπή μας. «Τεθνήκασι οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου», λέει ὁ ἄγγελος στὸν Ἰωσήφ (στίχ. 20). Ἔτσι θὰ πεθαίνουν ὅλοι οἱ διώκτες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του καὶ θὰ μείνει γι' αὐτούς τὸ στίγμα τοῦ διώκτου τῆς Ἀλήθειας. Καὶ ἐνῶ οἱ διώκτες πεθαίνουν, ὁ Ναζωραῖος ζῆ καὶ θριαμβεύει! «Τί κάνει ὁ μαραγκός σου;» εἶπε ἐμπαιχτικά σ' ἓνα καλόγερο ὁ Ἰουλιανός. – «Ποῖος μαραγκός;», ρωτᾶει ὁ καλόγερος. – «Ὁ Χριστός σου! Μαραγκός δὲν ἦταν ὁ Χριστός;», τοῦ λέει ὁ Ἰουλιανός. – «Ἄ! Πολύ καλά εἶναι ὁ Μαραγκός μου, βασιλιά. Πλανίζει ξύλα». – «Γιατί;» ξαναρωτᾶει ὁ βασιλιάς. – «Γιὰ νὰ γίνει τὸ φέρετρό σου!» τοῦ ἀπαντᾶει ὁ καλόγερος. Ὁ ἴδιος ὁ βασιλιάς εἶπε γιὰ τὸν Χριστό: «Νενίκηκάς με, Ναζωραῖε!»

Τὸ τέλος τοῦ αἰμοδιψῆ Ἡρώδη ἦταν οἰκτρό ἀνάλογο πρὸς τὴν οἰκτρὴ ζωὴ του.

Τώρα, πού πέθανε ὁ Ἡρώδης, ὁ ἄγγελος Κυρίου ἐμφανίζεται γιὰ τέταρτη φορά στὸν Ἰωσήφ καὶ τοῦ λέει νὰ παραλάβει τὸ Παιδίον καὶ τὴν Μητέρα Του καὶ νὰ πορευθεῖ στὴν χώρα τῶν Ἰσραηλιτῶν (στίχ. 19,20). Ὑπάκουος ὁ Ἰωσήφ, ὅπως πάντα, παρέλαβε τὸ Παιδίον καὶ τὴν Μητέρα Του καὶ ἦρθε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὴν Παλαιστίνη (στίχ. 21). Δὲν πῆγε ὅμως στὴν Ἰουδαία, γιατί σ' αὐτὴ βασιλευε ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρώδη Ἀρχέλαος, πού ἦταν καὶ αὐτὸς σκληρός σάν τὸν πατέρα του. Γι' αὐτό

πῆγε στὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας (στίχ.22), ὅπου ἦταν ἡγεμόνας ὁ λιγώτερο σκληρός ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ τοῦ Ἀρχέλαο, ὁ Ἡρώδης Ἀντίπας. Καὶ ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας ὁ Ἰωσήφ ἦρθε καὶ κατοίκησε στὴν Ναζαρέτ. Καὶ ὅπως ἀρέσκειται νὰ κάνει ὁ Εὐαγγελιστὴς μας, λέει ὅτι αὐτὸ ἔγινε γιὰ νὰ ἐκπληρωθεῖ αὐτὸ πού εἶπαν οἱ Προφῆτες ὅτι, ὁ Χριστὸς θὰ κληθεῖ «Ναζωραῖος». Ἀλλὰ ποιὸς Προφήτης εἶπε ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ κληθεῖ «Ναζωραῖος»; Πουθενά! στὰ προφητικά βιβλία δὲν ὑπάρχει αὐτό. Καλοῦν ὅμως οἱ Προφῆτες τὸν Χριστό «Νέτσερ» δηλαδή «βλαστός» (βλ. Ἠσ. 11,1. 53, 2) καὶ αὐτὸ ἔρχεται κοντὰ στὴν ἐπίκληση «Ναζωραῖος». Δηλαδή ἐδῶ ἔχουμε ἓνα λογοπαίγνιο τῶν λέξεων «Νέτσερ» καὶ «Ναζαρέτ». Καὶ ἓνα ἄλλο μπορούμε νὰ ποῦμε: Τὴν Ναζαρέτ οἱ Ἰουδαῖοι τὴν ἔβλεπαν μὲ περιφρόνηση. Ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν μακρὰ του παραμονή στὴν Ναζαρέτ ὀνομάστηκε «Ναζωραῖος» καὶ ἔτσι ἐκπληρώθηκαν σ' Αὐτόν οἱ προφητείες ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ περιφρονηθεῖ. Ὡραία εἶναι καὶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ Χρυσοστόμου, κατὰ τὴν ὁποία πολλὰ προφητικά βιβλία, πού θὰ περιεῖχαν τὴν ἔκφραση αὐτή, πού μνημονεύει ὁ Εὐαγγελιστὴς, καταστράφηκαν: «Ποῖος προφήτης τοῦτο εἶπε; Μὴ περιεργάζου, μηδὲ πολυπραγμόνει· πολλὰ γάρ τῶν προφητικῶν ἠφαίνονται βιβλίων· καὶ ταῦτα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν Παραλειπομένων ἴδοι ἄν» (βλ. ὁμιλία Θ' στό κατὰ Ματθαῖον, εἰς Ε.Π.Ε. 9, 298. 20 ἐξ.).

Εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

(Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, MPG 61,763-765)

«Ὅποταν ἐκ χειμῶνος κρυεροῦ θερμόν ἔαρ ἐκλάμψη, τότε καί ἡ γῆ χλοεράν πόαν προβάλλεται, καί τὰ δένδρα ἀνθοκόμοις πρέμνοις ὠραίζονται, καί ὁ ἀήρ ἡλίω καταλαμπόμενος ἀγλαίζεται, καί πᾶς ὀρνίθων χορός, ἀνά τόν αἰθέρα πετώμενος, ταῖς μελωδίαις κλαγγάζει. Τότε καί οἱ ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκοῦντες βουνόμοι τε καί ποιμένες, τῶν καλυβῶν ὑπεξελθόντες, τῷ τοῦ ἀέρος κάλλει τὰς ὄψεις μεταρρυθμίζουσι καί ταῖς τῶν καλλιφώνων ὀρνέων κλάγγεσι πολυφθόγοις δόναξιν ἀντίμιμα λυρωδούντες, τὰς τῶν ἀλόγων προβάτων αἰσθήσεις ἠδύνοντες, ἐπί τὴν πόαν τούς ἄρνας πράω τῷ βήματι φέρουσι. Τότε καί γεωργός, τὴν ὄρεπάνην ἐν τῇ σκηνῇ θήξας παρά τὴν πέτραν, ἐπὶ τὸν ἀμπελῶνα πορεύεται κείραι τῆς ἀμπέλου τὸ ἄγονον κλῆμα. Τότε καί πελάγιοι πλωτῆρες, ἄζαλον ὄρωντες τὸ πέλαγος, τὴν χέρσον λιπόντες, ξύλω καί ὕδατι καί πνεύματι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καταπιστεύσαντες, τοῖς τῆς θαλάσσης κυπρίζοντες νώτοις, ἀφόβως ἐφίπτανται. Καί ἀπαξαπλῶς, ἵνα μὴ ἐν τῷ προλόγῳ μηκύνω τὸν λόγον, πᾶσα τέχνη, καί πᾶν ἐπιτήδευμα πρὸς τὴν χρεῖαν τῆς ζωῆς τοῖς ἀνθρώποις πεποιημένον, τοῦ γαλιηνοῦ ἀέρος ἐκλάμψαντος, ἀκώλυτον ἔχει τὴν κίνησιν πρὸς τὴν τῆς ἐργασίας ὁρμήν. Δεῦρο τοίνυν, ἐπειδὴ καί ἡμῖν τὸ οὐράνιον ἔαρ Χριστός ἐκ παρθενικῶν λαγόνων ἀνέτειλε καί τὰς ψυχὰς καί ζαλώδεις ὀμίχλας τοῦ διαβόλου διεσκέδασε καί τὰς καθευδούσας τῶν ἀνθρώπων καρδίας ταῖς θεικαῖς αὐτοῦ ἀκτίσιν ἐκ τοῦ καπνοῦ τῆς ἀγνωσίας διύπνισεν, ἐπὶ τὴν οὐράνιον καί μακαρίαν δόξαν τὸν νοῦν ἡμῶν παροξύνωμεν. Ἄλλ' ἰστᾶ μου τὸν δρόμον τῆς γλώττης ἡ Χρι-

στοῦ γέννα, θεότητα ἀπαστράπτουσα καί πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται. Ὄταν γάρ ὑπ' ὄψιν ἑαυτοῦ ἀγάγω τὸ βρέφος τὸ ἐκ τῆς Παρθένου τεχθέν καί τὴν παρθένον ἀνευ ἀνδρός καί μετὰ τόκον παρθένον τυγχάνουσαν, πολυπραγμονῶ τὸ ἔργον καί μὴ εὐρίσκων τὸν τρόπον, τῇ πίστει σφραγίζω τὸ πρᾶγμα. Πῶς γάρ οὐκ ἔστι θαυμαστόν ἀληθῶς καί πᾶσαν ὑπερβαῖνον ἔννοιαν, τὸ παρθένον γεννηθῆναι καί παρθένον εὐρεθῆναι μετὰ τὸν τόκον; Καί ὅτι ἐγέννησε, τὸ κυηθέν βρέφος ἤλεγχε· καί ὅτι μετὰ τὴν κύησιν παρθένος ἐτύγγανεν, ἡ οἰκεία αὐτῆς τοῦ σώματος φύσις ἐδίδασκεν. Ἴδε οὖν μυστήριον ὄρατόν καί ἀόρατον, κρατούμενον καί μὴ κρατούμενον, ψηλαφώμενον καί μὴ εὐρισκόμενον. Τίς γάρ οὐχ ἑώρα καί ἐκράτει καί τὸ βρέφος καί τὴν μητέρα; Τίς δὲ ὄρων τὴν μητέρα παρθένον καί τὸ βρέφος παρθένου τέκνον, τὸ μυστήριον πολυπραγμονῶν ἐξευρίσκει; Ὡ μυστηρίου ἀληθῶς ἐπουρανίου καί ἐπιγείου, κρατουμένου καί μὴ κρατουμένου, ὄρωμένου καί μὴ φαινομένου! Τοιοῦτος γάρ ἦν καί ὁ γεννηθεὶς Χριστός σήμερον, οὐράνιος καί ἐπίγειος, κρατούμενος καί μὴ κρατούμενος, ὄρωμενος καί ἀόρατος· οὐράνιος κατὰ τὴν τῆς θεότητος φύσιν, ἐπίγειος κατὰ τὴν τῆς ἀνθρωπότητος σχέσιν, ὄρωμενος κατὰ τὴν σάρκα, ἀόρατος κατὰ τὸ πνεῦμα, κρατούμενος κατὰ τὴν σάρκα, ἀκράτητος κατὰ τὸν Λόγον. Ἄλλὰ Χριστός μὲν Θεός ὢν παντοδύναμος, ὡς ἐβούλετο, τῷ ἰδίῳ κόσμῳ τεχθεὶς ἐπεφάνη· ἐκπλήττει δέ μου πλεῖον τὸν νοῦν ἡ τῆς Παρθένου ὠδίν, ὅτι Παρθένος οὐκ ἐξ οὐρανοῦ κατελθοῦσα, ἀλλ' ἐκ σπέρματος Δαυῖδ ὄρωμένη, οὐκ ἐκ πνεύματος τυγχάνουσα, ἀλλ' ἐκ σώματος καί

ψυχῆς συνιστῶσα, ἐν γαστρὶ ἐλάμβανε· καὶ ὁ ὄγκος τῆς γαστρὸς κατηγόρει τοῦ πράγματος, καὶ ὁ τοῦ ἐνδοθεν βρέφους σπορεύς οὐκ ἐφαίνετο. Οὐρανόν γάρ κατοικεῖ καὶ τό βρέφος ἐν τῇ παρθενικῇ νηδύϊ μυστικῶς ἐτελεσιουργήσε. Διὰ τῆς φύσεως ἐτίκτετο καὶ αἱ μαῖαι ἐψηλάφων καὶ τὴν γεννῶσαν φύσιν καὶ τό βρέφος καὶ τὴν φθοράν ὡς ἐπ' ἄλλων γυναικῶν, οὐχ εὕρισκον· Θεός γάρ ἦν ὁ δι' αὐτῆς προερχόμενος. Ὡ βάτε, ἦν εἶδε Μωυσῆς ἐν τῷ ὄρει καιομένην καὶ μὴ κατακαιομένην! Παρθένε Μαρία, γεννῶσα καὶ μὴ φθειρομένη· ὦ λίθε, ὃν εἶδε Δανιήλ ἀπό ὄρους τεμνόμενον ἄνευ χειρὸς ἀνθρωπίνης! Ὡ παρθένου βρέφους παρθένε μητέρα, καὶ τέκνον ἱερόν μητρός ἀνυμφεύτου! Ποῦ οἱ φιλοπράγμονες; Λεγέτωσαν ἡμῖν, πῶς ἡ Παρθένος ἄνευ ἀνδρός ἐγέννησε βρέφος, καὶ γεννήσασα οὐκ ἐφθάρη. Εἰ δέ ἀνεξερύνητος ὁ τρόπος, ἐπειδὴ ἐκ Πνεύματος ὁ γόνος, πολλῶ μᾶλλον ἀνεξιχνίαστος ἢ ἐκ Πατρὸς τοῦ λόγου ἄφραστος γέννησις. Ἀλλὰ σύ μὲν πιστεύεις, ἐπιτηρεῖς δέ ὅτι γεννήσασα οὐκ ἐφθάρη· ἀλλὰ Θεοῦ κατηγορεῖς λέγων· Εἰ δέ ὁ ἄφθαρτος πατήρ γεννήσας τόν Υἱόν αὐτοῦ κατὰ τὴν σὴν ἄνοιαν ἐφθάρη, πολλῶ μᾶλλον ἢ φθαρτῆς φύσεως οὔσα Παρθένος γεννήσασα ἂν ἐφθάρη. Εἰ δέ σύ αὐτός μαρτυρεῖς τὴν Παρθένον γεννήσασαν μὴ φθαρῆναι, πολλῶ μᾶλλον πίστευε τόν ἄφθαρτον Πατέρα γεννήσαντα τόν ἄφθαρτον Υἱόν μὴ φθαρῆναι. Ἀλλ' ἐάσαντες τοὺς ματαιολόγους, ἐπὶ τοὺς θεολόγους κήρυκας ἀναδράμωμεν. “Τοῦ δέ Ἰησοῦ Χριστοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως.” Ἀναγκαίως ὁ εὐαγγελιστὴς σημειοῦται καὶ τόν τόπον καὶ τόν χρόνον, ἵν' ὁ ἀπιστῶν τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, ζητήσας τόν τόπον καὶ τόν χρόνον, εὕρη τῆς ἀληθείας τό πρᾶγμα. Τόν μὲν γάρ

χρόνον, ἐκ τῆς Ἡρώδου ἀρχῆς τοῖς χρονογράφοις ἐγκύψας, τόν δέ τόπον, ἐκ τῆς κατὰ τὴν Βηθλεέμ σημασίας ζητήσας εὕρησει. Εἰ γάρ ἐν τοῖς κοσμικοῖς συμβολαίοις καὶ ὕπατοι γράφονται καὶ μῆνες ἀριθμοῦνται καὶ ἡμέραι δηλοῦνται καὶ πόλεις περιτυποῦνται ὑπὲρ ἀκριβείας τῶν λεγομένων· πόσω μᾶλλον δεῖ τῆς τοῦ κόσμου παντός σωτηρίας τεχθείσης καὶ τοῖς εἰς ὕστερον γνωσθῆναι τοῦ τόπου καὶ τοῦ καιροῦ τὴν ἀκριβείαν! Καὶ Ματθαῖος μὲν τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Χριστοῦ οὕτω διηγεῖται· Λουκᾶς δέ ὑπὲρ τῆς τῶν χρόνων ἀκριβείας προστίθῃσιν καὶ τὴν τότε πρῶτον γεγонуῖαν ἀπογραφὴν. Λέγει γάρ οὕτως· Ἐν ἔτει τεσσαρακοστῶ πρώτῳ ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου, “Ἐξῆλθε δόγμα ἀπὸ Αὐγούστου ἀπογραφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη. Ἀνέβη δέ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυῖδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τό εἶναι αὐτόν ἐξ οἴκου καὶ πατρίδος Δαυῖδ, ἀπογράψασθαι σύν Μαριάμ τῇ μεμνηστευμένη αὐτῷ, γυναικί οὔσῃ ἐγκύῳ.” Σημειοῦται δέ Λουκᾶς τὴν πρῶτην γεγонуῖαν ἀπογραφὴν, ὁμοῦ μὲν καὶ τόν χρόνον ἀκριβάζων καὶ μυστήριον μέγιστον ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἀφανές ὑπεκφαίνων. Λέγει γάρ πρώτην καὶ βιαίαν ἀπογραφὴν, τό γεγενησθαι τόν ἄνθρωπον. Χριστοῦ γάρ γεννηθέντος καὶ σαρκὸς λοιπόν θεοποιουμένης καὶ διαβόλου ἐκβαλλομένου καὶ θανάτου λυομένου, ἔδει ψυχᾶς δικαίων, καὶ πιστῶν ὀνόματα ἐν ταῖς τῶν οὐρανῶν ἀπογράφεσθαι βίβλοις, κάτω μὲν Καίσαρος κελεύοντος, ἄνω δέ τοῖς ἀγγέλοις Πατρός προστάττοντος. Διό καὶ ὁ Κύριος τοῦτο εὐαγγελιζόμενος τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἔλεγε· “Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται, ἀλλὰ χαίρετε ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀναγέγραπται”».